

Užsakovas:

Pakruojo rajono savivaldybės administracija

Kęstučio g. 4, LT-83152 Pakruojis

Rengėjas:

UAB „Nacionalinių projektų rengimas“

A. Vivulskio g. 6/8-36, 03221 Vilnius

PAKRUOJO RAJONO GYVULININKYSTĖS PLĖTRA

GALIMYBIŲ STUDIJA

Parengimo data 2011 rugpjūčio 26 d.

Versija: koreguota 2012 rugpjūčio 16 d.

Vilnius

BENDROJI INFORMACIJA

Projekto pavadinimas:	Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtra
Užsakovas /galutinis paramos gavėjas:	Pakruojo rajono savivaldybės administracija
Rengėjas:	UAB „Nacionalinių projektų rengimas“ A.Vivulskio g. 6/8-36, 03221 Vilnius Tel. (8 5) 210 74 88, 210 74 87 Faks. (8 5) 278 40 32 www.npr.lt
Sutarties sudarymo data:	2010 spalio 22 d.
Sutarties Nr.:	SS-10-65
Projekto vadovas / Kontaktinis asmuo	Rūta Kastanauskienė UAB "Nacionalinių projektų rengimas" Direktorė Mob. 8 655 3 48 43 E.p. ruta@npr.lt

1	TURINYS	
	Bendroji informacija	2
	Įvadas.....	4
2	Gyvulininkystės politikos ir teisės aktų reikalavimų analizė.....	8
2.1	Pagrindinės vartojamos sąvokos.....	8
2.2	ES ir Lietuvos politikos bei dokumentų analizė	8
2.3	Teritorinio planavimo ir regiono strateginių dokumentų analizė	16
2.4	Pakruojo rajono savivaldybės dokumentai	17
3	Gyvulininkystės plėtros būklė ir tendencijos Lietuvoje	20
4	Pakruojo rajono savivaldybės gyvulininkystės būklės analizė	27
4.1	Pašarų bazė	30
4.2	Gyvulių kiekio savivaldybėje analizė.....	31
4.3	Bandų dydis.....	34
4.4	Bendroji žemės ūkio produkcija.....	45
4.5	Gyvulių laikymas ir gerovės užtikrinimas.....	56
4.6	Epizootinė situacija Pakruojo rajono savivaldybėje.	57
4.7	Mėšlo ir srutų kaupimas ir tvarkymas.....	57
4.8	Gyvūninės kilmės atliekų tvarkymas.	58
5	SSGG analizė.....	60
6	Įstatymai ir nutarimai reglamentuojantys gyvulininkystės plėtrą.	62
6.1	Rinkos analizė	66
6.2	Gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainos	69
6.3	Parama gyvulininkystei rajone	81
6.4	Žmogiškojo faktoriaus įvertinimas gyvulininkystės plėtros atžvilgiu, darbo vietų sukūrimas	84
6.5	Ekologinių problemų analizė	86
6.6	Teigiamos ir neigiamos pusės	87
7	Gyvulininkystės plėtros Pakruojo raj. savivaldybėje koncepcija.....	90
7.1	Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros vizija	90
7.2	Gyvulininkystės vystymo zonos Pakruojo raj. savivaldybėje.....	92
7.3	Gyvulininkystės plėtros zonų įvertinimas (papildoma dalis, 2012-08-16).....	94
7.3.1	Pakruojo rajono vandens telkinių būklės apžvalga	94
7.3.2	Esamo gyvulių skaičiaus kadastrinėse vietovėse įvertinimas.....	97
7.3.3	Kadastro vietovių plotai ir esamas gyvulininkystės intensyvumas.....	99
7.3.4	Gyvulininkystės plėtros teritorijų įvertinimas pagal kadastrines vietoves.....	102
8	Priedai	108
8.1	I priedas. Esamos gyvulininkystės situacijos Pakruojo rajone brėžinys	108
8.2	II priedas. Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros brėžinys	109
8.3	III priedas.	110

ĮVADAS

Pakruojo rajono savivaldybės administracija įgyvendina projektą „Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros studijos parengimas“.

Projektas įgyvendinamas pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ priemonę VP1-4.2-VRM-02-R „Regioninės plėtros tobulinimas, regionų plėtros planai ir savivaldybių (ilgalaikiai/trumpalaikiai) strateginiai plėtros planai“.

Projekto tikslas – siekiant didinti teritorinę socialinę sanglaudą, gerinti regioninės plėtros planavimą.

Siektini rezultatai: parengta Pakruojo rajono savivaldybės gyvulininkystės plėtros studija (toliau – studija), kurios pagrindu bus peržiūrėtas ir atnaujintas Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas, atnaujinti ir papildyti strateginiai tikslai ir uždaviniai. Studija siekiama įvertinti esamą gyvulininkystės būklę ir galimą plėtrą Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje, ilgalaikės ir trumpalaikės plėtros kryptis, numatyti intensyvios gyvulininkystės vystymo zonas, apimančias visas gyvulininkystės šakas, numatyti konkrečias priemones, padėsiančias išvengti aplinkosauginių problemų. Studija turi apimti visą Pakruojo rajono savivaldybės teritoriją.

Gyvulininkystės plėtros studijos parengimo aktualumas: Lietuvos narystė Europos Sąjungoje įtakoja naujų intensyvių, konkurencinių sąlygų sudarymą. Norint konkuruoti šiuolaikinėje besikeičiančioje rinkoje reikia racionaliai išnaudoti žemę, gyvulių ir augalų genetinį potencialą, žmonių sukauptą patirtį bei ES paramą. Šalies ir atskirų regionų žemės ūkio plėtros strategija turi būti formuojama atsižvelgiant į pasaulines ir ES maisto produktų poreikių tendencijas. Gyvulininkystė yra prioritetinga žemės ūkio šaka. Jos vystymo efektyvumas ir gaminamos produkcijos kokybė daug priklauso nuo konkretaus ūkio sąlygų panaudojimo racionalumo.

Šio darbo tikslas įvertinti esamą gyvulininkystės būklę ir numatyti gyvulininkystės plėtros galimybes Pakruojo raj. savivaldybės ūkiuose.

Darbo tikslui pasiekti iškelti tokie uždaviniai:

- išaiškinti šalyje vykdomą žemės ūkio ir kaimo plėtros politiką;
- išnagrinėti šalyje vykstančias gyvulininkystės plėtros tendencijas;
- išnagrinėti gyvulininkystės būklę Šiaulių apskrities ir Pakruojo rajono savivaldybės ūkiuose;
- išnagrinėti Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros regioninius skirtumus;
- numatyti (pateikti) rajono regioninės plėtros viziją.

Žemės ūkio ir gyvulininkystės plėtra

Šiandieną pasaulis susiduria su naujais, globaliniais iššūkiais – augančia maisto paklausa, augančiu kainų kintamumu ir rinkos nepastovumu, kylančiomis energijos kainomis, išaugusiu bioenergijos poreikiu bei žemės ūkio produktų spekuliacija, didėjančiais aplinkosauginiais iššūkiais. Europos Sąjungos žemės ūkio paramos

politika daugumoje atsieta nuo gamybos ir tai gali vesti prie gamybos atsisakymo tam tikruose regionuose. ES prekybos politika žemės ūkio produkcijos gamintojus ir vartotojus daro labiau pažeidžiamus prieš pasaulinių rinkų produktų kainų svyravimus. Rinkų atvėrimas gali vesti ES žemės ūkio produktų gamybos tam tikruose sektoriuose mažėjimą. ES maisto produktų kokybės standartai yra aukšti. Todėl vis labiau orientuojantis į sveiką ir racionalią žmonių mitybą jų konkurencingumas pasaulinėje rinkoje išlieka aukštas. Sparčiai besivystant Indijos ir Kinijos ekonomikai, didėja tų šalių gyventojų perkamoji galia, todėl yra realios prielaidos, kad galimybės eksportuoti aukštos kokybės maisto produktus didės. Tuo grindžia žemės ūkio plėtros perspektyvas ir ES žemės ūkio strategiją.

Lietuvos žemės ūkio strategija

Besivystanti visuomenė kelia naujus reikalavimus žemės ūkio žaliavoms ir maisto produktams, daugiau rūpinimosi kaimo atnaujinimu, aplinkosauga ir kraštovaizdžio išsaugojimu. Kaimas vis labiau vertinamas kaip šalies infrastruktūra, gerinanti visos šalies žmonių gyvenimo kokybę. Kyla nauji gyvūnų gerovės reikalavimai.

Sukurta produktų kilmės indentifikavimo ir kokybės vertinimo sistema, padidėjęs asortimentas, pagerėjusi prekinė išvaizda, pateikimas patogesne vartotojams forma, atveria naujas galimybes.

Nauji mokslo išradimai bei atradimai biotechnologijos srityje atveria naujas žemės ūkio ir maisto pramonės plėtros galimybes.

Lietuvai tapus ES nare ir įstojus į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO) šalies rinka tampa atviresnė. Prekyba tampa vis labiau globali, mažiau reguliuojama, todėl svarbu išryškinti pranašumus atskiruose gamybos šakose ir juos panaudoti ūkių ekonomikai stiprinti.

Sektoriaus vieta šalies ekonomikoje

Lietuvos Respublikos žemės ūkis atlieka svarbią ekonominę, socialinę, gamtosauginę ir etnokultūrinę funkciją, todėl laikomas prioritetine ūkio šaka. Jis pajėgus aprūpinti šalies gyventojus visais kokybiškais maisto produktais ir dalį jų eksportuoti. Žemės ūkio paskirties žemė užima 60 proc. Šalies teritorijos 2009–2010 metais pridėtinė vertė, sukurta žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje sudarė beveik 8 proc. šalies BVP. Žemės ūkio maisto prekės sudarė 20 proc. eksporto pajamų. 2010 m. žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuje dirbo 12,8 proc. šalies dirbančiųjų.

Žemės ir maisto ūkio plėtros privalumai.

Lietuvos geografinė padėtis palanki prekiauti su Vakarų ir Rytų šalimis. Pakankami žemės ir vandenų ištekčiai žemės ūkio gamybai vystyti. Dauguma žemės ūkio naudmenų melioruota.

Palankios klimato sąlygos žolinių pašarų ir grūdų gamybai. Tai leidžia sėkmingai vystyti pieno ir mėsos ūkį. Sėkmingai plėtoti daržininkystę, sodininkystę, auginti rapsus, cukrinius runkelius ir kitus adaptuotus panašioms klimato sąlygoms augalus ir gyvūnus.

Mažas dirvožemio, vandens ir oro užterštumas sudaro sąlygas plėtoti ekologišką ir natūralių produktų gamybą.

Didelė žemdirbių ir maisto produktų gamintojų patirtis. Pakankami darbo ištekliai.

Sukurta moderni šiuolaikinė pieno, mėsos, ir kitų žemės ūkio produkcijos rūšių perdirbamoji pramonė.

Šalies teritorijoje tolygiau išplėtotas mokslo, mokymo ir konsultavimo instrukcijų tinklas.

Žemės ir maisto ūkio plėtrą ribojantys veiksniai.

Vykdamas žemės reformą susiformavo neracionali žemės ūkio subjektų struktūra. Dominuoja smulkūs, nekonkurencingi, mažo investicinio pajėgumo ūkiai. Vidutinis ūkininko ūkio dydis 2009 m. buvo 11,8 ha. Lėtas žemių konsolidacijos procesas.

Nesusiformavusi regioninė žemės ūkio specializacija, lėta ūkio subjektų veiklos diversifikacija.

Žemas sektoriaus kapitalizacijos lygis. Neišplėtotą žemės ir maisto ūkio infrastruktūra.

Nesusiformavę žemės ūkio produkcijos gamintojų, perdirbėjų ir prekybininkų rinkos principais grindžiami santykiai. Per ilgai trunkantys atsiskaitymai, nefunkcionuoja ilgalaikių sutarčių sistema. Nepakankamai apsaugoma rinka nuo nekokybiškų maisto produktų, kontrabandinių ir dempingo sąlygomis importuojamų prekių.

Lėtai plėtojama kooperacija.

Maisto pramonė ne visada orientuota į pasaulio rinkos reikalavimus ir nepakankamai konkurencinga.

Mažas kai kurių produkcijos rūšių (mėsos, vaisių, daržovių ir kt.) pelningumas daro sektorių nepatrauklų šalies ir užsienio investicijoms.

Nestabilios maisto produktų rinkos ir kainos, nemažas žaliavų tiekimo sezoniškumas, nepakankama jų kokybė.

Dalies sektoriaus dirbančiųjų nepakankamas profesinis išsilavinimas bei vadybos kompetencija.

Nestabili žemės ūkio politika.

Nepakankamai vykdomas žemės ūkio subjektų verslumo ir gebėjimo adaptuotis prie rinkos pokyčių ugdymas: kooperacijos lyderių ugdymas, įmonių ir ūkių vadovų mokymas, mokslinių rekomendacijų ir kitokios informacijos prieinamumas.

Žemės ūkio gamybos ir maisto pramonės regioninė plėtra

Siekiant šalies žemės ūkio tolygesnio išsivystymo lygio ir racialesnio žemės panaudojimo, iškyla regioninės politikos bei regioninės specializacijos būtinumas.

Formuojant regioninės plėtros politiką numatyta taikyti tokius principus (LAEI):

- racionalus žemės ūkio naudmenų panaudojimas paremtas lyginamaisiais šakų pranašumais;

- regioninių ir nacionalinių gamybos struktūros ir apimčių subalansuotumas;
- gyventojų užimtumo, ūkinės veiklos pajamingumo ir ūkinių subjektų investicinio pajėgumo regioninių skirtumų mažinimas;
- žemės ūkio gamybos mikroregionavimas atsižvelgiant į vietovės gamtinius ir ekonominius veiksnius.
- Pagal šiuos principus šalies teritorijoje turėtų formuotis tokia žemės ūkio regionų specializacija:
- **intensyvios augininkystės regionas.** Tai našiausių žemių (daugiau kaip 39 balų) rajonai. Pagrindinė specializacija – grūdų, cukrinių runkelių auginimas bei kiaulininkystė, papildomos šakos – rapsų auginimas bei pienininkystė. Netradicinės ir alternatyvios veiklos poreikiai nėra dideli;
- **mišrios specializacijos regionas.** Vidutinis žemės ūkio naudmenų našumas 35–39 balai. Šiame regione turėtų vyrauti pieninė ir mėsinė galvijininkystė derinama su pašarinių grūdų, rugių, daržovių ir bulvių auginimu. Netradicinės ir alternatyvinės veiklos poreikiai čia vidutiniai, skirti papildomoms pajamoms gauti;
- **gyvulininkystės plėtros regionas.** Jam priskiriami mažo našumo (iki 35 balų) regionai. Pagrindinės šakos pieninė ir mėsinė galvijininkystė, avininkystė, bulvių, daržovių, uogų ir grikių auginimas. Labai didelis netradicinės veiklos poreikis, kuris daliai gyventojų pagrindinis pajamų šaltinis.

Priemiestinėse zonose turėtų būti intensyviau plėtojama daržininkystė, uogų auginimas ir kitos šakos, kurių produkciją gamintojai parduos vartotojams tiesiogiai.

Regioninės plėtros planuose numatytų priemonių įgyvendinimas padės plėtoti ūkinės veiklos įvairovei, gyvulininkystės plėtra mažiau ūkininkauti palankiose teritorijose, mažins ūkio subjektų pajamingumo regioninius skirtumus, padės spręsti nedarbo problemas.

Regioninės politikos idėja ES bendrijoje subrendo jau septintame dešimtmetyje. Lietuvoje regioninė žemės ūkio ir kaimo plėtros politika pradėta formuoti neseniai. Gamtos sąlygų įvairovė mūsų krašte lemia skirtingas žemės ūkio verslo sąlygas, ūkių specializaciją, kaimo demografinę padėtį atskiruose regionuose. Todėl iškyla aktualumas formuoti regioninės specializacijos plėtros politiką.

2 GYVULININKYSTĖS POLITIKOS IR TEISĖS AKTŲ REIKALAVIMŲ ANALIZĖ

2.1 PAGRINDINĖS VARTOJAMOS SĄVOKOS

Prieš pradėdant analizuoti gyvulininkystės politikos ir teisės aktų reikalavimus, būtina apibrėžti pagrindines toliau vartojamas sąvokas. Tai padeda apibrėžti nagrinėjimo sritį bei išvengti galimų neaiškumų.

Ūkinis gyvūnas – gyvūnas, laikomas ar veisiamas maistui, kailiams, vaistams ir kitai produkcijai gauti, darbo ir kitais tikslais.¹

Gyvulininkystė – žemės ūkio šaka, apimanti ūkinių gyvūnų (išskyrus gyvūnus augininius) auginimą ir (ar) naudojimą gyvulininkystės produkcijai gauti.²

Gyvulininkystės produkcija – naminių arba prijaukintų sausumos gyvūnų (įskaitant vabzdžius) produkcija.³

Gyvulininkystės ferma – gyvulininkystės ar paukštininkystės padalinys ūkyje.

Sutartinis gyvulys (SG) – sutartinis vienetas, kuriuo nusakomas mėšlo šaltinis. Laikoma, kad vieno SG per metus išskiriamame mėšle yra 100 kg bendrojo azoto. SG atitinkantis skirtingų rūšių gyvūnų skaičius pateiktas priede.

2.2 ES IR LIETUVOS POLITIKOS BEI DOKUMENTŲ ANALIZĖ

2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (toliau – ES), gyvulininkystės sektoriaus politika, keliami reikalavimai nemaža dalimi priklauso nuo ES mastu priimamų sprendimų. Analizuojant ES ir Lietuvos strateginius dokumentus galima išskirti pagrindines gyvulininkystės vystymo kryptis, priemones, kuriomis siekiama bendrų sektoriaus vystymo tikslų. Todėl šiame skyriuje bus apžvelgiami pagrindiniai ES ir nacionaliniai strateginiai dokumentai, numatantys gyvulininkystės vystymo prioritetus, kurie taip pat aktualūs Pakruojo rajono savivaldybėje.

ES politiką gyvulininkystės atžvilgiu reikėtų nagrinėti pradėdant *bendraja žemės ūkio politika* (toliau – BŽŪP). Bendros rinkos organizavimo priemonės išdėstytos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1234/2007, nustatančiame bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems produktams taikomas nuostatas („Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas“) bei kituose privalomojo ir rekomendacinio pobūdžio dokumentuose.

Vengiant detalesnio BŽŪP vystymosi nagrinėjimo, būtina pažymėti, kad pastaraisiais metais parama taip glaudžiai nesiejama su pagaminta produkcija. BŽŪP po truputį evoliucionavo link politikos, orientuotos į žemės ūkio produkcijos kainų mažinimą, nemažinant žemdirbių pajamų (MacSharry reforma, įvedusi tiesiogines išmokas ūkininkams), paisančios aplinkosaugos reikalavimų bei

¹ Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, www.zum.lt

² Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programa

³ Šaltinis: Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo ir panaikinantis Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91.

skatinančios kaimo plėtrą (*Darbotvarkės 2000* reforma, įvedusi antrąją BŽŪP ramstį).⁴

Nemažai informacijos apie politikos prioritetus suteikia paramos skyrimo tvarka ir apimtys. Pastebima, kad BŽŪP pagrindu didžiausia parama yra skiriama už vadinamuosius „šiaurinius“ produktus (grūdinės kultūros, pienas, jautiena). Tokia tendencija yra palanki Lietuvai, kurioje šių produktų gamyba užima didžiąją dalį žemės ūkio produktų gamybos rinkos. Taip pat pastebima, kad Lietuva gali būti priskiriama prie valstybių, kurioms palankesnis BŽŪP tęstinumas, o ne radikali reforma.⁵

Šiandieninėje ES žemės ūkio politikoje didelis dėmesys skiriamas aplinkosaugos reikalavimų laikymuisi. Keliami reikalavimai žemės ūkyje naudojamoms trąšoms, pašarų papildams, gyvulininkystėje susidarančio mėšlo, srutų, gyvulinių produktų atliekų tvarkymui, akcentuojami gyvūnų gerovės klausimai. Vienas iš svarbesnių dokumentų, kuris numato aplinkos taršos, siejamos su žemės ūkio veikla, mažinimą, yra *Nitratų direktyva*⁶. Joje pažymima, kad „nors Bendrijos žemės ūkyje reikia naudoti azoto turinčias trąšas ir mėšlą, per didelis trąšų kiekis kelia riziką aplinkai ir yra būtina imtis bendrų veiksmų problemoms, kylantioms dėl intensyvios gyvulininkystės, spręsti ir kad žemės ūkio politika turi skirti didesnę dėmesį aplinkos politikai“. Šios direktyvos pagrindu valstybės narės turi įgyvendinti priemones, kurioms vienas iš keliamų reikalavimų yra „užtikrinti, kad kiekvienoje fermoje ir gyvulininkystės ūkyje gyvulių mėšlo kiekis, įterptas į dirvą kiekvienais metais, ir gyvulių mėšlas, patenkantis į dirvą ganant gyvulius, neviršytų nustatyto kiekio hektarui“. Šios direktyvos nuostatos tampa labai svarbios parenkant didesnių gyvulininkystės ūkių vietą, o tam tikrose vietovėse – ir numatant alternatyvaus mėšlo tvarkymo poreikį (biodujų gamybai ir kt.).

Platų priemonių ir reikalavimų spektrą jungia *ekologinio ūkininkavimo* samprata. Ekologinis ūkininkavimas – tai gamybos būdas, kurį taikant palaikoma dirvožemio struktūra bei derlingumas, aukšti gyvūnų gerovės standartai ir vengiama naudoti įprastiniame žemės ūkyje leistinas medžiagas, tokias kaip sintetiniai pesticidai, herbicidai, cheminės trąšos, augimą skatinantys hormonai ir antibiotikai arba genetiškai modifikuoti organizmai. Kaip galima matyti iš šios sampratos, ekologinis ūkininkavimas jungia dvi ES akcentuojamas sritis: aplinkos apsaugą ir aukštą produktų kokybę. Pagrindiniai ES dokumentai, reglamentuojantys ekologinio ūkininkavimo taisykles yra šie:

- 2007 m. birželio 28 d. TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo ir panaikinantis Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91;
- 2008 m. rugsėjo 5 d. KOMISIJOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklavimo ir kontrolės.

Be ES teisės aktų dėl ekologinio ūkininkavimo ir ekologinės gamybos, ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai bei perdirbėjai taip pat turi laikytis žemės ūkio

⁴ Šaltinis: D. Trakelis „Europos Sąjungos bendrosios žemės ūkio politikos raidos perspektyvos ir Lietuvos interesai“/ POLITOLOGIJA, 2007/4 (48), p. 88.

⁵ Šaltinis: D. Trakelis „Europos Sąjungos bendrosios žemės ūkio politikos raidos perspektyvos ir Lietuvos interesai“/ POLITOLOGIJA, 2007/4 (48),

⁶ Šaltinis: 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva „Dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių“, (91/676/EEB).

produkcijai ir žemės ūkio produktų perdirbimui taikomų bendrųjų taisyklių. Tai reiškia, kad visos žemės ūkio produktų gamybai, perdirbimui, rinkodarai, ženklinimui ir kontrolei paprastai taikomos taisyklės yra taikytinos ir ekologiškiems maisto produktams.⁷

Reikia pabrėžti, kad gyvulinės (gyvūninės) kilmės produktams taikomas didžiausias reglamentavimo laipsnis. Reikalavimai nustatomi ne tik patiems maisto produktams, bet ir maisto tvarkymo įmonėms. Be to, veterinarijos reikalavimai taikomi ne tik maistui, bet ir gyvūninės kilmės ne maisto produktams (kailiams, odoms ir kt.), kurie, nors ir nenaudojami maistui, tačiau gali pernešti užkrečiamąsias ligas.⁸

2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamente (EB) Nr. 1974/2006, nustatančiame išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles, pažymima, kad „Bet koks įsipareigojimas plėsti gyvulininkystę arba kitaip ją tvarkyti turi atitikti bent tokias sąlygas:

a) turi būti tęsiama ganyklų priežiūra;

b) galvijai turi būti paskirstyti ūkyje taip, kad būtų aprėptas visas ganymo plotas ir išvengta per didelio nuganyimo arba nepakankamo išnaudojimo;

c) galvijų tankumas turi būti nustatomas įvertinant visus ūkyje laikomus ganomus gyvūnus arba, kai prisiimamas įsipareigojimas apriboti maistingųjų medžiagų išplovimą iš dirvožemio, visus su atitinkamu įsipareigojimu susijusius ūkyje laikomus gyvūnus“.⁹

Siekis užtikrinti aukštą gyvulininkystės produktų kokybę ir saugumą išreiškiamas principu „nuo lauko iki stalo“ ar „nuo tvarto iki stalo“, kurio esmė – užtikrinti saugumą ir kokybę visose gamybos grandyse. Gyvulininkystės sektoriuje tai siejama su produktų ženklinimo ir identifikavimo taisyklėmis (svarbiausia užtikrinti galimybę atsekti produkto kilmę) bei ūkinių gyvūnų sveikata. *Naujoji Europos Sąjungos gyvūnų sveikatos strategija (2007–2013 m.), pagal kurią „prevencija geriau už gydymą“*. Ši strategija skatina gyvūnų savininkus, įskaitant ūkininkus mėgėjus, diegti ūkiuose veiksmingas biologinio saugumo priemones. Atsižvelgiant į tai, kad užkrečiamos ligos plinta iš vieno ūkių į kitus, taip pat skatinamas kolektyvinis prevencinių veiksmų ir biologinio saugumo priemonių taikymas. Be to, pagal šią gyvūnų sveikatos strategiją, veiksmingos ūkiuose taikomos biologinio saugumo priemonės bus svarbus kriterijus atliekant teritorinį padalijimą siekiant suvaldyti ligą ir (arba) prekiauti. Pagal neužkrėstos teritorijos statusą, biologinio saugumo priemones, gyvūnų gerovės priemones ir veterinarinę kontrolę taip pat bus galima vertinti žemės valdas, remti atsakomybės plėtrą ir sudaryti nuostolių pasidalijimo schemas. Žemiau pateikiama keletas priemonių, kurios siūlomos strategijoje:

- Atvežti į laikymo vietą gyvūnai turėtų būti laikomi, prižiūrimi ir šeriami atskirai nuo kitų gyvūnų bei tiriami, siekiant sumažinti užkrečiamųjų ligų sukėlėjų plitimo riziką dėl tiesioginio kontakto.

⁷ Šaltinis: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/legislation_lt#regulation

⁸ Šaltinis: Verslo Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje vadovas. – Vilnius, 2002, p. 59.

⁹ Šaltinis: 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1974/2006, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles.

- Gyvūnų laikymo vietoje turėtų būti sustabdomas gyvūnų judėjimas tarp gyvūnų bandų, išskyrus tuos atvejus, kai gyvūnai išvežami skerdimui.
- Gyvūnai turi būti talpinami į gerai išvalytas ir dezinfekuotas patalpas.
- Gyvūnams turėtų būti taikomas dirbtinis apvaisinimas, o ne natūralus kergimas. Taip užkertamas kelias ligų plitimui su naujai atvežtais gyvūnais. Veisimui ar penėjimui turėtų būti perkami sveikų bandų gyvūnai, užtikrinant tinkamą jų identifikaciją ir atsekamumą.
- Gyvūnai turėtų būti tiriami siekiant užtikrinti, kad būtų laikomos sveikos gyvūnų bandos.
- Gyvūnų judėjimas galimas tarp sveikų gyvūnų bandų ar iš sveikų gyvūnų bandų į gyvūnų bandas, kuriose laikomi netirti gyvūnai ar žemesnės sveikatos būklės gyvūnai.
- Gyvūnų laikymo vietos turėtų būti aptvertos.
- Būtina kontroliuoti žmonių, transporto, gyvūnų ir pašarų judėjimą, siekiant užtikrinti, kad ligų sukėlėjai nepatektų į gyvūnų laikymo vietą iš kaimyninių laikymo vietų ar su laukiniais gyvūnais.
- Griežtos biologinio saugumo priemonės turėtų būti taikomos pakraunant gyvūnus į transporto priemones ir juos iškraunant.
- Gyvūnų laikymo vietoje turi būti taikomos sanitarinės priemonės, tinkamai tvarkomi pašarai, pakratai, darbo įrankiai, registruojamas žmonių, transporto, gyvūninių produktų, pašarų, pakratų, mėšlo, gyvūnų gaišenų ir kitų priemonių ir medžiagų judėjimas.¹⁰

Gyvūnų gerovės principas apima ne tik jau minėtus saugumo aspektus, tačiau ir nemažai kitų (gyvūnų tankumo, transportavimo trukmės, skerdimo būdo, draudimas šalinti ar trumpinti gyvulių kūno dalis (pvz. uodegas, snapus) ir kt.). Griežčiausi gyvūnų gerovės reikalavimai taikomi ekologiniam ūkininkavimui, kur jie yra integrali ir privaloma tokio ūkininkavimo dalis. Gyvūnų gerovės principo esmę atsispindi vadinamos „Penkios laisvės“:

- Laisvė nekęsti alkio ir troškulio. Gyvūnams turi būti prieinamas gėlas vanduo ir tinkamas pašaras.
- Laisvė nekęsti diskomforto. Gyvūnai turi gyventi jiems tinkančioje aplinkoje, turėti priedangą (nuo šalčio, saulės, lietaus ir kitų, konkreitiems gyvūnams nepalankių sąlygų) ir patogias ilsėjimosi vietas.
- Laisvė nejausti skausmo, sužeidimų ir ligų. Gyvūnams turi būti suteikiamas tinkamas gydymas ir vykdoma ligų prevencija.
- Laisvė normaliai elgtis. Gyvūnams turi būti sudaromos sąlygos gyventi jų poreikius atitinkančioje erdvėje, kartu su tos pačios rūšies gyvūnais.
- Laisvė nepatirti baimės ir streso. Turi būti imamos priemonių, kurios sumažina bei panaikina gyvūnų psichines kančias.¹¹

Gyvūnų apsaugos ir gerovės pagrindinės nuostatos detalčiau įvardijamos 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyvoje Nr. 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos bei vėliau priimtuose teisės aktuose bei rekomendacinio pobūdžio dokumentuose. Kaip galima pastebėti gyvūnų gerovės reikalavimai priklauso ir nuo konkretaus gyvūno prigimtinių fiziologinių poreikių. Todėl

¹⁰ Šaltinis: <http://www.nmvrvi.lt/lt/naujienos/178/>

¹¹ Šaltinis: http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/farm/index_en.htm

parenkant veisles turėtų būti atsižvelgiama ir į gyvūnų gebėjimą prisitaikyti prie vietos sąlygų.

Lietuvos strateginiuose dokumentuose gana dažnai atkartojamos svarbiausios pažangaus žemės ūkio idėjos, kurios minimos tarptautiniuose dokumentuose: tvarus vystymasis, aplinkosaugos reikalavimų laikymasis, ekologinės gamybos privalumai, maisto sauga, gyvūnų gerovė ir kt. Toliau bus analizuojama, kokioms gyvulininkystės sritims Lietuvoje teikiamas didesnis prioritetas, kokios priemonės numatytos skatinti šį sektorių. Reikia pabrėžti, kad neretai atskiro sektoriaus vystymo kryptys gali būti numatomos iš platesnio masto, visą žemės ūkį apimančių dokumentų ir juose aptariamų nuostatų.

Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų strategijoje gyvulininkystės sektorius nėra išskirtas. Pagrindinius šio sektoriaus vystymo būdus galima matyti iš bendrų žemės ūkio politikos gairių. Strategijoje numatyta:

- Investicijų skatinimas, pirminės žemės ūkio gamybos ir perdirbimo pramonės restruktūrizavimas ir modernizavimas, taikant naują techniką, pažangias technologijas, auginant geriausių veislių augalus ir gyvūnus.
- Diferencijuota investicinė parama, prioritetą teikiant jauniems ūkininkams, kooperatyvams, gamintojų grupėms.
- Investicinė parama ūkininkaujantiems mažiau palankiose vietovėse.
- Finansinės priemonės kai kurioms netiesioginėms išlaidoms sumažinti: kokybės standartų diegimo išlaidos; negautos pajamos dėl ūkinės veiklos apribojimų ir aplinkosaugos suvaržymų; kooperatyvų steigimo ir administravimo išlaidos pirmaisiais jų veiklos metais.
- Kooperacijos ir integracijos skatinimas, skiriant finansinę paramą.
- Žemės ūkio subjektų verslumo ir gebėjimų adaptuoti prie rinkos pokyčių ugdymas: kooperacijos lyderių ugdymas; ūkininkų ir įmonių vadovų mokymas; konsultavimo plėtra; mokslinių rekomendacijų ir kitos informacijos prieinamumas.¹²

Labai panašios žemės ūkio vystymo kryptys numatytos ir *Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje*. Šioje strategijoje taip pat akcentuojamas ūkių specializacijos poreikis, netradicinės ir ekologiškos gamybos rėmimas, ekologinių ūkių sertifikavimo sistemos tobulinimas, privalomų maisto saugos, kokybės, ženklavimo reikalavimų kontrolės stiprinimas ir kt.

Aplinkosaugos, tvaraus žemės ūkio svarba dar aiškiau išreikšta *Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje*. Vienas iš ilgalaikių tikslų, siejamų su žemės ūkiu – „kuriant ekonomiškai efektyvų ir konkurencingą žemės ūkį, diegti mažiau aplinką veikiantį ūkininkavimą ne tik ekologiniuose, bet ir tradiciniuose ūkiuose, intensyviai plėtoti ekologinius ūkius, tiekti vidaus ir užsienio rinkoms aukštos kokybės, sveikus maisto produktus ir žaliavas biologiniam kurui gaminti, saugoti ir racionaliai naudoti materialųjį ir dvasinį kaimo paveldą“.

Aukščiau aptartuose strateginiuose dokumentuose apibrėžiamos bendros žemės ūkio vystymo kryptys, tačiau gyvulininkystės sektorius nėra išskiriamas. *Kaimo ir žemės ūkio plėtotės strategijoje* numatyta, kad „gyvulininkystės sektorius ir ateityje

¹² Šaltinis: Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų strategija

išliks prioritetine žemės ūkio šaka. Tradicinėmis ir labiausiai klimatinės sąlygas atitinkančiomis gyvulininkystės kryptimis ir perspektyvoje išliks pieninė, mėsinė galvijininkystė ir mėsinė (beconinė) kiaulininkystė¹³. Taigi šioje strategijoje ne tik pabrėžiama gyvulininkystės svarba, bet ir išskiriamos perspektyviausios sritys.

Prioritetas gyvulininkystei teikiamas ir skiriamas paramą pagal *Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos* (KPP) priemonę „Žemės ūkio valdų modernizavimas“. Priemonės aprašyme prioriteto teikimas gyvulininkystei pagrindžiamas taip: „Gyvulininkystei prioritetas skiriamas todėl, kad Lietuvos mėsos perdirbimo pramonė modernizuojama (procesas pradėtas įgyvendinant SAPARD ir BPD) ir reikia reguliuoti žaliavos paklausą ir pasiūlą. Siekiant užtikrinti, kad vartotojai gautų aukštos kokybės produkciją, svarbu investuoti į visas maisto grandinės grandis „nuo tvarto iki stalo“ ir būtina restruktūrizuoti galvijų veisimo bei auginimo ūkius.“ Iš šių teiginių galima matyti, kad teikiant paramą siekiama užtikrinti ankstesnės politikos tęstinumą ir užtikrinti gyvulius auginančių ūkių konkurencingumą: mažinti kaštus, gerinti kokybę ir pan.

Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programoje taip pat pažymima, kad stiprinti mėsinės gyvulininkystės sektorių labai svarbu todėl, kad mėsos perdirbimo pramonei, kuri pastaraisiais metais modernizuojama, iš esmės nepakanka tiekiamos žaliavos ir ji nepanaudoja visų turimų pajėgumų. Programoje numatyta, kad „norint stiprinti konkurencingumą pirminės gyvulininkystės srityje, reikia tobulinti ūkių struktūrą, kuri yra esminis gamybos našumo didinimo veiksnys. Ši tikslą, t.y. padidinti konkurencingumą, galima pasiekti įvairiais veiksmais: gerinant gyvulių veisles, pašarų kokybę ir pan. Be to, labai svarbu investuoti į turimą gyvulininkystės ūkių fizinę struktūrą (melžimo ir pieno atšaldymo įrangą, mėšlo ir sрутų tvarkymą ir pan.), tiek į ūkininkavimo praktikos tobulinimą, investuojant į žmogiškuosius išteklius.“¹⁴

Kaimo ir žemės ūkio plėtotės strategijoje pažymima, kad pieno ūkis yra viena iš svarbiausių šalies žemės ūkio šakų, į vidaus ir užsienio rinką orientuotas konkurencingas sektorius, gamintojams užtikrinantis pajamas, o vartotojams geros kokybės produktus. Strategijoje pieno ūki numatyta plėtoti šiomis kryptimis:

- didinti pieno ūkio efektyvumą;
- gerinti pieno ūkių struktūrą skatinant modernių, konkurencingų ūkių formavimąsi;
- gerinti pieno produktų kokybę ir saugą, plėsti pieno produktų asortimentą;
- gerinti gyvulių genetinį potencialą;
- modernizuoti gyvulių šėrimo technologijas;
- sudaryti palankias teisinės ir ekonomines sąlygas pieno gamintojų kooperacijai;
- laikytis gyvulių gerovės ir aplinkosaugos reikalavimų.¹⁵

Pastangas gerinti pieno kokybę taip pat rodo parengta ir pradėta įgyvendinti *Karvių sergamumo mastitu mažinimo ir pieno kokybės gerinimo programa*¹⁶, kurioje

¹³ Šaltinis: Kaimo ir žemės ūkio plėtotės strategija

¹⁴ Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m.

¹⁵ Šaltinis: Kaimo ir žemės ūkio plėtotės strategija

numatytos priemonės kurti palankesnes teises ir ekonomines sąlygas, leidžiančias sumažinti karvių sergamumą mastitu ir pagerinti pieno kokybę, o ūkininkams gauti didesnes pajamas.

Mėsos gamyba (galvijų, kiaulių, paukščių) taip pat išskiriama kaip svarbi ir perspektyvi žemės ūkio šaka. Prognozuojama, kad spartesniais tempais didės kiaulienos ir paukštienos vartojimas bei gamyba. Galvijienos vartojimas didės lėčiau.¹⁷ Tačiau galvijų auginimas mėsai taip pat labai svarbus. Tai liudija ir 2010 metais patvirtinta *Mėsinės galvijininkystės plėtros programa*.¹⁸ Programoje pažymima, kad „Mėsinė galvijininkystė šalyje sparčiau pradėta plėtoti paskutiniajame dešimtmetyje, tačiau plėtros rezultatai netenkina nei mėsos perdirbėjų, nei šalies vartotojų. Beveik pusė galvijienos gaunama iš paskerstų pieninių karvių, o tai neužtikrina aukštos skerdenų ir mėsos kokybės“. Programai įgyvendinti numatytos šios priemonės:

- remti galvijų augintojus, ūkininkaujančius mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, mokant išmoką už deklaruotą dirbamą žemę ir žalienu plotus, priklausomai nuo SG/ha;
- remti mėsinių galvijų augintojus mokant išmoką už galviją, numatant specialią paramos schemą;
- remti mėsinių galvijų augintojus, skiriant skatinamąją paramą už įvertintą ar po įvertinimo įrašytą į atitinkamą mėsinių veislių galvijų kilmės knygos skyrių laikomą mėsinių veislių karvę ir (ar) grynaveislį bulių, jei jis naudojamas tolesniam veisimui ir (ar) parduodamas veislei (mokama viena kartą per galvijų gyvenimą);
- remti mėsinių veislių bulių įvertinimą pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes, vykdyti nuoseklią selekciją, plačiau naudojant įvertintus bulius;
- remti genomine mėsinių galvijų selekciją pagal penėjimosi, raumeningumo ir mėsos kokybės genetinius žymenis;
- remti mokslinių tyrimų, informacinių leidinių išleidimo, parodų, aukcionų, konkursų, seminarų organizavimą;
- remti asociacijos (-jų) vykdomą veislininkystės darbą;
- remti atskirų mėsinių galvijų auginimo krypčių kooperatyvų veiklą bei plėtrą pagal Valstybės pagalbos gamintojų kooperacijai plėtoti taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2008 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. 3D-168 (Žin., 2008, Nr. 38-1390);
- remti ekologiškų galvijininkystės ūkių plėtrą;
- mėsinių galvijų augintojams suteikti galimybę pasinaudoti paskolų palūkanų dalinio kompensavimo mechanizmu ir paskolų garantija.

Kaip galima matyti iš išvardintų priemonių, numatyta didelį dėmesį skirti veislininkystei. Poreikis gerinti auginamų ūkinių gyvūnų veislines savybes yra įvardijamas ne tik šiame dokumente, bet ir kituose. Pamatinės gyvulių veislininkystės nuostatos įvardijamos daugiau nei prieš dešimtmetį priimtame

¹⁶ Šaltinis: Karvių sergamumo mastitu mažinimo ir pieno kokybės gerinimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. 3D-487

¹⁷ Šaltinis: Kaimo ir žemės ūkio plėtrotės strategija

¹⁸ Šaltinis: Mėsinės galvijininkystės plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. 3D-867

Lietuvos Respublikos gyvulių veislininkystės įstatyme¹⁹ (Žin., 1994, Nr. 14-226; 1998, Nr. 110-3023). *Paramos veislininkystei taisyklėse*, patvirtintose 2008 m., įvardijami tikslai ir priemonės, kuriais turėtų būti toliau plėtojama nacionalinė gyvulių veislininkystė. Įvardijamos šios kryptys:

- gyvulių kilmės knygų rengimas ir tvarkymas;
- trečiųjų šalių arba jų vardu atliekami gyvulių genetinės kokybės arba produktyvumo tyrimai, siekiant nustatyti gyvulių genetinę kokybę arba produktyvumą, išskyrus gyvulių savininko atliekamą kontrolę ir įprastinę pieno kokybės kontrolę;
- naujų veislininkystės metodų arba būdų diegimas, išskyrus dirbtinį apvaisinimą;
- lavinimas ir mokymas, mokslo žinių sklaida (konferencijos, seminarai, profesiniai ir švietimo renginiai, leidinių leidyba), konkursų, parodų, mugių, forumų organizavimas ir dalyvavimas šiuose renginiuose.

Be poreikio gerinti gyvulių genetinį potencialą, taip pat akcentuojamas tradicinių gyvulių veislių išsaugojimas. Ūkininkai, auginantys nykstančių lietuviškų veislių gyvulius, gali gauti paramą pagal KPP priemonės „Agrarinės aplinkosaugos išmokos“ programą „*Nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvulių ir naminių paukščių išsaugojimas*“. Nykstantys gyvuliai, už kuriuos mokamos išmokos:

- arkliai – žemaitukai, stambieji žemaitukai bei Lietuvos sunkieji;
- galvijai – Lietuvos šemieji, Lietuvos baltnugariai, Lietuvos juodmargiai bei Lietuvos žalieji galvijai;
- kiaulės – Lietuvos baltosios (senojo genotipo) bei Lietuvos vietinės kiaulės;
- avys – Lietuvos šiuurkščiavilnės bei Lietuvos juodgalvės (senojo genotipo) avys.

Apie prioritetą tam tikrų rūšių ūkinių gyvūnų auginimui galima spręsti ir iš sprendimų skirti nacionalines išmokas už gyvulius. 2010 metais buvo numatyta skirti papildomas išmokas už bulius, atsietąsias nuo gamybos skerdimo išmokas (už galvijus), atsietąsias nuo gamybos ekstensyvinimo išmokas (vadovaujantis 2004–2006 metais gautų ekstensyvinimo priemonių prie specialiosios išmokos už bulius skaičių). Todėl galima teigti, kad mėsinių galvijų auginimas laikomas svarbia mėsinės gyvulininkystės plėtros kryptimi.

Bitės taip pat priskiriamos prie ūkinių gyvūnų. Tačiau šio gyvūno savybės bei sukuriamas produktas išsiskiria iš kitų Lietuvos ūkiuose dažniausiai auginamų gyvūnų (galvijų, kiaulių, paukščių). Parama bitininkystės sektoriui taip pat atskirta nuo bendros paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai (KPP priemonių). 2008–2010 m. parama Lietuvos bitininkystės sektoriui buvo teikiama pagal *Paramos Lietuvos bitininkystės sektoriui 2008–2010 metų programą*²⁰. Programoje pažymima, kad bitininkystė yra žemės ūkio sektorius, kurio pagrindinės funkcijos yra medaus ir kitų bitininkystės produktų gamyba, ekologinės pusiausvyros išlaikymas, ekonominė veikla ir kaimo plėtra. Bendrasis programos tikslas – pagerinti bitininkystės produktų gamybos ir pardavimo sąlygas Lietuvoje bei padidinti medingųjų augalų derlingumą ir produkcijos kokybę remiant pavienius bitininkus,

¹⁹ Šaltinis: Lietuvos Respublikos gyvulių veislininkystės įstatymas, Žin., 1994, Nr. 14-226; 1998, Nr. 110-3023.

²⁰ Šaltinis: Paramos Lietuvos bitininkystės sektoriui 2008–2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. 3D-457 (Žin., 2007, Nr. 108-4437).

jų grupes ir sąlygų tenkinti bendrus bitininkų poreikius šalies mastu sudarymą. Paramą Lietuvos bitininkystės sektoriui sudaro šios priemonės:

- „Techninė pagalba bitininkams ir jų grupėms“ (1 priemonė).
- „Varozės kontrolė“ (2 priemonė).
- „Avilių transportavimo į ganyklas racionalizavimas“ (3 priemonė).
- „Medaus fizinių ir cheminių savybių analizė“ (4 priemonė).
- „Bičių šeimų atnaujinimas“ (5 priemonė).
- „Bitininkystei ir bitininkystės produktams skirtos taikomųjų mokslinių tyrimų programos“ (6 priemonė).

Be šių priemonių iš nacionalinio biudžeto lėšų kasmet mokamos kompensacinės bičių maitinimui skirtos išmokos, siekiant palaikyti šalies bitininkus ir sumažinti paskutiniiais metais ypač juntamą bičių šeimų silpnėjimą ir masinį bičių žuvimą.²¹

Kalbant apie bendrą žemės ūkio plėtrą, taip pat reikia pažymėti, kad ūkininkai skatinami ne tik tiekti į rinką pirminę produkciją, bet ir perdirbti dalį produkcijos. Parama pagal KPP priemonę „Žemės ūkio valdų modernizavimas“ taip pat skiriama ir savo ūkyje pagamintų ar išaugintų žemės ūkio produktų apdirbimo ir prekinio paruošimo projektams. Teigiama, kad tai pagerins produktų pridėtinę vertę ir padidins ūkininkų pajamas.

Apibendrinant Europos Sąjungos ir Lietuvos politikos nuostatas, reglamentuojančias žemės ūkį ir atskirą jos šaką – gyvulininkystę, galima pastebėti, kad vis didesnis dėmesys skiriamas darniam vystymuisi, pažangiam žemės ūkiui, kuriame svarbus ne tik pelningumas, bet ir gyvūnų gerovės, maisto saugos, aukštos kokybės užtikrinimo poreikis. Lietuvos žemės ūkio struktūroje gyvulininkystė tradiciškai laikoma viena iš svarbiausių šakų, dominuoja pieno ūkis, mėsinė gyvulininkystė. Tuo pačiu skatinamos alternatyvios žemės ūkio šakos, žemės ūkio produktų apdirbimas ūkiuose. Tolimesniame skyriuje bus pereinama prie Šiaulių regiono, kuriam priklauso Pakruojo rajono savivaldybė, strateginio bei teritorinio planavimo dokumentų. Šiuose dokumentuose įvertinamos sąlygos konkrečių žemės ūkio šakų vystymui, todėl leis aiškiau apibrėžti galimas gyvulininkystės plėtros kryptis Pakruojo rajono savivaldybėje.

2.3 TERITORINIO PLANAVIMO IR REGIONO STRATEGINIŲ DOKUMENTŲ ANALIZĖ

Pakruojo rajono savivaldybė priskiriama Šiaulių regionui. Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane atkartojami LR teritorijos bendrajame plane nurodyti agrarinių teritorijų diferenciacijos zonomis geriausiai tinkančios žemės ūkio šakos. Šiame plane visa Lietuvos teritorija yra padalinta į agrarinių teritorijų diferenciacijos zonas pagal žemės ūkio gamybos specializaciją. Pagal šį skirstymą visa Pakruojo rajono savivaldybė patenka į Vidurio Lietuvos zoną. Čia didelis teritorijos naudojimo žemės ūkiui laipsnis, naši žemė, palankios sąlygos kurti stambius ūkininkų ir žemės ūkio įmonių ūkius. Rekomenduojamos žemės ūkio gamybos kryptys: pagrindinės specializuotos šakos – kviečių, cukrinių

²¹ Šaltinis: Svarbiausi žemės ūkio ministerijos 2009–2010 metais atlikti darbai.

runkelių, linų, rapsų auginimas, pienininkystė ir kiaulių auginimas, pagalbinės šakos – kitų javų auginimas.²²

Šiaulių apskrities teritorijos bendrajame (generaliniame) plane vienas iš numatytų žemės ūkio vystymo tikslų – „specializuoti žemės ūkio ir kitas ūkio šakas pagal vietos potencialo ir rinkos poreikių ypatumus, drauge išsaugoti tradicines bioproductinio ūkio kryptis ir įvairinti bendrąją veiklą“. Todėl galima teigti, kad prioritetas teikiamas būtent toms šakoms, kurios nurodytos LR teritorijos bendrajame plane. Tokiu atveju prioritetas teikiamas augalininkystei, o pagrindinės gyvulininkystės plėtros kryptys turėtų būti pienininkystė ir kiaulių auginimas. Be to pažymima, kad pagalbinės gamybos šakos (kiaulininkystė, pienininkystė ir kitos) gali būti plėtojamos tik sėjomainai būtinų auginti neprekinį žemės ūkio pasėlių ir ūkiuose išauginamų pašarų pagrindu.²³

Šiaulių regiono 2007–2013 metų plėtros plane pažymima, kad šiame regione žemės ūkio naudmenų yra daugiau nei lyginant su Lietuvos vidurkiu, geresni žemės našumo rodikliai, todėl daugiau teritorijos gali būti naudojama žemės ūkio veiklai. Tačiau, kaip nurodoma strategijoje, ūkininkai dažniausiai dirba pavieniui, susijungimo (kooperacijos) procesas beveik nevyksta. Pagrindinės žemės ūkio silpnybės yra smulkūs ūkiai, nenašios žemės naudmenų apdorojimo technologijos, kooperacijos stoka.²⁴

Šiaulių regiono 2007–2013 metų plėtros plane taip pat nurodomos svarbiausios žemės ūkio, tame tarpe ir gyvulininkystės, kryptys: „Norint žemės ūkyje kurti didesnę pridėtinę vertę, reikėtų modernizuoti technologinius procesus, investuoti į naujų produktų kūrimą, įgyvendinti inovacinius sprendimus. Būtinybe tampa aplinkosauginių priemonių įdiegimas, maisto kokybės schemų įtvirtinimas, rinkodaros gerinimas. Vadinasi, pagrindinis tikslas – darni žemės ūkio ir kaimo plėtra su modernia gamybine, socialine infrastruktūra ir sveika aplinka, teikianti gyventojams geros kokybės produktus ir paslaugas, o kaimo gyventojams – palankias verslo, darbo, buitines ir socialines sąlygas“.²⁵ Kaip galima matyti iš šios citatos, keliami tikslai ir žemės ūkio vystymo vizija atitinka jau anksčiau apibūdintus ES ir Lietuvos siekius šioje srityje.

Šiaulių regiono plėtros plane nagrinėjama ir gyvulininkystės vieta regiono ūkyje. Nurodyta, kad šiai veiklai vystyti yra palankios sąlygos ir senos tradicijos. Tačiau yra ir nemažai silpnųjų: žemas našumas, vyrauja smulkus gamintojai, trūksta veislinių gyvulių, tinkamų pašarų, lėtai įdiegiamos aplinkosauginės priemonės. Tačiau konkrečių priemonių, kurios tiesiogiai sietųsi būtent su šio sektoriaus konkurencingumo didinimu, neįtraukiama. Vis dėlto svarbu tai, kad parama ekonominės ir socialinės veiklos kaimo vietovėse skatinimui išskirta kaip atskiras prioritetas.

2.4 PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS DOKUMENTAI

Gyvulininkystės sektoriaus svarba bei plėtros galimybės numatytos Pakruojo rajono savivaldybės 2007 – 2013 m. strateginiame plėtros plane bei Pakruojo r. sav. teritorijos bendrajame plane.

²² Šaltinis: LR teritorijos bendrasis planas

²³ Šaltinis: Šiaulių apskrities teritorijos bendrasis (generalinis) planas

²⁴ Šaltinis: Šiaulių regiono 2007–2013 metų plėtros planas, patvirtintas Šiaulių regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. R-39.

²⁵ Šaltinis: Šiaulių regiono 2007–2013 metų plėtros planas, patvirtintas Šiaulių regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. R-39.

Pakruojo rajono savivaldybės 2007 – 2013 m. strateginiame plėtros plane gyvulininkystė įvardijama kaip viena iš pagrindinių Pakruojo rajono savivaldybės ūkininkų veiklos kryptių. SSSG analizėje prie stiprybių pažymima, kad yra palankios sąlygos plėtoti gyvulininkystės produktų gamybą, didėja pagaminamos gyvulininkystės produkcijos kiekis.²⁶

Gyvulininkystės sektoriaus plėtrai užtikrinti numatytas strateginio plėtros plano uždavinys, kuriuo būtų siekiama didinti žemės, maisto ūkio konkurencingumą (prioritetas – subalansuota žemės ūkio plėtra ir kaimo modernizavimas):

➤ Uždavinys: 1.1 Gyvulininkystės ūkių konkurencingumo didinimas

➤ Priemonės:

- Fermų modernizavimas
- Sausinimo sistemų ir jų hidrotechninių statinių rekonstrukcija bei rūgščių dirvų kalkinimas
- Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros specialiojo plano parengimas

Pakruojo r. sav. teritorijos bendrajame plane nustatytos pagrindinės gyvulininkystės plėtros kryptys bei įvertintos galimos grėsmės.

Pačios gyvulininkystės svarbą Pakruojo rajono ūkiui, nusako ši bendrojo plano dalis: „pastarųjų metų išaugę gyvulininkystės gamybos mastai turėjo teigiamos įtakos ekonominiams rajono rodikliams. Šią žemės ūkio plėtros kryptį tikimasi išlaikyti iki planuojamo periodo pabaigos. Išvystytos žemdirbystės pagrindu Planuojama plėtoti mėsinių galvijininkystę ir pieno ūkį, taip pat kiaulininkystę. Šios tendencijos darys didelę įtaką bendrai teritorijos raidai.“²⁷

Ypatingas dėmesys skiriamas galimų aplinkos apsaugos rizikų mažinimui. Galima išskirti keletą priemonių:

- nekoncentruoti gyvulininkystės (mėsinės galvijininkystės, kiaulininkystės ir pieno ūkio objektų) vienoje kurioje rajono vietoje. Numatoma gyvulininkystę plėtoti visoje rajono teritorijoje, išskyrus ekologiškai jautrias teritorijas, naudojant buvusius kolūkių ūkinius statinius ir įrenginius;
- naujus pramoninės gyvulininkystės objektus intensyvaus ūkininkavimo zonose statyti galima tik atlikus poveikio aplinkai vertinimą teisės aktų nustatyta tvarka;
- gyvulininkystės fermose susidarantį skystą mėšlą naudoti daugiamečių žolių ir grūdinių kultūrų laukų tręšimui, neviršijant bendrojo azoto leistinų normų ploto vienetui. Įterpimo laikas, biogeninių medžiagų koncentracijos žemdirbystės drėkinimo laukų dirvožemyje, drenažo ir gruntiniame vandenyje bus kontroliuojamas aplinkos stebėsenos duomenų pagrindu;
- draudžiama laistyti laukus gyvulininkystės kompleksų gamybos atliekomis (skystu mėšlu) saugomose teritorijose, gamtinio karkaso teritorijose;
- požeminių vandens telkinių (vandenviečių) sanitarinės apsaugos zonose antroje juostoje draudžiama steigti kapines, užkasti kritusius gyvulius, įrengti asenizacijos, filtracijos laukus, mėšlo saugyklas, siloso

²⁶ Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės 2007 – 2013 m. strateginis plėtros planas, p. 40.

²⁷ Šaltinis: Pakruojo r. sav. teritorijos bendrasis planas

tranšėjas, statyti gyvulininkystės ir paukštininkystės įmones bei kitus objektus, kurie gali bakteriologiškai užteršti požeminius vandens telkinius.

Atsižvelgiant į didelius susidarančio skysto mėšlo, kitų gamybinių atliekų kiekius, keliama jų panaudojimo biodujų gamybai galimybė. Tačiau rentabilus gyvulių mėšlo perdirbimas dujoms gauti įmanomas tik stambiuose gamybos kompleksuose: 6–30 tūkstančių vietų kiaulininkystės kompleksai, stambesnės kaip 200 vietų ūkininkų kiaulių fermos, stambesnės kaip 50 vietų karvių – galvijų. Taigi šis biodujų gamybos būdas rajone pasiteisintų tik prie didesnių nei aukščiau išvardintų gyvulininkystės gamybos apimčių. Numatant pradėti biodujų gamybą, turėtų būti numatytas ir jų panaudojimas.

Apibendrinant savivaldybės lygmens strateginius dokumentus galima daryti išvadą, kad gyvulininkystė juose vertinamas kaip vienas perspektyviausių žemės ūkio sektorių. Tuo pačiu įvertinamos rizikos, kurios kyla iš intensyvios šio sektoriaus plėtros. Todėl rengiant Pakruojo rajono gyvulininkystės plėtros specialųjį planą būtina numatyti tokias plėtros priemones, kurios leistų užtikrinti darnų vystymąsi ir neigiamo poveikio aplinkai mažinimą.

3 GYVULININKYSTĖS PLĖTROS BŪKLĖ IR TENDENCIJOS LIETUVOJE

Lietuvoje pagrindinės gyvulininkystės šakos yra pieno ir mėsos galvijininkystė bei bekoninė kiaulininkystė. Jų plėtrai yra palankios geografinės sąlygos ir sukaupta ilgalaikė patirtis. Po Pirmojo pasaulinio karo atkūrusi nepriklausomybę jauna šalis gana greitai sugebėjo eksportuoti gyvulininkystės produkciją į ekonomiškai išsivysčiusias šalis. Jose turėjo paklausą lietuviškas sviestas, sūriai ir bekonai.

Karai ir politinių santvarkų kaita labai keitė šalies žemės ūkio veidą. Lietuvai, atkūrus nepriklausomybę ir teisę į privačią žemės nuosavybę, labai keitėsi ūkių dydis ir gyvulių skaičius. Atsirado daug labai smulkių ūkių. 2009 m. vidutinis ūkininkų ūkio dydis buvo 11,8 ha. Vienam ūkiui teko 4,8 galvijo, apie 7 kiaules ir 5 avis. Tais metais ES vidutiniškai viename ūkyje buvo 58 galvijai. Lietuvoje 1–2 galvijus laikė net 58 proc. ūkių. Laikančių daugiau nei 50 galvijų buvo tik 0,6 proc. ES šalyse vidutiniškai tokių ūkių buvo 81 proc. Danijoje, Olandijoje, Anglijos jungtinėje karalystėje per 70 proc. ūkių laiko per 100 galvijų. Danijoje vienam ūkiui vidutiniškai tenka 1571 kiaulė ir 25,2 penimi galvijai.

Lentelė 3-1 Gyvulių ir paukščių skaičiaus dinamika visų kategorijų ūkiuose, tūkst.

Gyvulių rūšis	Metai						
	1990	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Galvijai	23223	792,0	800,3	838,8	787,9	770,9	759,2
t. sk. karvės	847,7	433,9	416,5	399,0	404,5	394,7	374,8
Kiaulės	2730,2	1073,3	1114,7	1127,1	923,2	897,1	928,2
Avys ir ožkos	68,7	49,0	51,2	57,4	63,0	69,1	67,2
Avys	64,8	22,1	29,2	36,6	43,3	47,5	52,5
Arkliai	77,8	63,6	62,6	60,9	55,9	54,5	49,0
Paukščiai	17486,2	8419,4	9397,1	9439,9	9874,8	9107,5	9308,7

Šaltinis: Statistikos departamentas

Iš pateiktų duomenų matyti, kad per paskutinius du dešimtmečius gyvulių skaičius Lietuvoje labai sumažėjo. 2005 m. lyginant su 1990 m. galvijų skaičius sumažėjo 2,51 karto, kiaulių 2,54 karto, arklių 1,22, avių ir ožkų 1,4 karto. Per paskutinius šešis metus galvijų skaičius svyravo neženkiai. Tačiau stebima nerimą kelianti galvijų skaičiaus mažėjimo tendencija. 2010 m. pradžioje galvijų buvo 32,8 tūkst. arba 4,3 proc. mažiau nei 2005 m. Kasmet mažėja ir karvių skaičius. 2005 m. jų skaičius lyginant su 1990 m. sumažėjo 1,95 karto arba 49,2 proc. Per paskutinius šešis metus karvių skaičius sumažėjo 13,7 proc. Karvės bandos struktūroje sudaro 49,4 proc. tai rodo į ryškia pienu krypties ūkių specializaciją. Dėl kainų mėšai auginamam prieaugliui ir veislinėms telyčioms nepastovumo ūkiuose beveik neauginama telyčių pardavimui veislei ir prieauglio mažiau auginama mėšai. Sektoriaus ekonominį potencialą labai silpnina kasmetinis 100–130 tūkst. pienu galvijų veislių veršelių išvežimas į užsienį. Sumažinus galvijų skaičių šalyje pilnai nepanaudojami pigiausi žoliniai pašarai.

Lentelė 3-2 Gyvulių produktyvumas šalies ūkiuose pagal ūkininkavimo formas, kg

Rodikliai	Metai									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Karvių produktyvumas visų kategorijų ūkiuose	3673	3903	4003	4015	4176	4312	4484	4708	4778	4811
Ūkininkų ūkiuose	3689	3891	3661	3962	4088	4211	4350	4582	4609	4641
Žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse	3523	4029	4297	4592	5086	5255	5632	5695	5970	5968
Parduodamų skerdimui gyvulių svoris:										
galvijai	409	411	420	417	431	444	460	486	488	502
kiaulės	97	98	99	99	100	101	103	104	105	107
avys	49	46	45	46	46	49	48	46	44	46

Šaltinis: Lietuvos statistikos metraštis 2000–2010 m.

Kiaulių skaičius šalyje atskirais metais irgi svyravo. Per paskutinius šešis metus kiaulių skaičius šalyje bangavo daugiau mažėjimo linkme. 2010 metų pradžiai jų buvo 13,5 procento mažiau nei 2005 m. Ženkliai sumažėjus kiaulių skaičiui šalis negali tenkinti vidaus rinkos poreikių kiaulienai. Todėl į šalį įvežama daug kiaulienos iš Lenkijos ir kitų šalių. Apie pusę kiaulienos šalyje gamina stambios kiaulių fermos. Tačiau dėl sunkiai sprendžiamų mėšlo utilizavimo problemų, aplinkosauginių ir kitų reikalavimų gamyba jose nesiplečia.

1995 m. Lietuvoje pradėjo vystytis nauja žemės ūkio šaka – mėsinė galvijininkystė. Tačiau jos lyginamasis svoris šalies mėsos gamybos balanse dar labai mažas. Šalyje dabar yra apie 4500 grynaveislių mėsinių veislių karvių. Su prieaugliu grynaveislių mėsinių galvijų yra 9 tūkst. ir apie 9,5 tūkst. karvių židenių mišrūnių.

Lietuvoje giminingų juodmargių veislių galvijai sudaro apie 72 proc., žaluųjų ir žalmargių veislių apie 26 proc. Mėsiniai galvijai bei pieninių veislių mišrūnai su mėsiniais galvijais beveik 2 proc. Iš mėsinių veislių labiausiai paplitę yra šarole, limuzinų ir aubrakų veislės galvijai. Mažesnės populiacijos yra simentalių, angusų, herefordų, galovėjų, hailendų.

Labiausiai paplitusios kiaulių veislės yra landrasai, Lietuvos baltosios, didžiosios baltosios, jorkšyrai. Avių populiariausios veislės yra Lietuvos juodgalvės, Romanovo, Ostfryzų, Šarole ir kt. Šiuo metu Lietuvoje jau veisiamos net 25 veislių avys.

Žemės ūkio produkcijos, tenkančios vienam gyventojui gamybos dinamikos analizė rodo, kad paskutiniaisiais metais grūdų gamyba gana sparčiai didėjo. Didėjo ir kviečių gamyba. Bulvių kiekis atskirais metais gana ženkliai svyravo ir sunku apibūdinti tendenciją. Daržovių kiekis, tenkantis vienam gyventojui, paskutiniaisiais metais didėjo, o vaisių ir uogų mažėjo. Mėsos, pieno ir kiaušinių gamyba mažėjo. Pieno ir mėsos gamybos apimčių mažėjimą įtakoją supirkimo kainų nestabilumas ir žemos kainos.

Per paskutinį penkmetį keitėsi žemės ūkio produkcijos gamybos pagal ūkininkavimo formas santykis. 2005 m. pagamintos augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos vertė buvo beveik vienoda, o 2006 m. gyvulininkystės produkcijos vertė buvo 7,2 proc. didesnė nei augalininkystės. Vėlesniais metais beveik tokiu pačiu laipsniu sumažėjo. Ūkininkų ir šeimos ūkiuose visais metais pagaminta augalininkystės produkcijos vertė buvo didesnė nei augalininkystės. Nuo 2007 m. gyvulininkystės produkcijos gamyba ūkininkų ir šeimos ūkiuose labai sumažėjo. Tam turėjo įtakos nuolat mažėjantis gyvulių skaičius smulkiuose ūkiuose. Žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse daugiausiai produkcijos gaunama iš gyvulininkystės. Tai teisinga kryptis, nes gyvulininkystės sektoriuje gaunama daugiau pridėamosios vertės, daugiau sukuriama darbo vietų, daugiau lėšų įmokama į valstybės biudžetą.

Lentelė 3-3 Žemės ūkio produkcijos gamybos pagal ūkininkavimo formas santykis, proc.

Rodiklis	Metai				
	2005	2006	2007	2008	2009
Lietuva:					
augalininkystė	50,26	46,40	57,59	56,21	56,77
gyvulininkystė	49,74	53,60	42,41	43,79	43,23

Ūkininkai ir šeimos ūkiai:					
augalininkystė	55,70	52,36	62,9	61,00	65,23
gyvulininkystė	44,36	47,64	37,10	39,00	34,77
Žemės ūkio bendrovės ir įmonės:					
augalininkystė	32,20	29,02	42,35	44,19	35,8
gyvulininkystė	67,80	70,98	57,65	55,81	64,20

Šaltinis: Statistikos departamentas

Per paskutinį dešimtmetį Lietuvoje mėsos gamybos apimtys kito. 2005 m. lyginant su 2000 m. mėsos gamyba skerdenomis padidėjo 52,2 tūkst. tonų arba 28 proc. 2006–2007 m. ji padidėjo atitinkamai 3,3–5,7 proc., o per paskutinius du metus vėl sumažėjo. 2009 m. mėsos gamyba skerdenomis buvo 39,7 tūkst. t arba 16,7 proc. mažesnė nei 2005 m. galvijų ir veršelių mėsos 2009 m. pagaminta 7,3 tūkst. t arba 15,9 proc., o kiaulienos 48 tūkst. t arba 40,4 proc. mažiau lyginant su 2005 metais.

Lentelė 3-4 Gyvulininkystės produkcijos gamybos Lietuvoje dinamika, tūkst. t

Produkcija	Metai					
	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Mėsa gyv. sv.	263,6	336,7	336,3	348,8	295,4	272,0
skerdena	186,4	238,6	246,6	252,3	215,3	198,9
Galvijų ir veršelių mėsa gyv. sv.	125,9	110,1	93,4	112,4	90,6	88,0
skerdena	75,4	62,3	55,7	65,0	54,6	52,4
Kiauliena skerdena	84,5	118,9	121,8	114,2	85,3	70,9
Aviena ir ožkiena skerdena	0,9	0,7	0,6	0,8	0,8	0,8
Paukštiena skerdena	25,1	56,6	68,4	72,2	74,5	74,7
Kita mėsa	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pienas	1724,7	1861,6	1891,3	1936,6	1883,8	1791
Kiaušiniai, mln.	822	864,1	929,3	959,1	891,4	853,4
Vilna, tonomis	30	44	58	78	85	80

Šaltinis: Statistikos departamentas

Avienos gaminama mažai. Paskutiniais metais nuosekliai didėjo paukštienos gamyba. Skaičiuojant skerdenomis per penkmetį paukštienos gamyba padidėjo 18,1 tūkst. t arba 13,2 proc. Analizuojamo laikotarpio pabaigoje kiek sumažėjo kiaušinių gamyba ir 1,82 karto padidėjo vilnos gamyba. Pieno gamybos apimtys tuo laikotarpiu svyravo neženkliai. 2005 m. pieno buvo pagaminta 136,9 tūkst. t arba 7,9 proc. daugiau nei 2000 m. 2009 m. pieno gamyba šalyje lyginant su 2005 m. sumažėjo 70,6 tūkst. t arba 3,8 proc. Kaip jau minėta per tą laikotarpį karvių skaičius sumažėjo 17,7 proc. Pieno gamybos sumažėjimą mažesniu laipsniu nei sumažėjo karvių skaičius įtakojo padidėjęs karvių produktyvumas.

Lentelė 3-5 Žemės ūkio produkcijos gamyba šalyje vidutiniškai vienam gyventojui, kg

Produkcija	Metai					
	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Grūdai	780	841	558	911	1038	1166
tame sk. kviečiai	354	404	239	412	513	629
Bulvės	512	262	135	171	213	198
Daržovės	94	108	66	84	92	96
Vaisiai ir uogos	32	35	37	17	28	22
Mėsa (skerdena)	22	18	16	19	16	16
Paukštiena (skerdena)	7	17	20	21	22	22
Pienas	493	545	567	574	561	536
Kiaušiniai	198	253	274	284	265	256

Šaltinis: Statistikos departamentas

Galvijų ir kiaulių mėsos gamybos mažėjimą įtakojo supirkimo kainų ir rinkos nepastovumas. Dalis galvijų skerdenų eksportuojama. Visa kiauliena, aviens sunaudojama šalies viduje.

Lietuvoje galvijai mėsos gamybai naudojami labai ekstensyviai. Vienam galvijui buvusiam metų pradžioje 2005 m. pagaminta 78,7 kg, 2006 m. – 69,6 kg, 2007 m. – 77,5 kg, 2008 m. – 69,39 kg ir 2009 m. – 69,0 kg. Užsienio šalyse šis rodiklis 1,5–2 kartus didesnis.

Keičiantis pagrindinių maisto produktų kainoms kito ir jų suvartojimo struktūra.

Padidėjus galvijų mėsos kainai šalyje suvartojamos mėsos struktūra blogėjo. Ženkliai sumažėjo galvijų mėsos suvartojimas ir padidėjo kiaulienos bei paukštienos suvartojimas. Paskutiniais metais šalyje vienas gyventojas per metus vidutiniškai suvartoja nepilnus 4 kg galvijienos ir veršienos. ES vidutiniškai vienas gyventojas šios rūšies mėsos suvartoja per metus apie 20 kg. Europoje daugiausiai galvijienos ir veršienos suvartoja Danijoje – 28,0 ir Prancūzijoje – 27 kg per metus. Pasaulyje daugiausia galvijų mėsos per metus suvartoja Argentinoje – 58,0, JAV – 43,0, Australijoje – 37,5, Brazilijoje – 35,5, Kanadoje – 31,9 kg. Lietuvoje labai mažai suvartojama avienos. Vienam lietuviui tenka 0,2 kg avių mėsos per metus. Racionaliai maitinantis reikėtų, kad per metus vienas gyventojas suvartotų apie 7 kg avienos. Daugiausia avienos suvalgo graikai – 13 kg, britai – 6,2 kg, prancūzai – 4,4 kg. Pagal avienos suvartojimą lyderiu išlieka Kipras – 15,8 kg gyventojui per metus.

Įvairių šalių mitybos specialistai rekomenduoja vienam gyventojui per metus suvartoti apie 400–500 kg pieno: natūralaus pieno – 180 kg, sviesto pavidalu – 135 kg, sūrio, varškės, grietinės ir kitų produktų pavidalu – 185 kg. Fiziologinė mėsos ir riebalų norma suaugusiam žmogui per metus – 82 kg. Sveikiausia žmogui valgyti visų rūšių mėsą. Optimali struktūra būtų tokia: veršiena ir galvijiena – 37 proc., kiauliena – 28 proc., paukštiena – 20 proc., aviens – 12 proc., kitokia mėsa – 3 proc.

Per paskutinį dešimtmetį šalyje suvartotų maisto produktų dinamika Lietuvoje pateikta lentelėje.

Lentelė 3-6 Maisto produktų suvartojimo vidutiniškai vienam gyventojui per metus dinamika, kg

Produktai	Metai					
	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Mėsa ir jos produktai	50	73	72	77	81	72
iš jų be II kat. subprod.	43	70	70	75	78	70
Pienas ir jo produktai	272	283	273	259	268	289
Kiaušiniai	175	191	186	190	195	200
Cukrus	279	27,1	29,3	29,1	32,1	31,3
Bulvės	135	116	101	93	91	96
Daržovės	88	104	99	83	86	93
Vaisiai ir uogos	63	77	79	62	68	69
Grūdų produktai perskaičiav. į miltus	137	120	112	122	114	117

Šaltinis: Statistikos departamentas

Iš pateiktų duomenų matyti, kad mažiausiai gyvulinės kilmės produktų buvo sunaudota 2000 m. Po to mėsos, pieno ir kiaušinių suvartojimas didėjo. Per

paskutiniuosius penkis metus ženkliai padidėjo tik cukraus suvartojimas ir mažėjo bulvių bei miltų suvartojimas. Mažėja ir vaisių bei uogų suvartojimas. Šalyje vienam žmogui suvartojamų per metus atskirų produktų kiekis svyruoja neženkliai ir pagal struktūrą mažai gerėja. Tai matomai susiję su per lėtu žmonių pragyvenimo lygio kilimu ir perkamosios galios didėjimu. Ekonominė krizė dar sulėtins šį procesą.

Karvių produktyvumas šalies ūkiuose nuosekliai didėja. Per paskutinį dešimtmetį primilžis iš karvės visų kategorijų ūkiuose padidėjo 1138 kg arba 31,0 procentu. Vidutiniškai kasmet karvės primilžis didėjo po 113,8 kg. Per paskutinius penkis metus primilžis iš karvės padidėjo 499 kg arba 11,6 proc. ir kasmet didėjo vidutiniškai po 99,8 kg. Atskirų kategorijų ūkiuose karvių pieningumas didėjo nevienodai. Ūkininkų ir šeimos ūkių karvių pieningumas padidėjo 952 kg arba 25,8 proc., o žemės ūkio bendrovių ir įmonių bandose 2445 kg arba 69,4 proc. Pirmu atveju primilžis iš karvės vidutiniškai kasmet didėjo po 95,2 kg, o antruoju atveju po 244,5 kg. Per penkmetį ūkininkų ir šeimos ūkių karvių pieningumas padidėjo 430 kg arba 10,2 proc., o kasmet vidutiniškai didėjo po 86 kg.

Žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse primilžis iš karvės per paskutinius penkis metus padidėjo 713 kg arba 13,6 proc. ir kasmet vidutiniškai didėjo po 142 kg. Spartesnę karvių pieningumo didėjimą žemės ūkio bendrovių ir įmonių bandose sąlygojo keletas veiksnių. Šiose institucijose visur yra gyvulininkystės specialistai, kurie profesionaliai sprendžia veislinių telyčių išauginimo, karvių šėrimo, laikymo bei veislininkystės klausimus. Be to, stambesnėse bandose plačiau diegiamos pažangesnės gyvulių šėrimo ir laikymo technologijos, vykdoma gilesnė galvijų selekcija, todėl ir karvių pieningumas didėja sparčiau.

Šalyje geriau panaudojami gyvuliai mėšai. Didėja jų realizacinis mėšai svoris. Per dešimtmetį šalyje realizuojamo mėšai galvijo svoris padidėjo 93 kg, o kiaulių 10 kg. Realizuojamų mėšai avių svoris įvairavo labai neženkliai.

Šalies ūkiuose laikomų karvių produktyvumo genetinį potencialą gerai apibūdina kontroliuojamų karvių produktyvumas. Per penkmetį kontroliuojamų karvių pieningumas padidėjo 724 kg arba 13,4 proc. Vidutiniškai kasmet jis didėjo po 144,8 kg. Pieno riebumas ir baltymingumas praktiškai nekito. Tai rodo, kad kontroliuojamų karvių bandose pieno sudėties rodiklių atžvilgiu selekcija vykdoma nepakankamai efektyviai.

Lentelė 3-7 Kontroliuojamų karvių produktyvumas visų kategorijų šalies ūkiuose

Rodiklis	Metai				
	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Primelžta pieno, kg	5395	5592	5863	5900	6119
Riebalų kiekis piene, proc.	4,36	4,36	4,28	4,29	4,36
Baltymų kiekis piene, proc.	3,37	3,38	3,36	3,36	3,35
Gauta pieno riebalų, kg	235	244	251	253	267
Gauta pieno baltymų, kg	182	189	197	198	205
Pieno riebalų ir pieno baltymų suma, kg	417	433	448	451	472
Kontroliuojamų karvių skaičius, proc.	46,9	49,7	47,6	47,9	42,7

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lietuvoje paskutiniaisiais metais labai sumažėjo mėsos gamyba. Dėl svyruojančių supirkimo kainų ir didelių išauginimo kaštų mažai auginama galvijų prieauglio mėsa. Kiaulienos suvartojimas nuolat didėja, tačiau jos gamybos apimtys smunka. Rinką vis labiau užpildo įvežtinė kiauliena. Lietuvoje vykdant kiaulių selekciją nekreipiamas reikiamas dėmesys mėsos kokybei. Dabartinė rinka darosi vis reiklesnė produkcijos kokybei. Todėl ateityje tai gali labai neigiamai atsiliiepti šakos konkurencingumui. Lietuvoje yra visos sąlygos gaminti tarptautinius standartus atitinkančią produkciją. Tam reikia daugiau dėmesio ir plačiau naudotis mokslo pasiekimais bei specialistų rekomendacijomis.

4 PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVULININKYSTĖS BŪKLĖS ANALIZĖ

Pakruojo rajono savivaldybė randasi šiaurinėje Lietuvos dalyje prie Latvijos sienos. Vakaruose ji ribojasi su Joniškio ir Šiaulių, pietuose Radviliškio ir Panevėžio, o rytuose su Pasvalio rajono savivaldybe. Didžiąją dalį užima Žemgalos, Mūšos ir Nemunėlio žemumos. Yra du valstybės saugomi parkai. Teka Mūša. Jos intakai Kruoja, Dauguvėnė, Šiladis. Didesni miškai Rozalimo, Gedžiūnų, Pakruojo, Klusiškių.

Savivaldybėje yra du miestai (Linkuva ir Pakruojis) ir 5 miesteliai (Klovainiai, Lygumai, Pašvitinys, Rozalimas ir Žeimelis). Administracinis centras Pakruojis. Jis randasi 38 km nuo Šiaulių, 49 km nuo Panevėžio ir 184 km nuo Vilniaus. 2010 m. pradžioje savivaldybės teritorijoje gyveno 26568 gyventojai. Iš jų mieste 7359 ir 19209 arba 72,3 proc. kaime. Teritorija užima 1316 km²; gyventojų tankumas 20,2 žmonės kvadratiniam kilometre arba 2,48 karto mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir 2,07 karto nei Šiaulių apskrityje. Kritulių gausa per paskutinius devynis metus ženkliai svyravo. Mažiausiai jų buvo 2006 m. ir sudarė 495 mm, o daugiausiai kritulių iškrito 2007 metais ir sudarė 905 mm. Vidutinė temperatūra per paskutinius devynis metus svyravo nuo 6,9– 8,3°C. Vidutinė oro temperatūra ir kritulių kiekis Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje yra palankūs grūdų ir žolinių pašarų gamybai.

Dirvožemiai rajono teritorijoje yra derlingi. Bendras našumo balas 48. Vidutiniškai šalyje dirvožemio našumas 39,6 balų, o Šiaulių apskrityje 43 balų. Bendras žemės plotas 131556,9 ha. Tame tarpe miškai sudaro 19,57 proc., vandenys 1,97 proc., žemės ūkio naudmenos 71,41 proc., ariamoji žemė sudaro 93,44 proc., sodai 0,59 proc. ir pievos bei natūralios ganyklos 5,97 proc. žemės ūkio naudmenų.

Ūkininkų ūkių skaičius per paskutinius 5 metus padidėjo 477 ūkiais, o 2010 m. lyginant su 2009 m. sumažėjo 95 ūkiais. Kito ir naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas. Žemėnaudos pokyčiai pateikti lentelėse.

Pakruojo rajono savivaldybėje vienam deklaruotam ūkiui žemės teko 1,58 karto daugiau nei vidutiniškai respublikoje ir sudarė 30,22 ha. Tačiau visumoje ūkiai yra smulkūs, 872 ūkiams arba 55,71 procento tenka tik po 1–10 ha žemės, 464 ūkių stambumas 11–50 ha. Tokiu būdu savivaldybėje iki 50 ha yra 1336 ūkiai arba 85,36 proc. ūkių. Ūkių smulkumas mažina inovacines galimybes ir konkurencingumą, riboja modernesnių technologijų diegimą. Didžioji dalis žemės ūkio naudmenų priklauso fiziniams asmenims. Juridiniams asmenims priklauso tik 13,9 proc. žemės ūkio naudmenų. Dauguma pievų ir ganyklų priklauso fiziniams asmenims. Juridiniams asmenim pievų ir ganyklų priklauso tik 8,2 procento. Pakruojo raj. savivaldybėje privati žemė sudarė 72,3 procento.

Lentelė 4-1 LR žemės fondo sudėtis ir jos kitimas Pakruojo rajone 2005–2010 metais, ha

Rodiklis	Metai					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bendras plotas	131556,90	131556,90	131556,90	131556,90	131556,90	131556,90
Miškai	25188,70	25796,40	25796,40	25712,97	25720,29	25747,30
Vandens	2595,98	2595,65	2595,65	2595,65	2595,65	2595,66
Žemės ūkio naudmenos						
Viso	94289,44	93944,42	93944,42	93944,42	93944,42	93944,42
Ariamoji žemė	87855,78	87800,82	87800,82	87774,82	87774,82	87774,82
Sodai	508,48	538,02	538,02	538,90	545,71	555,21
Pievos ir natūral. ganyklos	5925,18	5605,58	5605,58	5630,70	5623,89	5614,39

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas 2005–2010 m.

Rajono savivaldybėje apie 70 proc. žemių yra numelioruota. Pakruojo raj. savivaldybės ūkiuose derlingumas yra panašus kaip ir vidutiniškai Šiaulių apskrityje. Savivaldybės ūkiuose paskutiniaisiais metais kiek mažesnis varpinių mišinių, cukrinių runkelių, žieminių rapsų, kultūrinių ganyklų šieno ir didesnis ankštinių augalų derlius nei vidutiniškai apskrityje. Tai rodo, kad Pakruojo savivaldybės ūkiuose yra palankesnės sąlygos baltymais turtingesnių kultūrų auginimui ir galimybės daugiau apsirūpinti savos gamybos baltymingais pašarais. Rajone vystomi augalininkystės, sodininkystės ir daržininkystės ekologiniai ūkiai. Tačiau jų skaičius turi tendenciją mažėti. 2008 m. buvo įregistruoti 36, 2009 – 33, o 2010 – 28 ekologiniai ūkiai. Gyvulininkystės ekologinių ūkių Pakruojo raj. Savivaldybėje įregistruotų nėra.

Lentelė 4-2 Valstybinė žemė ir jos plotų kitimas Pakruojo rajone 2005–2010 metais, ha

Rodiklis	Metai					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bendras plotas	49856,02	38639,29	38639,29	38246,07	36925,14	36387,17
Miškai	18009,75	18227,53	18227,53	18109,71	18057,46	18025,66
Vandens	1717,29	1672,02	1672,02	1671,59	1665,78	1665,12
Žemės ūkio naudmenos						
Viso	22688,26	11817,94	11817,94	11499,71	10296,82	9892,84
Ariamoji žemė	18323,37	7851,36	7851,36	7506,99	6379,87	6019,53
Sodai	91,30	66,96	66,96	60,02	56,82	63,01
Pievos ir natūral. ganyklos	4273,59	3899,62	3899,62	3932,70	3860,13	3810,30

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas 2005–2010 m.

Lentelė 4-3 Pakruojo rajono ūkininkų ūkių registre įregistruotų ūkininkų naudojama žemė

Rodiklis	Metai					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ūkių skaičius	1183,00	1531,00	1531,00	1595,00	1660,00	1565,00
Bendras žemės plotas, ha	18113,48	21823,51	21823,51	17399,07	18145,94	17327,73
Ūkininko nuosavybės teise priklausanti žemė, ha	10847,41	14182,19	14182,19	15219,94	16186,66	15598,72
Ūkininko nuosavybės teise priklausantis, žemės ūkio naudmenų plotas, ha	10207,14	13213,25	13213,25	14209,33	15088,99	14536,47
Naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas, ha	40631,34	46073,38	46073,38	46813,79	47550,77	47290,70

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas 2005–2010 m.

Lentelė 4-4 Pakruojo rajono ūkininkų ūkiai pagal deklaruotų žemės ūkio naudmenų plotą

Ūkininkų ūkio dydis, ha	Metai					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0-1	–	13	13	17	24	26
1-3	168	288	288	324	356	343
3-10	414	530	530	546	566	503
11-20	203	259	259	251	251	245
21-30	106	104	104	116	111	95
31-50	107	122	122	121	131	128
51-80	82	91	91	98	94	106
81-100	22	28	28	29	30	23
101-150	37	45	45	38	41	41
151-200	7	16	16	16	18	12
201-300	15	13	13	20	18	21
301-500	14	16	16	13	14	16
>500	8	6	6	6	6	6
Viso ūkių	1183	1531	1531	1595	1660	1565
Žemės ūkio naudmenų plotas, ha	40631,34	46073,38	46073,38	46813,79	47550,77	47290,70
Tenka vienam ūkiui, ha	34,35	30,09	30,09	29,35	28,65	30,22

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas 2005–2010 m.

Lentelė 4-5 Privati juridinių ir fizinių asmenų žemė ir jos plotų kitimas Pakruojo rajone 2005–2010 metais, ha

Rodiklis	Metai					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės savininkų ar naudotojų skaičius						
Fizinių asmenų	16307	18202	18202	18367	18461	18521
Juridinių asmenų	50	114	114	174	198	205
Viso:	16357	18316	18316	18541	18659	18726
Bendras plotas						
Fizinių asmenų	80331,16	83861,19	83861,19	82531,70	82844,08	82874,92
Juridinių asmenų	1369,47	9055,27	9055,27	10777,57	11782,88	12289,42
Viso:	81700,63	92916,46	92916,46	93309,17	94626,96	95164,34
Miškai						
Fizinių asmenų	7158,21	7376,87	7376,87	7362,35	7381,44	7381,39
Juridinių asmenų	20,74	192,00	192,00	240,91	281,39	340,25
Viso:	7178,95	7568,87	7568,87	7603,26	7662,83	7721,64
Vandenys						
Fizinių asmenų	863,01	843,23	843,23	827,73	825,76	822,73
Juridinių asmenų	18,68	80,40	80,40	96,33	104,11	107,80
Viso:	881,69	923,63	923,63	924,06	929,87	930,53
Žemės ūkio naudmenos						
Fizinių asmenų	70289,23	73446,38	73446,38	72130,22	72383,35	72358,32
Juridinių asmenų	1311,82	8679,60	8679,60	10313,76	11260,48	11689,31
Viso:	71601,05	82125,98	82125,98	82443,98	83643,83	84047,63
Ariamoji žemė						
Fizinių asmenų	68237,20	71376,82	71376,82	70090,63	70276,66	70222,80
Juridinių asmenų	1295,16	8572,52	8572,52	10177,06	11117,04	11531,24
Viso:	69532,36	79949,34	79949,34	80267,69	81393,70	81754,04
Sodai						
Fizinių asmenų	414,54	461,95	461,95	469,43	478,72	481,58
Juridinių asmenų	2,56	8,73	8,73	8,86	9,46	9,73
Viso:	417,10	470,68	470,68	478,29	488,18	491,31
Pievos ir natūralios ganyklos						
Fizinių asmenų	1637,49	1607,61	1607,61	1570,16	1627,87	1653,94
Juridinių asmenų	14,10	98,35	98,35	127,84	133,98	148,34
Viso:	1651,59	1705,96	1705,96	1698,00	1761,95	1802,28

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas 2005–2010 m.

4.1 PAŠARŲ BAZĖ

Pagal deklaruotus žemės ūkio naudmenų plotus Pakruojo raj. savivaldybės ūkiuose pievos ir ganyklos sudaro 11,6 proc., o Šiaulių apskrityje 23,1 proc. arba dvigubai daugiau. Tai rodo, kad savivaldybės ūkiai daugiau orientuojasi į augalininkystės produkcijos gamybą. Aukštas rajono ūkių žemės našumo balas ir pakankamai aukšti visų kultūrų rodikliai užtikrina reikiamos pašarų bazės sukūrimą. Ūkiuose, priklausomai nuo pasirinktos gyvulininkystės šakos plėtros, gali būti sėkmingai pertvarkoma pasėlių struktūra kuri užtikrintų poreikio pašarams patenkinimą. Aukšto našumo žemėse didelių ganyklų plotų įrengimas ekonomiškai ne visada racionalus. Vystant pieno ūkį, stambesnėse bandose tikslinga orientuotis į karvių šėrimą per ištikus metus tvartinio laikotarpio racionali, maksimaliai panaudojant pašarines kultūras. Savivaldybės ūkiuose labai mažas gyvulių tankis. Vienam žemės ūkio naudmenų hektarui tenka tik 0,193 sąlyginio gyvulio. Šiaulių apskrityje gyvulių tankis yra 27,5 proc. didesnis. Savivaldybės ūkiuose auginančiuose daug grūdų būtų tikslinga intensyviau vystyti kiaulių ūkį. Greta to, gali būti sėkmingai vystomi ir pieno ūkiai, karvių šėrimui ir laikymui parenkant optimalias šėrimo ir laikymo technologijas, atsižvelgiant į derlingų žemės regiono sąlygas. Atskiruose ūkiuose, priklausomai nuo konkrečių ūkio sąlygų galėtų būti auginami ir mėsiniai galvijai. Jų auginimo apimtys turėtų būti siejamos su esamais ūkyje pievų ir ganyklų plotais.

Lentelė 4-6 Pakruojo raj. savivaldybės deklaruotų žemės ir pasėlių plotai 2009 m.

Rodikliai	Šiaulių apsk.	Pakruojo raj. savivaldybė
Bendras plotas, ha	446768,70	82407,32
Ariama žemė, ha	339004,61	72565,88
Pievos ir ganyklos, ha	103179,12	9543,84
Kviečiai (žieminiai), ha	100998,25	25332,80
Rugiai, ha	4565,92	742,20
Miežiai (žieminiai), ha	11963,74	1897,60
Kvietrugiai (žieminiai), ha	13878,91	1548,89
Avižos, ha	4417,24	321,47
Kviečiai (vasariniai), ha	9181,54	2305,92
Kvietrugiai (vasariniai), ha	968,20	184,27
Miežiai (vasariniai), ha	53551,02	12540,65
Kukurūzai, ha	399,55	47,18
Varpinių javų mišiniai, ha	120,13	28,77
Cukriniai runkeliai, ha	2256,98	702,29
Ganyklos-pievos (iki 5 m.), ha	80235,41	8761,03
Daugiametės ganyklos-pievos (5 m. ir daugiau), ha	22943,71	782,81
Daugiametės žolės, ha	619,17	82,46
Bulvės pašarui, ha	31,82	1,40
Daržovės, ha	902,31	36,97
Žirniai, ha	4344,62	926,52
Pupos, ha	193,29	33,22
Vikiai ir jų mišiniai, ha	416,29	138,49
Lubiniai, ha	192,24	2,77

Saltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-7 Žemės ūkio kultūrų derlingumas 100 kg

Kultūros	Šiaulių apskritis			Pakruojo raj. savivaldybė		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Grūdiniai augalai	35,9	40,7	39,5	37,0	42,3	39,3
Javai	36,3	41,0	39,9	37,3	42,6	39,5
Žieminiai javai	42,7	49,3	42,8	43,9	51,2	42,5
Žieminiai kviečiai	45,3	52,4	45,5	46,0	53,4	44,6
Žieminiai kvietrugiai	35,5	39,5	34,7	37,1	42,4	35,7
Rugiai	27,7	34,2	29,2	28,3	36,1	25,1
Žieminiai miežiai	34,8	42,6	36,6	29,1	43,0	31,2
Vasariniai javai	31,2	33,0	34,8	32,2	33,2	34,2
Vasariniai kviečiai	36,5	34,4	37,6	32,6	34,1	31,9
Vasariniai miežiai	31,2	33,5	35,2	31,3	33,5	35,3
Vasariniai kvietrugiai	28,8	33,5	37,0	37,5	27,0	31,5
Avižos	22,4	24,6	27,9	20,6	24,1	27,7
Varpinių mišiniai	22,0	24,6	26,1	22,1	23,2	20,2
Kukurūzai	54,2	30,4	30,0	72,0	35,6	30,8
Ankštiniai augalai	20,8	22,3	23,4	21,8	25,2	29,4
Maistiniai žirniai	20,0	21,1	21,5	21,7	25,9	29,4
Pašariniai žirniai	22,9	26,0	25,8	23,7	30,7	32,0
Pupos	20,3	19,5	33,1	27,7	23,7	35,6
Lubinai	11,9	6,4	12,1	–	11,4	11,9
Vikiai	19,3	19,7	38,5	22,5	19,7	–
Ankštinių mišiniai grūdams	21,9	21,9	21,0	21,5	17,9	23,5
Cukriniai runkeliai	485,7	308,3	413,1	475,8	253,6	283,3
Žieminiai rapsai	24,0	28,5	25,5	22,8	25,7	23,8
Vasariniai rapsai	18,2	17,3	18,9	17,9	16,8	18,7
Pašariniai runkeliai	328,3	317,6	333,7	362,5	278,4	337,8
Kukurūzai silosui	293,2	247,3	271,2	295,7	273,7	213,0
Silosiniai augalai be kukurūzų	184,1	93,8	168,3	–	–	–
Vienmečių žolių šienas	38,2	36,6	28,2	–	40,0	13,3
Daugiamečių žolių šienas	31,3	31,8	27,7	27,5	30,0	26,1
Liucernos žalias pašaras	–	247,4	246,6	–	–	–
Dobilų ir jų mišinių šienas	33,9	36,7	29,6	–	–	–
Kultūrinių ganyklų šienas	28,7	33,4	26,4	18,8	25,8	23,8
Pievų ir natūralių ganyklų šienas	25,7	28,7	18,5	14,2	29,2	24,4
Pievų ir natūralių ganyklų žaliasis pašaras	–	–	90,7	–	–	391,7

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

4.2 GYVULIŲ KIEKIO SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ

Visų rūšių gyvulių kiekis savivaldybėje, tenkantis 100 ha naudojamos žemės ūkio naudmenų yra mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir Šiaulių apskrityje. Tai rodo, į mažą gyvulininkystės intensyvumą ir rajono žemių nepakankamai efektyvų panaudojimą kuriant pridėjamąją vertę.

Lentelė 4-8 Gyvulių skaičius tenkantis 100 ha naudojamos žemės ž. ū. naudmenų 2009 m., vnt.

	Lietuva	Šiaulių apskritis	Pakruojo raj. savivaldybė
Galvijai	28,85	24,63	23,21
Melžiamos karvės	14,77	12,77	11,70
Kiaulės	33,57	42,70	35,50
Avys	12,59	0,67	0,58
Ožkos	0,62	0,52	0,49
Arkliai	2,03	1,28	0,81
Paukščiai 100 ha ariamos žemės	496,31	108,55	74,12

Šaltinis: Statistikos departamentas

Gyvulių skaičiaus kitimas Šiaulių apskrityje bei Pakruojo raj. savivaldybėje turi tas pačias tendencijas kaip ir šalyje. Jų skaičius mažėja. Per penkmetį Šiaulių apskrityje galvijų skaičius sumažėjo 7,8 proc. Pakruojo raj. savivaldybėje galvijų skaičiaus mažėjimo procesas buvo lėtesnis ir sudarė 2,7 proc. Karvių skaičius mažėjo sparčiau. Šiaulių apskrityje jis per penkmetį sumažėjo 12,2 proc., o Pakruojo raj. savivaldybėje 4,4 proc. Kiaulių skaičius apskrityje svyravo be ryškesnės tendencijos, o savivaldybėje per paskutinius keturis metus jis svyravo neženkliai. Lyginant su 2006 m. 2010 m. pradžioje savivaldybėje kiaulių buvo 29,1 proc. mažiau. Avių skaičius apskrityje ir savivaldybėje 2007 m. neženkliai padidėjo, o vėlesniais metais turėjo tendenciją mažėti. Ožkų skaičius nuosekliai mažėjo. Šiaulių apskrityje per penkmetį jis sumažėjo 37,3 proc., o savivaldybėje 34,2 proc. Arklių skaičius apskrityje per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 20,3 proc., o savivaldybėje 27,9 proc. Triušių skaičius Šiaulių apskrityje per paskutinius tris metus neženkliai mažėjo, o Pakruojo raj. savivaldybėje jis beveik nekito. Paukščių skaičius irgi mažėjo. Apskrityje per penkmetį jis sumažėjo 3,5 proc., o Pakruojo raj. savivaldybėje 2,1 proc. Bičių šeimų skaičius kasmet didėjo. Per penkmetį apskrityje jis padidėjo 37,4 proc., o savivaldybėje 55,4 proc.

Analizuojant atskirų galvijų grupių dinamiką penkmečio metais matome, kad nuolat mažėjo buliukų ir telyčaičių skirtų skerdimui skaičius. Per penkmetį Šiaulių apskrityje jis sumažėjo 28,5 proc., o Pakruojo savivaldybėje 34,0 proc. Skerdimui skirto prieauglio toks ženklus mažėjimas matomai yra susijęs su mažų veršelių išvežimu į užsienį. Veislei auginamų telyčių skaičius apskrityje ir savivaldybėje svyruoja neženkliai. Šiaulių apskrityje paskutiniais metais padidėjo ėriavedžių skaičius. Jų 2010 m. buvo 70,4 proc. daugiau nei 2006 m. pradžioje, o Pakruojo raj. savivaldybėje per tą laiką jų skaičius padidėjo 2,3 karto. Tačiau visumoje jis yra nedidelis.

Lentelė 4-9 Gyvulių skaičius metų pradžiai, vnt.

Gyvūnų rūšis	Metai					
	1991	2006	2007	2008	2009	2010
Galvijai:						
Šiaulių apskritis	-	117412	122434	115618	112872	108332
Pakruojo raj. savivaldybė	60705	20009	20829	19373	19326	19466
Karvės:	-					
Šiaulių apskritis	-	60925	59307	60057	58508	53535
Pakruojo raj. savivaldybė	21017	9917	9734	9576	9740	9484
Kiaulės:	-					
Šiaulių apskritis	-	203540	206067	191611	194782	206830
Pakruojo raj. savivaldybė	75514	47087	38016	32741	29556	33404
Avys:						
Šiaulių apskritis	-	1971	2583	2951	3114	2997
Pakruojo raj. savivaldybė	-	249	430	471	486	433
Ožkos:	-					
Šiaulių apskritis	-	3313	3110	2833	2409	2080
Pakruojo raj. savivaldybė	-	702	668	615	543	462
Arkliai:						
Šiaulių apskritis	-	6668	6367	5943	5889	5318
Pakruojo raj. savivaldybė	-	751	724	626	671	542
Triušiai:						
Šiaulių apskritis	-	19033	19298	17768	18133	17964
Pakruojo raj. savivaldybė	-	4830	4898	4681	4789	4852
Paukščiai:						
Šiaulių apskritis	-	419541	418663	419712	416454	402186
Pakruojo raj. savivaldybė	-	57574	53131	58759	59152	54106

Bičių šeimos:	-					
Šiaulių apskritis	-	7445	8259	9962	10114	10229
Pakruojo raj. savivaldybė	-	1341	1385	2001	2051	2084

Šaltinis: Statistikos departamentas

Lentelė 4-10 Gyvulių, paukščių, triušių ir bičių šeimų skaičius metų pradžioje pagal grupes

Gyvūnų rūšis	Metai				
	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6
<i>Šiaulių apskritis</i>					
Galvijai, iš viso	117412	122434	115618	112872	108532
Buliukai ir telyčaitės skersti iki 1 metų	12437	11980	9606	9119	8894
Buliukai veislei iki 1 metų	2390	2765	2434	2655	2638
Telyčaitės veislei iki 1 metų	15835	17687	14786	14760	14353
Buliukai nuo 1 iki 2 metų	4696	6036	5675	4663	5032
Telyčios skersti nuo 1 iki 2 metų	1238	1584	891	945	630
Telyčios veislei nuo 1 iki 2 metų	13572	14903	14657	14019	14867
Buliai 2 metų ir vyresni	770	707	703	628	650
Telyčios skersti 2 metų ir vyresnės	212	148	130	306	507
Telyčios veislei 2 metų ir vyresnės	4071	5444	4956	5139	4937
Karvės melžiamos 2 metų ir vyresnės	60925	59307	60057	58508	53535
Karvės žindinės 2 metų ir vyresnės	566	1231	1127	1607	1843
Karvės, išskyrus melžiamas ir žindinės	700	642	596	523	646
Kiaulės	203540	206067	191611	194782	206830
Paršeliai iki 20 kg (iki 2 mėn.)	46188	52674	53561	45656	65329
Paršeliai 20-50 kg (2-4 mėn.)	56101	50076	41123	55202	43980
Penimos kiaulės 50-80 kg (4-6 mėn.)	38928	38827	43006	38712	38753
Penimos kiaulės 80-110 kg (6-8 mėn.)	29234	31220	21156	24760	29992
Penimos kiaulės virš 110 kg (8 mėn. ir vyresnės)	10481	8878	9111	8713	6981
Veisliniai kuiliai virš 50 kg	475	496	375	290	292
Veislinės pagrindinės paršav. virš 50 kg	13268	15885	12508	15022	14656
Veislinės pakaitinės paršavedės virš 50 kg	4999	4290	4096	3638	2696
Veislinės sukergtos kiaulaitės virš 50 kg	2064	1360	3116	1616	2534
Veislinės nesukergtos kiaulaitės virš 50 kg	1802	2361	3559	1173	1617
Avys	1971	2583	2951	3114	2997
Ėriavedės ir jauniklės avys 1 metų ir vyresnės	1194	1537	1625	1711	2035
Ožkos	3313	3110	2833	2409	2080
1	2	3	4	5	6
Vedeklės ir jauniklės ožkos 1 metų ir vyresnės	2610	1989	1893	1498	1430
Arkliai	6668	6367	5943	5889	5318
Kumelės 3 metų ir vyresnės	3286	3122	3001	2934	2531
Paukščiai	419541	418663	419712	416454	402186
Vištos, iš viso	396473	399036	401850	391756	371862
Vištos dedeklės	320396	393622	356361	334760	326575
Žąsys	9367	8762	7971	6939	6478
Antys	8555	7307	6817	6866	6398
Kalakutai	4720	2783	2476	10338	16782
Paukščiai, išskyrus vištas, žąsis, antys ir kalakutus	426	775	598	555	666
Triušiai	19033	19298	17768	18113	17964
Bičių šeimos	7445	8259	9962	10114	10229

Šaltinis: Statistikos departamentas

Galvijų skaičius, lyginant su 1991 metais sumažėjo 3,2 karto, o karvių 2,2 karto. Kiaulių skaičius Pakruojo rajono savivaldybėje nuo 1991 metų iki 2010 metų sumažėjo daugiau kaip 2,3 karto.

Lentelė 4-11 Gyvulių, paukščių, triušių ir bičių šeimų skaičius metų pradžioje pagal grupes

Gyvūnų rūšis	Metai				
	2006	2007	2008	2009	2010
1	2	3	4	5	6
<i>Pakruojo r. savivaldybė</i>					
Galvijai, iš viso	20009	20829	19373	19326	19466
Buliukai ir telyčaitės skersti iki 1 metų	1988	1992	1176	1474	1313
Buliukai veislei iki 1 metų	82	196	218	198	197
Telyčaitės veislei iki 1 metų	3055	3314	3036	3038	3068
Buliukai nuo 1 iki 2 metų	964	1085	1238	805	760
Telyčios skersti nuo 1 iki 2 metų	198	398	40	46	35
Telyčios veislei nuo 1 iki 2 metų	2331	2498	2540	2477	2790
Buliai 2 metų ir vyresni	153	89	82	89	40
Telyčios skersti 2 metų ir vyresnės	16	19	3	1	234
Telyčios veislei 2 metų ir vyresnės	1026	1168	1145	1192	1178
Karvės melžiamos 2 metų ir vyresnės	9917	9734	9576	9740	9484
Karvės žindinės 2 metų ir vyresnės	61	86	132	122	138
Karvės, išskyrus melžiamas ir žindinės	218	250	187	144	229
Kiaulės	47087	38016	32741	29556	33404
1607 Paršeliai iki 20 kg (iki 2 mėn.)	13773	15503	14450	11669	15567
Paršeliai 20-50 kg (2-4 mėn.)	14829	4484	3105	3011	2865
Penimos kiaulės 50-80 kg (4-6 mėn.)	4891	4938	3902	3641	4182
Penimos kiaulės 80-110 kg (6-8 mėn.)	3872	3318	1768	1894	1596
Penimos kiaulės virš 110 kg (8 mėn. ir vyresnės)	3429	2012	1320	1887	807
Veisliniai kuiliai virš 50 kg	85	103	93	91	95
Veislinės pagrindinės paršav. virš 50 kg	4197	5933	4597	5684	5463
Veislinės pakaitinės paršavedės virš 50 kg	1952	1652	1099	1504	868
Veislinės sukergtos kiaulaitės virš 50 kg	41	34	1396	108	1306
Veislinės nesukergtos kiaulaitės virš 50 kg	18	39	1011	67	655
Avys	249	430	471	486	433
Ēriavedės ir jauniklės avys 1 metų ir vyresnės	158	221	242	333	365
Ožkos	702	668	615	543	462
1	2	3	4	5	6
Vedeklės ir jauniklės ožkos 1 metų ir vyresnės	597	448	391	283	262
Arkliai	751	724	626	671	542
Kumelės 3 metų ir vyresnės	441	412	302	341	292
Paukščiai	57574	53131	58759	59152	54106
Vištos, iš viso	50899	47203	52837	54032	49373
Vištos dedeklės	44032	46493	50945	50102	47930
Žąsys	2723	2633	2508	1911	1851
Antys	3089	2645	2857	2662	2321
Kalakutai	844	609	518	515	527
Paukščiai, išskyrus vištas, žąsis, antys ir kalakutus	19	41	39	32	34
Triušiai	4830	4898	4681	4789	4852
Bičių šeimos	1341	1385	2001	2051	2084

Šaltinis: Statistikos departamentas

4.3 BANDŲ DYDIS

Galvijų laikytojų skaičiaus dinamika rodo, kad šalyje ir analizuojamuose regionuose didėja vidutinis galvijų ir karvių bandų dydis. Pakruojo raj. savivaldybėje vidutinis galvijų ir karvių bandų dydis yra didesnis nei Šiaulių apskrityje ir šalyje. Šiaulių apskrityje vidutinis bandų dydis yra didesnis nei šalyje, bet mažesnis nei Pakruojo savivaldybėje. Tačiau visumoje bandos yra smulkios. Pagal bandų dydį Lietuva labai atsilieka nuo Europos Sąjungos vidurkio. 2011 m. pradžia vidutinis galvijų bandos dydis šalyje sudarė 6,52

galvijo, o ES -58 galvijai. Smulkios yra avių ir ožkų bandos. 2011 m. pradžiai šalyje vienai bandai teko 12,4 avys, Šiaulių apskrityje 11,7, o Pakruojo raj. savivaldybėje 6,5 avys. Ožkų bandos dar smulkesnės ir buvo atitinkamai 2,1; 1,87 ir 1,51 ožkos.

Bandų dydžio analizė rodo, kad savivaldybėje vyrauja smulkios gyvulių bandos, tokiuose ūkiuose gaminti konkurencingą produkciją yra problemiška. Juose žemas darbo našumas ir sunkiau įdiegti modernias šiuolaikiškas gamybos technologijas. Be to, smulkūs ūkiai nepatrauklūs investicijoms.

Lentelė 4-12 Avių ir ožkų laikytojų skaičius (sausio 01 d.)

Metai	Regionas	Avių ir ožkų skaičius		Avių		Ožkų	
		Laikytojų skaičius	Gyvulių skaičius	Laikytojų skaičius	Gyvulių skaičius	Laikytojų skaičius	Gyvulių skaičius
2009	Lietuva	7153	58713	3839	51327	3546	7386
	Šiaulių apskritis	899	6209	378	5263	541	740
	Pakruojo raj. savivaldybė	231	600	42	309	194	291
2010	Lietuva	7384	60335	4120	52961	3506	7374
	Šiaulių apskritis	670	3908	224	3112	461	796
	Pakruojo raj. savivaldybė	235	622	44	328	195	294
2011	Lietuva	7662	62592	4451	55249	3489	7393
	Šiaulių apskritis	677	4177	241	2821	423	794
	Pakruojo raj. savivaldybė	234	588	46	297	192	291

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-13 Ėriavedžių ir ožkavedžių laikytojas skaičius (sausio 1 d.)

Metai	Regionas	Ėriavedžių laikytojai				Ožkavedžių laikytojai			
		Visi	Ožkavedžių skaičius	Registruoti	Ožkavedžių skaičius	Visi	Ožkavedžių skaičius	Registruoti	Ožkavedžių skaičius
2009	Lietuva	2632	24467	1476	19296	2182	3492	527	1128
	Šiaulių apskritis	119	1474	72	400	283	406	36	62
	Pakruojo raj. savivaldybė	20	97	10	79	146	195	20	29
2010	Lietuva	2632	24467	1476	19296	2182	3492	527	1128
	Šiaulių apskritis	119	1474	72	796	283	400	36	38
	Pakruojo raj. savivaldybė	20	97	10	79	146	195	20	29
2011	Lietuva	2195	1139	1506	18602	2160	3425	537	1133
	Šiaulių apskritis	175	1710	102	963	283	392	41	58
	Pakruojo raj. savivaldybė	21	104	9	79	145	191	19	25

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-14 Galvijų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes (sausio 1 d.)

Metai	Regionas	Iki 8 mėn. amž.		Nuo 8 iki 12 mėn. amžiaus		Nuo 12 iki 24 mėn. amžiaus		Virš 24 mėn. amžiaus	
		buliai	telyčios	buliai	telyčios	buliai	telyčios	buliai	telyčios
2009	Lietuva	40205	61511	26584	42296	31741	86495	9043	37701
	Šiaulių apskritis	5252	9223	3241	6186	3627	13297	1158	4686
	Pakruojo raj. savivaldybė	914	1606	388	955	442	2276	40	683

2010	Lietuva	35432	53937	26757	38876	34156	89013	7952	34814
	Šiaulių apskritis	4657	8166	3092	5355	4879	10775	1206	5033
	Pakruojo raj. savivaldybė	851	1568	290	899	687	2314	87	718
2011	Lietuva	39551	57855	26257	39055	30938	83353	7288	35638
	Šiaulių apskritis	6352	7082	3267	5213	3707	12107	1056	4646
	Pakruojo raj. savivaldybė	920	1580	278	761	641	2188	195	712

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Galvijų pasiskirstymo pagal lytį ir amžiaus grupes analizė rodo, kad 2010 m. Šiaulių apskrityje ir Pakruojo raj. savivaldybėje buliukų 12–24 mėn. amžiaus skaičius lyginant su 2009 m. buvo padidėjęs, tačiau 2011 metų pradžia vėl sumažėjo. Tai rodo, kad ir 2011 m. bus nedaug realizuojama mėšai buliukų ir nebus pasinaudota išmokomis už skerdziamus bulius. Savivaldybėje stebima ir 12–24 mėn. amžiaus telyčių mažėjimo tendencija

Žemės ūkio bendrovėse galvijų ir karvių laikytojų skaičius mažėja, tačiau bandos stambėja Pakruojo raj. savivaldybėje ž. ū. bendrovių ir įmonių galvijų ir karvių bandos vidutiniškai yra didesnės nei šalyje ir Šiaulių apskrityje. Šalyje mažėja galvijų ir karvių skaičius ž. ū. bendrovėse ir įmonėse. Šiaulių apskrityje ir Pakruojo savivaldybėje 2011 m. pradžia galvijų skaičius lyginant su jų skaičiumi 2009 m. pradžia padidėjo atitinkamai 7,7 ir 3,5 proc. Per paskutinius metus Šiaulių apskrityje ž. ū. bendrovėse ir įmonėse karvių skaičius beveik nesikeitė, o Pakruojo raj. savivaldybėje jis padidėjo 6,7 procento.

Lentelė 4-15 Gyvulių skaičius pagal ūkininkavimo formas, vnt.

Gyvulių rūšis	Metai	Šiaulių apskritis			Pakruojo raj. savivaldybė		
		Visų kateg. ūkiuose	Ūkininkų ir šeimos ūkiuose	Ž. ū. bendrov. ir įmonėse	Visų kateg. ūkiuose	Ūkininkų ir šeimos ūkiuose	Ž. ū. bendrov. ir įmonėse
Galvijai	2007	122434	92305	30129	20829	10907	9922
	2008	115618	85835	19783	19373	10260	9113
	2009	112872	82969	29903	19326	10490	8836
	2010	108532	83114	25418	19466	10167	9299
t. sk. karvės	2007	59307	45608	13699	9734	6490	4244
	2008	60057	45986	14081	9576	5434	4142
	2009	58508	43700	14808	9740	5593	4147
	2010	53535	41892	11643	9484	5335	4149
Kiaulės	2007	206067	75109	130959	38016	13978	24038
	2008	191611	50054	141557	32741	9413	23328
	2009	194782	48503	146279	29566	8968	20598
	2010	206830	49783	157047	33404	8910	24494
Avys	2007	2583	1665	918	430	430	-
	2008	2951	1848	1103	471	471	-
	2009	3114	4361(ir ožkos)		486	1029(su ožkomis)	
	2010	2927	4081(ir ožkos)		433	895(su ožkomis)	
Ožkos	2007	3110	3109	1	668	668	-
	2008	2833	2831	2	615	615	-
	2009	2409			543		
	2010	2080			462		
Arkliai	2007	6367	5704	663	724	639	91
	2008	5943	5378	565	626	577	49
	2009	5889	5550	339	671	630	41
	2010	5318	5012	306	542	496	46
Triušiai	2009	18113	*	*	4789	*	*

	2010	17964	*	*	4852	*	*
Bičių šeimos	2009	10114	*	*	2051	*	*
	2010	10229	*	*	2084	*	*

Šaltinis: Statistikos departamentas

Lentelė 4-16 Galvijų skaičiaus dinamika žemės ūkio bendrovėse ir kitose įmonėse (sausio 1 d.)

Metai	Regionas	Galvijai		Karvės		Vienam laikytoji tenka	
		laikytojų skaičius	gyvulių skaičius	laikytojų skaičius	gyvulių skaičius	galvijų	karvių
2009	Lietuva	262	109138	197	49612	416,7	251,8
	Šiaulių apskritis	67	29651	55	14786	442,5	268,8
	Pakruojo raj. savivaldybė	17	8905	14	4300	523,8	307,1
2010	Lietuva	234	101336	178	46209	433,0	259,6
	Šiaulių apskritis	54	27354	35	12949	509,9	266,9
	Pakruojo raj. savivaldybė	15	9568	12	4457	637,9	371,4
2011	Lietuva	235	105284	176	45575	448,0	258,9
	Šiaulių apskritis	54	29471	45	12983	545,7	288,5
	Pakruojo raj. savivaldybė	13	9903	11	4754	761,7	432,2

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-17 Gyvulių skaičius ūkininkų ir šeimos ūkiuose metų pradžioje

	2007		2008		2009		2010	
	sudaro proc.	viso skaič.	sudaro proc.	viso skaič.	sudaro proc.	viso skaič.	sudaro proc.	viso skaič.
Lietuva								
Galvijai, iš viso	87,1	730589	86,6	682193	86,2	664616	87,1	661257
Karvės (melžiamos 2 metų ir vyresnės)	88,5	352979	88,3	357422	87,7	346311	88,0	329982
Kiaulės	56,0	517875	38,8	358449	37,7	338620	36,7	341179
Avys ir ožkos	87,1	55541	88,2	60780	82,3	62397	98,1	65916
Arkliai	96,8	58454	96,6	54025	97,3	52937	95,4	47610
Šiaulių apskritis								
Galvijai, iš viso	75,4	92305	74,2	85835	73,5	82969	76,6	83114
Karvės (melžiamos 2 metų ir vyresnės)	76,9	45608	76,6	45976	74,7	43700	78,3	41892
Kiaulės	36,4	75109	26,1	50054	24,9	48503	24,0	49783
Avys ir ožkos	80,1	4774	80,9	4679	80,8	4361	80,4	4081
Arkliai	89,6	5704	90,5	5378	94,2	5550	94,2	5012
Pakruojo raj. savival.								
Galvijai, iš viso	52,4	10907	52,9	10260	54,3	10490	52,2	10167
Karvės (melžiamos 2 metų ir vyresnės)	56,4	5490	56,7	5434	57,4	5593	56,2	5335
Kiaulės	36,7	13978	28,7	9413	30,3	8968	26,6	8910
Avys ir ožkos	100,0	1098	100,0	1086	100,0	1029	100,0	895
Arkliai	87,4	633	92,2	577	93,9	630	91,5	496

Šaltinis: Statistikos departamentas

Lentelė 4-18 Pakruojo raj. savivaldybės seniūnijų kaimuose laikomų galvijų skaičius 2011 m. sausio 1 d. (ūkiuose kur laikoma virš 10 ir daugiau galvijų)

Seniūnija, galvijų skaičius	Kaimas, miestelis	Galvijų skaičius
Guostagalio 1458	Degėsių k.	414
	Javydonių k.	22
	Guostagalio k.	1022
Klovainių 252	Kluovainių mst.	12
	Laimučių k.	13
	Laipuškių k.	13
	Šimkauciškio k.	17
	Gailionių k.	19
	Rimšonių k.	42
	Gačionių k.	136
Linkuvos 974	Puodžiūnų k.	15
	Kalpokų k.	427
	Plento k.	532
Lygumų 3311	Kauksnųjų k.	11
	Dvariškių k.	12
	Martyniškio vs.	12
	Stačiūnų k.	147
	Lapgirio k.	89
	Kutaičių k.	93
	Šukionių k.	611
	Lygumų mst.	2320
	Kauksnųjų k.	16
Pakruojo savivaldybė 626	Preičiūnų k.	136
	Kolyčių k.	18
	Juškonių k.	52
	Bačiūnų k.	30
	Juškonių k.	390
Pašvitinio 1452	Pamūšio k.	297
	Mikniūnų k.	40
	Mažonių k.	14
	Pašvitinio mst.	16
Rozalimo 2900	Kalevų k.	132
	Noršonių k.	31
	Peleniškių k.	922
	Vaitkūnų k.	11
	Vismantų k.	30
	Rokonių k.	120
	Medikonių k.	31
	Zigmantiškių k.	55
Meldinių k.	144	
Žeimelio 1411	Plaučiškių k.	530
	Bališkių k.	676
	Žvirblionių k.	1303
	Akmenėlių k.	26
	Lauksodžio k.	10
	Žeimelio mst.	12
	Staškavičių k.	21
Vileišių k.	1342	

Saltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Guostagalio seniūnijoje nėra ūkininkų ūkių laikančių 10 galvijų ir daugiau. Klovainių seniūnijoje tik vienas ūkininkas laiko 42 galvijus. Kituose ūkiuose laikoma mažiau nei 20 galvijų. Linkuvos seniūnijoje tik vienas ūkininkas laiko 15 galvijų. Kituose ūkiuose jų skaičius nesiekia 10. Lygumų seniūnijoje virš 20 galvijų laiko trys ūkiai juose yra po 89–95 galvijus. Pakruojo seniūnijoje virš 20 galvijų laiko 5 ūkiai. Dviejuose ūkiuose laikoma virš 100 galvijų. Viename iš jų buvo 125, o antrame 390 galvijų. Pašvitinio seniūnijoje virš 20 galvijų buvo keturiuose ūkiuose. Dviejuose ūkiuose jų

skaičius viršijo 100 , viename buvo 132, o kitame 297 galvijai. Rozalimo seniūnijoje virš dvidešimties galvijų buvo penkių ūkininkų ūkiuose. Dviejuose iš jų galvijų skaičius viršijo 100 ir buvo atitinkamai 120 ir 674 galvijai. Žeimelio seniūnijoje visos bandos buvo smulkios. Didžiausia galvijų banda buvo Lygumų Ž.Ū. Bendrovėje –2320 galvijų. Stambesnės galvijų bandos buvo Žeimelio (1342), Žvirblionių (1303), Guostalaukio (1022), Pelaniškiai (922) ž.ū. bendrovės. Kitose ž.ū. bendrovėse jos buvo smulkesnės.

Lentelė 4-19 Gyvūnų skaičius metų pradžioje Pakruojo raj. savivaldybėje

Rodiklis	2006		2007		2008		2009		2010	
	GS	SG	GS	SG	GS	SG	GS	SG	GS	SG
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Galvijai, iš viso	20009		20829		19373		19326		19466	
Buliukai ir telyčaitės skersti iki 1 metų	1988	497	1992	498	1176	294	1474	368,5	1313	328,25
Buliukai veislei iki 1 metų	82	20,5	196	49	218	54,5	198	49,5	197	49,25
Telyčaitės veislei iki 1 metų	3055	763,75	3314	828,5	3036	759	3038	759,5	3068	767
Buliukai nuo 1 iki 2 metų	964	674,8	1085	759,5	1238	866,6	805	563,5	760	532
Telyčios skersti nuo 1 iki 2 metų	198	138,6	398	278,6	40	28	46	32,2	35	24,5
Telyčios veislei nuo 1 iki 2 metų	2331	1631,7	2498	1748,6	2540	1778	2477	1733,9	2790	1953
Buliai 2 metų ir vyresni	153	153	89	89	82	82	89	89	40	40
Telyčios skersti 2 metų ir vyresnės	16	16	19	19	3	3	1	1	234	234
Telyčios veislei 2 metų ir vyresnės	1026	1026	1168	1168	1145	1145	1192	1192	1178	1178
Karvės melžiamos 2 metų ir vyresnės	9917	9917	9734	9734	9576	9576	9740	9740	9484	9484
Karvės žindinės 2 metų ir vyresnės	61	61	86	86	132	132	122	122	138	138
Karvės, išskyrus melžiamas ir žindinės	218	218	250	250	187	187	144	144	229	229
Kiaulės	47087	0	38016	0	32741	0	29556	0	33404	0
Paršeliai iki 20 kg (iki 2 mėn.)	13773	137,73	15503	155,03	14450	144,5	11669	116,69	15567	155,67
Paršeliai 20-50 kg (2-4 mėn.)	14829	1482,9	4484	448,4	3105	310,5	3011	301,1	2865	286,5
Penimos kiaulės 50-80 kg (4-6 mėn.)	4891	489,1	4938	493,8	3902	390,2	3641	364,1	4182	418,2
Penimos kiaulės 80-110 kg (6-8 mėn.)	3872	387,2	3318	331,8	1768	176,8	1894	189,4	1596	159,6
Pen. kiaulės virš 110 kg (8 mėn. ir vyresnės)	3429	377,19	2012	221,32	1320	145,2	1887	207,57	807	88,77
Veisliniai kuiliai virš 50 kg	85	9,35	103	11,33	93	10,23	91	10,01	95	10,45
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Veislinės pagrindinės paršav. virš 50 kg	4197	461,67	5933	652,63	4597	505,67	5684	625,24	5463	600,93
Veislinės pakaitinės paršavedės virš 50 kg	1952	214,72	1652	181,72	1099	120,89	1504	165,44	868	95,48
Veislinės sukergtos kiaulaitės virš 50 kg	41	4,51	34	3,74	1396	153,56	108	11,88	1306	143,66
Veislinės nesukergtos kiaulaitės virš 50 kg	18	1,98	39	4,29	1011	111,21	67	7,37	655	72,05
Avys	249	17,45	430	30,1	471	32,97	486	34,02	433	30,31
Ēriavedės ir jauniklės avys 1 metų ir vyresnės	158	11,06	221	15,47	242	16,94	333	23,31	365	25,55
Ožkos	702	49,14	668	46,76	615	43,05	543	38,01	462	32,34
Vedeklės ir jauniklės ožkos 1 metų ir vyresnės	597	41,79	448	31,36	391	27,37	283	19,81	262	18,34
Arkliai	751	751	724	724	626	626	671	671	542	542
Paukščiai	57574	0	53131	0	58759	0	59152	0	54106	0

Vištos dedeklės	44032	308,22	46493	325,451	50945	356,615	50102	350,714	47930	335,51
Žąsys	2723	43,56	2633	42,128	2508	40,128	1911	30,576	1851	29,616
Antys	3089	26,5654	2645	22,747	2857	24,5702	2662	22,8932	2321	19,9606
Kalakutai	844	11,2252	609	8,0997	518	6,8894	515	6,8495	527	7,0091
Triušiai	4830	120,75	4898	122,45	4684	117,025	4789	119,725	4852	121,3
Bičių šeimos	1341	0	1385	0	2001	0	2051	0	2084	0
Viso		20064,42		19380,83		18264,42		18110,81		18148,25

GS-gyvulių skaičius ; SG- sutartiniai gyvuliai

Lentelė 4-20 Gyvulių laikytojų ir gyvulių skaičius registruotų Ūkininkų ūkių registre (sausio 1 d.)

	Regionas	Galvijai		Avys		Ožkos		Kiaulės	
		laikyt. skaič.	galvijų skaič.	laikyt. skaič.	avių skaič.	laikyt. skaič.	ožkų skaič.	laikyt. skaič.	kiaulių skaič.
2009	Lietuva	42333	431258	1833	38891	682	1975	1024	43149
	Šiaulių apskritis	4175	47781	108	1910	54	104	65	3460
	Pakruojo raj. savivaldybė	591	4597	20	255	22	37	3	17
2010	Lietuva	39270	414123	1874	38821	676	1955	217	1978
	Šiaulių apskritis	3822	44050	21	1784	46	92	14	4205
	Pakruojo raj. savivaldybė	543	3216	21	268	20	38	-	-
2011	Lietuva	36534	403074	1942	37689	683	1966	107	4533
	Šiaulių apskritis	3556	34839	111	1729	43	111	33	76
	Pakruojo raj. savivaldybė	498	3057	21	220	18	35	-	-

Šaltinis: VĮ ŽŪIKVC

Pagal procentinę atskirų gyvulių rūšių išraišką ūkininkų ir šeimos ūkiuose laikomų gyvulių kiekis Pakruojo raj. savivaldybėje lyginant su šalies ir Šiaulių apskrities vidurkiu yra mažiausias. Šiaulių apskrityje šios kategorijos ūkiams tenka 73,5–76,6 proc. galvijų ir panašus kiekis karvių. Pakruojo raj. savivaldybėje ūkininkų ir šeimos ūkiams tenka tik 52,2–54,8 proc. galvijų ir 56,2–57,4 proc. karvių. Vidutiniškai šalyje šios kategorijos ūkiams tenka 86,2–87,1 proc. galvijų ir 87,8–88,5 proc. karvių, Šiaulių apskrityje per paskutinius tris metus 24,0–26,1 proc., Pakruojo raj. savivaldybėje 26,6–30,3 proc. kiaulių buvo ūkininkų ir šeimos ūkiuose. Savivaldybėje visos avys ir ožkos auginamos ūkininkų ir šeimos ūkiuose. Per 90 proc. arklių laikoma ūkininkų ir šeimos ūkiuose.

Bandų dydis gyvulių registruotų ūkininkų ūkiuose mažėja. 2009 m. Šiaulių apskrityje vienai bandai teko 11,4, Pakruojo raj. savivaldybėje 7,7 registruoto galvijo. 2011 m. pradžioje bandų dydis buvo atitinkamai 9,7 ir 6,1 registruoto galvijo. Vidutiniškai šalyje 2009 m. registruotų ūkininkų ūkių registre vidutinis avių bandos dydis buvo: šalyje 21,2; Šiaulių apskr. 17,7; Pakruojo raj. savivaldybėje 12,7 gyvulio. 2011 m. pradžia tas rodiklis buvo atitinkamai 26,1; 15,6 ir 10,4. Taigi vidutiniškai šalyje ūkininkų registre registruotų ūkių vidutinės avių bandos padidėjo, o Šiaulių apskr. ir Pakruojo raj. savivaldybėje sumažėjo. Panaši ir ožkų skaičiaus dinamika.

Lentelė 4-21 Galvijų skaičiaus paskirstymas savivaldybės seniūnijose (sausio 1 d.)

	Galvijai			Karvės			Mėsinės karvės ir telyčios			Eksportuota galvijų			Gautos išmokos už karves žindenes			Išmokos už bulius		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Žeimelio	2193	2027	1881	1242	1183	1115	39	49	20	417	127	435	38	33	33	96	57	35
Pašvitinio	1730	1559	1746	910	810	795	116	159	140	235	211	147	57	56	57	225	210	54
Linkuvos	1860	1740	1634	1084	1028	966	27	35	26	284	226	330	6	50	52	220	58	283
Guostagalio	1688	1687	1713	1954	939	917	8	11	11	217	186	219	6	5	5	135	36	13
Lygumų	4061	3893	3982	1954	1929	1877	75	118	90	408	334	456	51	51	50	460	341	41
Pakruojo	1198	1244	1173	660	827	711	27	43	24	77	146	299	51	51	49	107	60	62
Klovainių	1510	713	630	535	428	358	217	110	82	141	234	137	118	149	118	164	341	42
Rozalimo	3307	3290	3084	1641	1536	1511	35	15	6	223	276	408	41	41	13	548	237	160
Viso	17547	16153	15843	8790	8680	8250	544	539	399	2002	1743	2431	1955	436	377	1955	1340	690

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-22 Deklaruoti ūkiniai gyvūnai savivaldybės seniūnijose (sausio 1 d.)

Seniūnijos	Antys			Arkliai			Bičių šeimos			Kiaulės			Triušiai			Vištos			Žąsys			
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	
Guostagalio				5	6	2		51	130													
Klovainių								196	265			15						10				
Linkuvos				10	10	11		155	250	24390	24298	24596										
Lygumų		88	32	1	9	2		197	371	2	2	33		70	150		55	193		52	34	
Pakruojo				1		2	185	500	618		12	7										
Pašvitinio				2	2			239	253	89	99	110										
Rozalimo				12	13	12	77	234	266	1483	51	1837					40					
Žeimelio					1			529	429			19										
Viso		88	32	31	41	27	262	2101	2642	26324	24462	26628		70	160		95	193		52	34	

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Gyvulių skaičius atskiruose savivaldybės seniūnijose yra nevienodas. Daugiausia galvijų ir karvių laikoma Lygumų seniūnijoje. Galvijų ir karvių skaičius visose seniūnijose paskutiniais metais mažėjo. Labiausiai jų sumažėjo Klovainių seniūnijoje. Šioje seniūnijoje 2010 metų pradžioje galvijų buvo 2,39 karto, o karvių 1,49 karto mažiau nei 2009 m. pradžia. Kitose seniūnijose galvijų ir karvių skaičius mažėjo lėčiau. Mėsinių karvių ir telyčių savivaldybėje laikoma nedaug. Didžiausias jų skaičius Pašvitinio, o mažiausias Rozalimo seniūnijoje. Guostagalio seniūnijoje irgi laikoma tik keliolika mėsinių karvių ir telyčių. Parduotų galvijų skaičius irgi nedidelis. Vienose seniūnijose jis šiek tiek didėjo, o kitose mažėjo. 2009 m. daugiausiai galvijų pardavė Lygumų, Žeimelio ir Rozalimo seniūnijose. Kadangi mėsinių galvijų laikoma nedaug, tai nedaug gaunama ir išmokų už karves žindenes. Išmokų už bulius kiek daugiau gavo Linkuvos ir Rozalimo seniūnijose. Kitose seniūnijose išmokų už bulius gauta nedaug. Tai rodo, kad savivaldybės ūkiuose nedaug auginama buliukų mėšai ir nepasinaudojama išmokomis už bulius. Arklių skaičius ūkiuose irgi nedidelis. 2010 m. deklaruoti tik 27 arkliai. Klovainių, Pašvitinio ir Žeimelio seniūnijose nebuvo deklaruotas nei vienas arklys. Kiaulių laikoma nedaug. Jų daugiausia Linkuvos seniūnijoje kur yra Mūšos kompleksas ir Rozalimo seniūnijoje kur yra Krivickienės kiaulių veislininkystės ūkis. Guostagalio seniūnijoje nebuvo deklaruota nei vienos kiaulės. Visose seniūnijose laikoma nemažai bičių šeimų. Daugiausia jų laikoma Pakruojo ir Lygumų seniūnijose. Per paskutinius penkis metus sutartinių gyvulių skaičius skaičiuojant 100 ha ž. ū. naudmenų kito sekančiai:

Lentelė 4-23 Sutartinių gyvulių skaičius, 100 ha ž.ū. naudmenų

Metai	Šiaulių apskrityje .			Pakruojo raj. savivaldybėje		
	SG/100 ha ž. ū. naudmenų	Vienam SG tenka ha ž. ū. naudmenų	Vienam ha ž.ū. naudmenų tenka SG	SG/100 ha ž. ū. naudmenų	Vienam SG tenka ha ž. ū. naudmenų	Vienam ha ž.ū. naudmenų tenka SG
2006	25,27	3,90	0,256	21,35	4,68	0,214
2007	26,27	3,82	0,262	20,69	4,83	0,207
2008	26,01	3,84	0,260	19,44	5,14	0,194
2009	24,29	4,12	0,243	19,27	5,19	0,192
2010	24,63	4,06	0,24	19,32	5,18	0,193

Iš pateiktų duomenų matome, kad sutartinių gyvulių skaičius Pakruojo raj. Savivaldybėje yra mažesnis nei Šiaulių apskrityje. Visumoje regione gyvulių tankis yra mažas ir gyvulininkystė yra plėtojama neintensyviai. Pagal šiuo metu galiojančius LR teisės aktus gyvulių tankis neturi viršyti 1,7 SG vienam ha žemės ūkio naudmenų. Išskirtinės kokybės produktų gamybos ūkiuose tankis negali būti didesnis kaip 1,4 SG vienam ha žemės ūkio naudmenų. Respublikoje vidutiniškai vienam ha žemės ūkio naudmenų 2010 metais teko 0,35 SG.

4.4 BENDROJI ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJA

Bendroji žemės ūkio produkcija 2009 m. lyginant su 2007 ir 2008 m. ženkliai sumažėjo. Vidutiniškai šalyje ji sumažėjo atitinkamai 17,7 ir 22,3 proc., Šiaulių apskrityje 28,1 ir 31,6 proc., Pakruojo raj. savivaldybėje 26,5 ir 34,4 proc. iš pateiktų duomenų matome, kad bendrosios produkcijos vertė per paskutinius du metus Šiaulių apskrityje ir Pakruojo raj. savivaldybėje sumažėjo didesniu laipsniu nei vidutiniškai šalyje. Gyvulininkystės

produkcijos vertė irgi sumažėjo, tačiau mažesniu laipsniu. Vidutiniškai šalyje per paskutinius tris metus gyvulininkystės produkcijos vertė sumažėjo 15,8 ir 23,3 proc., Šiaulių apskrityje 19,9 ir 27,5 proc. ir Pakruojo raj. savivaldybėje 12,7 ir 27,9 proc. Analizuojamame regione bendroji žemės produkcijos, tame tarpe ir gyvulininkystės, vertė ženkliai sumažėjo pastaraisiais metais.

Lentelė 4-24 Bendroji žemės ūkio produkcija visuose ūkiuose, tūkst. litų

	Viso				Iš jų gyvulininkystės produkcija				Gyvulininkystės produkcija			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Lietuva	4912970	6912172	7340029	5706977	2279279	3980079	4125523	3239506	2633691	2932093	3214506	2467471
Šiaulių apskr.	874033	1365747	1431918	982271	505316	960066	990109	657275	368717	405681	441809	324996
Pakruojo r. savivald.	127692	232745	260349	170980	73675	174732	190101	120281	54017	58013	70248	50699

Šaltinis: Statistikos departamentas

Lentelė 4-25 Sutartinių gyvulių skaičius savivaldybės seniūnijose metų pradžiai

Seniūnija	Metai		
	2008	2009	2010
Žeimelio	1713,37	1662,75	1478,85
Pašvitinio	1229,25	1260,00	1259,17
Linkuvos	4282,60	4192,21	4164,30
Guostagalio	1307,65	1300,30	1297,11
Lygumų	2954,8	2873,80	2883,86
Pakruojo	916,55	1027,07	930,45
Klovainių	998,12	567,57	488,70
Rozalimo	2609,93	2386,32	2496,24

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Lentelė 4-26 Bendrosios žemės ūkio produkcijos pasiskirstymas tarp augalininkystės ir gyvulininkystės, proc.

	Augalininkystė			Gyvulininkystė		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Lietuva	57,58	56,20	56,76	42,42	43,80	43,24
Šiaulių apskritis	70,30	69,14	66,91	29,78	30,86	33,09
Pakruojo raj. savivaldybė	75,74	73,02	70,34	24,06	26,98	29,66

Šaltinis: Statistikos departamentas

Lietuvoje bendroji žemės ūkio produkcija tarp augalininkystės ir gyvulininkystės pasiskirsto beveik tolygiai, tačiau dominuojantis vaidmuo tenka augalininkystei. Šiaulių apskrityje bendroji žemės ūkio produkcija gyvulininkystėje sudaro tik apie trečdalį, o Pakruojo raj. savivaldybėje beveik ketvirtadalį bendrosios žemės ūkio produkcijos. Tai rodo, kad regione gyvulininkystė yra išvystyta silpniau negu vidutiniškai šalyje. Tokiu būdu regiono potencialas kuriant didesnę pridėdamąją vertę žemės ūkyje yra panaudojamas ribotai.

Lentelė 4-27 Gyvulininkystės produkcijos gamyba

	2006	2007	2008	2009
<i>Lietuva</i>				
Kiaušiniai, mln. vnt.	929,3	959,1	891,4	853,4
Primelžta pieno, tonos	1891295	1936612	1883764	1791012
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	3754000	3873241	3539889	3322286
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	335272	348809	295399	271960
Vilna(fiziniu svoriu), 100 kg	579	782	850	800
<i>Šiaulių apskritis</i>				
Kiaušiniai, mln. vnt.	58,4	63,7	52,7	51,3
Primelžta pieno, tonos	297088	308385	303036	279058
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	514135	534023	469397	437746
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	41066	42571	31154	29677
Vilna(fiziniu svoriu), 100 kg	38	50	58	45
<i>Pakruojo r. savivaldybė</i>				
Kiaušiniai, mln. vnt.	5,3	4,9	4,8	4,9
Primelžta pieno, tonos	48050	48931	49936	49124
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	7598	76431	75417	70181
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	5376	5304	4904	4013
Vilna(fiziniu svoriu), 100 kg	5	9	9	6

Šaltinis: Statistikos departamentas

Per paskutinius keturis metus pieno gamyba šalyje sumažėjo 5,4 proc., gyvulininkystės produktų perskaičiuotų į pieną 11,5 proc., realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyvu svoriu 12,9 proc. Šiaulių apskrities ūkiuose gyvulininkystės produkcijos gamyba mažėjo sparčiau. 2009 m. pieno buvo primelžta 6,1 proc., gyvulininkystės produktų perskaičiuotų į pieną pagaminta 14,9

proc., realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyvu svoriu 27,8 proc. mažiau nei 2007 m. Pakruojo r. savivaldybės ūkiuose per tuos metus pieno primelžta 2,2 proc. daugiau. Ne taip ženkliai (7,7 proc.), lyginant su šalies ir apskrities rodikliais sumažėjo gyvulininkystės produkcijos gamyba perskaičiuotos į pieną. Tačiau Šiaulių apskrityje ir Pakruojo raj. savivaldybėje labai sumažėjo gyvulių ir paukščių realizavimas mėšai. Jų 2009 m. realizuota atitinkamai 27,8 proc. ir 25,4 proc. mažiau nei 2007 m.

Lentelė 4-28 Produkcijos gamyba 100 ha žemės ūkio naudmenų

Rodiklis	Metai			
	2006	2007	2008	2009
<i>Lietuva</i>				
Primelžta pieno, tonos	67,77	71,8	70,5	66,6
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	134,5	143,6	132,5	123,5
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	12,0	12,9	11,1	10,1
Kiaušiniai, tūkst. vnt. 100 ha ariamos žemės	49,5	52,26	47,9	41,6
Vilna, kg	2,07	2,90	3,18	2,97
<i>Šiaulių apskritis</i>				
Primelžta pieno, tonos	63,09	65,3	66,1	61,2
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	109,2	113,1	102,5	96,1
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	8,72	9,0	6,8	6,5
Kiaušiniai, tūkst. vnt. 100 ha ariamos žemės	15,4	16,6	14,0	13,0
Vilna, kg	0,81	1,06	1,27	0,99
<i>Pakruojo r. savivaldybė</i>				
Primelžta pieno, tonos	51,14	52,08	53,15	52,29
Gyvulininkystės produktai perskaičiuoti pienu, t	80,88	81,35	80,28	74,70
Realizuota skersti gyvulių ir paukščių gyv. sv., t	5,72	5,64	5,22	4,27
Kiaušiniai, tūkst. vnt. 100 ha ariamos žemės	6,04	5,58	5,45	5,58
Vilna, kg	0,53	0,96	0,96	0,64

Šaltinis: Statistikos departamentas

Pieno ir mėsos gamybos intensyvumas skaičiuojant 100 ha žemės ūkio naudmenų Pakruojo r. savivaldybės ūkiuose yra mažesnis nei vidutinis šalies ir Šiaulių apskrities ūkiuose. Aukštas žemės ūkio naudmenų našumas nėra pilnai panaudojamas gyvulininkystės produkcijos gamybai, kuri sukuria didesnę pridėtinę vertę, daugiau darbo vietų ir leidžia racionaliau panaudoti augalininkystės atliekas. Pieno ir mėsos gamyba gerai derinasi su intensyviu augalininkystės ūkiu. Norint racionaliau panaudoti Pakruojo r. savivaldybės žemės išteklius tikslinga plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą orientuojantis į pieno ir mėsos gamybos sektorių plėtrą.

Visų kategorijų ūkiuose savivaldybėje vidutiniškai iš karvės pieno primelžiama 5,5–10,9 proc. daugiau nei vidutiniškai šalies ūkiuose. Šiaulių apskrities ūkiuose vienais metais vidutiniškai iš karvės primelžiama daugiau, o kitais mažiau lyginant su primilžiais savivaldybės ūkiuose.

Lentelė 4-29 Gyvulių ir paukščių produktyvumas

Rodiklis	Metai			
	2006	2007	2008	2009
<i>Lietuva</i>				
Surinkta kiaušinių vidutiniškai iš dedeklės bendrovėse ir įmonėse	278	267	270	272
Primelžta pieno vidutiniškai iš karvės ž. ū. bendrovėse ir įmonėse, kg	5632	5708	5970	5968
Prikirpta vilnos nuo avies visuose ūkiuose, kg	2,0	2,1	2,0	1,7
Primelžta pieno vidut. iš karvės visuose ūkiuose, kg	4484	4708	4778	4811
<i>Šiaulių apskritis</i>				
Surinkta kiaušinių vidutiniškai iš dedeklės bendrovėse ir	317	316	324	316

įmonėse				
Primelžta pieno vidutiniškai iš karvės ž. ū. bendrovėse ir įmonėse, kg	5663	5696	6011	5726
Prikirpta vilnos nuo avies visuose ūkiuose, kg	1,9	1,9	2,0	1,4
Primelžta pieno vidut. iš karvės visuose ūkiuose, kg	4922	5152	5098	4969
<i>Pakruojo r. savivaldybė</i>				
Surinkta kiaušinių vidutiniškai iš dedeklės bendrovėse ir įmonėse				
Primelžta pieno vidutiniškai iš karvės ž. ū. bendrovėse ir įmonėse, kg	5366	5364	5836	5738
Prikirpta vilnos nuo avies visuose ūkiuose, kg	2,0	2,1	1,9	1,2
Primelžta pieno vidut. iš karvės visuose ūkiuose, kg	4862	5045	5152	5092

Šaltinis: Statistikos departamentas

Žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse šalyje primilžis iš karvės yra 20,9–26,5 proc. didesnis nei vidutiniškai visų kategorijų ūkiuose. Šiaulių apskrityje žemės ūkio bendrovėse ir įmonėse karvių pieningumas yra 15,2–17,9 proc., o Pakruojo r. savivaldybėje 12,7– 13,9 proc. didesnis lyginant su primilžiu visų kategorijų ūkiuose.

Didinant karvių bandų pieno produkciją svarbus vaidmuo tenka produktyvumo kontrolei be kurios neįmanoma kryptinga selekcija.

Lentelė 4-30 Kontroliuojamų karvių produktyvumo dinamika

Rodiklis	Kontrolės metai					
	1997-1998	1999-2000	2004-2005	2006-2007	2007-2008	2008-2009
<i>Lietuva</i>						
Primelžta iš karvės, kg	4125	4447	5359	5863	5900	6119
Kontroliuojamų karvių, proc.	22,0	18,7	46,9	47,6	47,9	42,7
<i>Šiaulių apskritis</i>						
Primelžta iš karvės, kg	3758	4177	5251	5779	5796	5849
Kontroliuojamų karvių, proc.	–	20,8	49,5	55,4	57,2	53,3
<i>Pakruojo r. savivaldybė</i>						
Primelžta iš karvės, kg	3484	3909	5291	5628	5872	5804
Kontroliuojamų karvių, proc.	36,9	27,0	54,6	62,5	66,4	67,5
Pieno riebumas, proc.						
Lietuva	4,25	4,36	4,36	4,28	4,29	4,36
Šiaulių apskritis	4,29	4,40	4,42	4,36	4,33	4,40
Pakruojo raj. savivaldybė	4,19	4,33	4,54	4,46	4,40	4,52
Baltymų kiekis piene, proc.						
Lietuva	3,26	3,26	3,37	3,36	3,35	3,35
Šiaulių apskritis	3,29	3,29	3,42	3,43	3,41	3,39
Pakruojo raj. savivaldybė	3,34	3,34	3,52	3,56	3,52	3,49

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

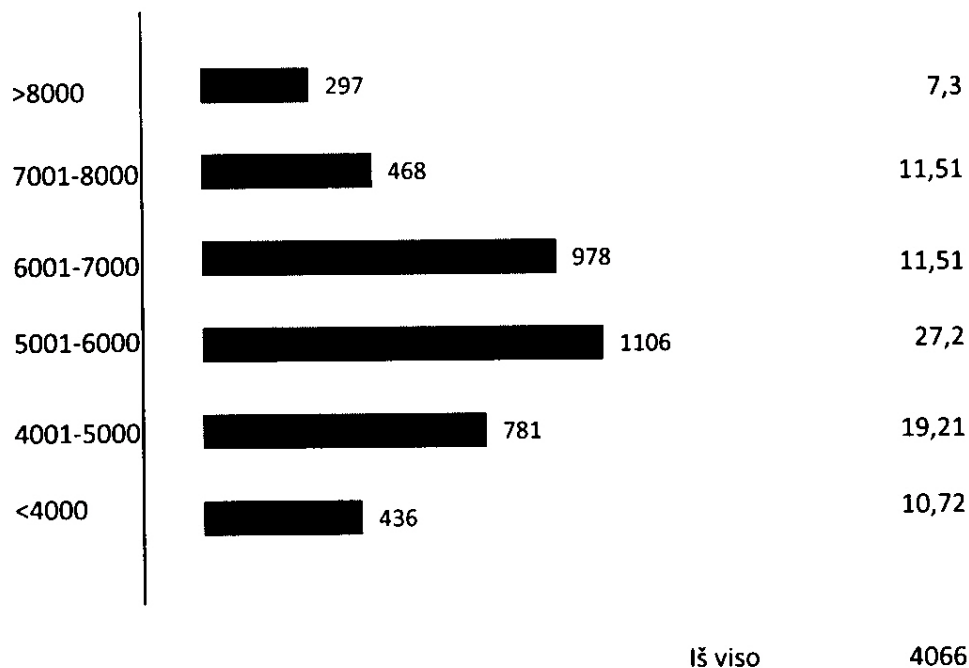
Kontroliuojamų karvių pieningumas vidutiniškai šalyje yra didesnis lyginant su šiuo rodikliu Šiaulių apskrities ir Pakruojo raj. Savivaldybės ūkiuose. Savivaldybės ūkiuose kontroliuojamų karvių pieningumas panašus kaip ir apskrities ūkiuose. Per analizuojamą laikotarpį kontroliuojamų karvių pieningumas šalyje padidėjo 1994 kg arba 48,3 proc., Šiaulių apskrityje 2121 kg arba 56,9 proc., o Pakruojo savivaldybės ūkiuose 2320 kg arba 66,6 procento. Tai rodo, kad savivaldybės ūkiuose skiriamas dėmesys karvių selekcijai pagal pieningumą. Pieningumo ryškesniam padidėjimui matomai turėjo įtakos ir prasiplėtęs karvių veislių spektras ūkiuose. Šalyje kontroliuojama mažiau nei pusė turimų karvių. Šiaulių apskrities ūkiuose kontroliuojamų karvių skaičius yra didesnis tačiau irgi nėra pakankamas. Pakruojo raj. Savivaldybės ūkiuose kontroliuojamų karvių skaičius yra 5,1 – 14,2 proc. didesnis nei Šiaulių apskrityje. Išvystytos pienininkystės šalyse

kontroliuojama apie 85 – 90 proc. karvių. Tai sudaro palankesnes sąlygas bandų reprodukcijai ir karvių produktyvumo didinimui. Pakruojo rajono savivaldybės ūkiuose sparčiau didėjo ir pieno riebumas.

Kontroliuojamų karvių bandų pasiskirstymas pagal vidutinį produktyvumą
Pakruojo rajono savivaldybės ūkiuose 2008-2009 m.

Kontroliuojamų karvių, išbuvusių bandoje visus metus, pasiskirstymas pagal vidutinį
produktyvumą Pakruojo rajono ūkiuose 2008-2009 m.

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Šalies ir Šiaulių apskrities ūkiuose pieno riebumas per analizuojamą laikotarpį padidėjo 0,11 proc., o savivaldybės ūkiuose 0,33 proc. Pastaruoju metu daugelio šalių selekcininkai teigia, kad dabar svarbiausia didinti baltymų kiekį piene, nes gyvulinės kilmės, o ypač pieno baltymų stygius pasaulinėje rinkoje darosi vis ryškesnis.

Per analizuojamą laikotarpį baltymų kiekis piene šalies ir Šiaulių apskrities ūkiuose padidėjo vidutiniškai 0,1 proc., o savivaldybės ūkiuose 0,15 proc. Tai rodo, kad savivaldybės ūkiuose gerėja baltyminė karvių mityba ir daugiau dėmesio skiriama pasirenkant bulius. Pieno baltymų paveldimumo laipsnis lyginant su pieningumu ir pieno riebumu yra ženkliai aukštesnis, todėl genetinis pieno baltymingumo didinimas yra efektyvesnis. Jo didinimo sparta daug priklauso nuo bulių gerintojų pagal šį požymį intensyvumo naudojimo.

Kontroliuojamų karvių bandų pasiskirstymo pagal produktyvumą analizė rodo, kad savivaldybėje yra 3 bandos arba 4,11 proc., kur iš karvės melžiama per 7000 kg pieno. Bandų, kur kontroliuojamų karvių primilžis siektų per 8000 kg nėra. Daugiausiai bandų yra kur karvių produktyvumas svyruoja tarp 5001-6000 kg pieno. Žemiau vidutinio produktyvumo yra 20 bandų arba 27,4 proc. Dviejose bandose primilžis iš karvės nesiekia 4000 kg.

Savivaldybės ūkiuose 2008–2009 kontrolės metais 7,3 proc. buvo karvių, davusių per metus virš 8000 kg pieno ir 10,66 proc. karvių iš kurių per kontrolės metus primelžta mažiau nei 4000 kg pieno.

Preliminariais duomenimis 2009–2010 kontrolės metais savivaldybėje buvo 5882 kontroliuojamos karvės arba 66,5 proc. turimų karvių skaičiaus. Jų tarpe 4352 arba 71,7 proc. ž. ū. bendrovių ir įmonių ir 1230 arba 28,3 proc. ūkininkų ūkių karvių. Ž. ū. bendrovėse ir įmonėse iš karvės primelžta po 6058 kg 4,53 riebumo ir 3,44 proc. baltymingumo pieno. Ūkininkų ūkiuose atitinkamai 5304 kg, 4,70 ir 3,45 procentai. Ūkininkų kontroliuojamos bandos daugumoje yra smulkios.

Lentelė 4-31 Pakruojo raj. savivaldybės 2009–2010 m. kontroliuojamų ūkininkų ir šeimos ūkių karvių bandų pasiskirstymas pagal dydį

Karvių skaičius	Ūkių skaičius	Procentas	Primelžta iš karvės	Pieno riebumas, proc.	Pieno baltymingumas, proc.	Gauta riebalų, kg	Gauta baltymų, kg	Riebalų ir baltymų suma, kg
1-5	19	36,5	4867	4,72	3,34	229,7	162,5	392,2
6-10	15	28,8	5462	4,71	3,41	257,2	186,2	443,4
11-20	10	10,2	5125	3,98	3,43	203,9	175,8	379,7
21-50	3	5,9	5976	4,05	3,26	242,0	194,8	436,8
51 ir >	5	9,6	5258	4,51	3,42	237,1	179,8	416,9
Viso 1230	52	100,0	5190	4,51	3,37	234,1	174,9	414,0

Iš pateiktų duomenų matome, kad iki 10 karvių kontroliuojamos bandos sudaro 64,8 proc., o daugiau 50 karvių buvo kontroliuojamos tik 5 bandos arba 9,7 proc.

Paskutiniiais kontrolės metais karvių produktyvumą kontroliavo 10 ž. ū. bendrovių ir įmonių. Bandų dydis jose buvo:

- 200–300 karvių buvo 5 ž. ū. bendrovėse arba 50 proc.
- 301–500 karvių buvo 2 ž. ū. bendrovėse arba 20 proc.

- 501–700 karvių buvo 2 ž. ū. bendrovėse arba 20 proc.
- 701–1000 karvių 1 ž. ū. bendrovėje arba 10 proc.

Pusė žemės ūkio bendrovių laikė iki 300 karvių ir tik viena per 700 karvių.

Savivaldybės teritorijoje yra 3 A grupės ir vienas B grupės galvijų veislynai. A grupės veislynai yra Lygumų ir Žeimelio ž. ū. bendrovėse bei Jono Jurgeliūno banda, o B grupės veislynas UAB Šukoniai banda. 2008–2009 metų kontrolės duomenimis bandų produktyvumas veislynuose buvo toks:

Lentelė 4-32 Bandų produktyvumas veislynuose

Laikytojas	Karvių skaičius	Primelžta pieno iš karvės, kg	Pieno riebalų, proc.	Pieno baltymų, proc.
Lygumų ž. ū. b.	879	6646	4,42	3,57
Žeimelio ž. ū. b.	694	6348	4,46	3,54
J. Jurgeliūno	247	5871	4,53	3,41
UAB Šukoniai	314	6615	4,53	3,62

Veislynuose yra karvių per kontrolės metus davusių per 11–12 tūkst. kg pieno. Pateikti duomenys rodo, kad atskirų bandų genetinis pieno produkcijos potencialas yra gana didelis ir yra genetinių resursų karvių produktyvumo didinimui.

Lentelė 4-33 Kontroliuojamų pirmaveršių produktyvumo dinamika

Rodiklis	Kontrolės metai					
	1997-1998	1999-2000	2004-2005	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Primelžta iš karvės, kg						
Lietuva	3292	3798	4726	5670	5379	5665
Šiaulių apskritis	2233	3607	4605	5285	5352	5609
Pakruojo r. savivaldybė	3056	3648	4824	5307	5436	5655
Pieno riebumas, proc.						
Lietuva	4,17	4,24	4,32	4,35	4,21	4,25
Šiaulių apskritis	3,88	4,31	4,44	4,36	4,27	4,31
Pakruojo raj. savivaldybė	4,16	4,27	4,52	4,46	4,34	4,35
Baltymų kiekis piene, proc.						
Lietuva	3,19	3,11	3,30	3,40	3,27	3,27
Šiaulių apskritis	2,95	3,18	3,35	3,37	3,33	3,33
Pakruojo raj. savivaldybė	3,28	3,24	3,44	3,46	3,45	3,42

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Karvių pieno produkcijos didinimo perspektyvas apibūdina pirmaveršių produktyvumas. Jis atspindi telyčių išauginimo technologijų tinkamumą ir bandų atstatymui bei papildymui naudojamų gyvulių genetinį produktyvumo potencialą. Vidutiniškai šalyje 2008–2009 produktyvumo kontrolės metais kontroliuojamų pirmaveršių produktyvumas sudarė 93,5 proc., Šiaulių apskrityje 94,2 proc., Pakruojo raj. savivaldybėje 97,4 proc. suaugusių kontroliuojamų karvių produktyvumo. Tai rodo, kad savivaldybės ūkiuose skiriamas reikiamas dėmesys telyčių auginimui ir parankai. Tai patvirtina ir pirmaveršių amžius. Jis kontroliuojamų pirmaveršių Pakruojo ral. Savivaldybėje sudarė 26,6–27 mėn. Laikoma, kad biologiniu ir ekonominiu požiūriu racionaliausia kai telyčios pirmą kartą veršiuojasi 24–27 mėnesių amžiaus.

Lentelė 4-34 Karvių brokavimo duomenys pagal atskiras priežastis Pakruojo raj. savivaldybėje

Netekimo priežastys	2005-2006 m.	2006-2007 m.	2007-2008 m.	2008-2009 m.
Netekta viso: vnt.	1446	1583	1717	1912
proc.	19,9	21,3	22,4	25,3
Netektų amžius, metais	6,0	5,8	5,7	5,5
Krito	81	135	128	137
Nevaisingumas	124	139	213	161
Lytinių organų ligos	241	280	317	455
Nagų ligos	105	162	207	157
Tešmens ligos	368	356	353	381
Mažas produktyvumas	175	116	113	165
Senatvė	43	36	41	33
Infekcinės ligos	6	9	1	2
Medžiagų apykaitos ligos	168	170	170	191
Chirurginės ligos	14	16	16	61
Traumos	59	17	73	106
Neaiškios priežastys	6	0	2	4
Kitos priežastys	39	76	79	57
Parduota gyvų	17	13	4	2

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Karvių brokavimas bandose yra neišvengiama priemonė. Didinant karvių produktyvumą daugiausiai karvių turėtų būti brokuojama dėl mažo produktyvumo ir dėl senatvės. Savivaldybės kontroliuojamų karvių bandose kasmet didėja brokuojamų karvių procentas ir jaunėja netektų karvių amžius. Dabar jis sudaro apie 2,6 laktacijos. Paskutiniaisiais metais net 23,8 proc. karvių išbrokuota dėl lytinių organų ligų, 19,9 proc. dėl tešmens ligų. Dėl mažo produktyvumo išbrokuota 8,6 proc., o dėl senatvės 1,7 proc. karvių. Paskutiniaisiais metais padaugėjo išbrokuotų karvių dėl medžiagų apykaitos ligų. Tai rodo, kad didėjant karvių produktyvumui ne visur tinkamai subalansuojami racionali. Didelis išbrokuotų karvių skaičius dėl lytinių ligų rodo, kad kai kuriose ūkiuose ne visada tinkamai organizuojamas reprodukcijos procesas.

Kiaulininkystė pagal svarbą yra Lietuvoje antra gyvulininkystės šaka. Kiaules, lyginant su kitomis gyvulių rūšimis, auginti patogiau dėl gana trumpo kiaulių auginimo laikotarpio, per kurį bandą galima greitai atkurti ir didinti. Kiaulienos gamybos apimtys pasaulyje didesnės už kitų gyvulių mėsą. Pagal ES prognozes mėsos suvartojimas Sąjungos šalyse padidės iki 89 kg gyventojui per metus, iš kurių 44,4 kg sudarys kiauliena. Prognozuojama, kad pasaulyje 2020 m. mėsos suvartojimas padidės 20 procentų. Gaminant kiaulieną vis didesnis vaidmuo tenka kompleksams. Juose diegiamos pažangios technologijos, gamybos apimtys leidžia racionaliai panaudoti gentinius ir negenetinius resursus.

Narystė ES Lietuvos žemės ūkiui ir maisto pramonei suteikė prielaidas gamybos efektyvumui ir konkurencingumui didinti. Tačiau tuo pačiu reikia prisiimti atviros rinkos iššūkį konkuruoti su aukštesnį produktyvumą pasiekusiu technologiškai pranašesniu ir didesnę paramą gaunančiu ES senbuvių šalių žemės ir maisto ūkiu.

Kiaulininkystės plėtros perspektyvos atsiremia į visuomenės pasipriešinimą ir gamtos sauginius reikalavimus. Kuriant stambesnes kiaulių bandas reikia ieškoti sprendimų, kad nenukentėtų žmonės ir aplinka. Lietuvoje santykinai kiaulių skaičius yra mažas. Vienam ha ž. ū. naudmenų vidutiniškai šalyje tenka 0,34. Pakruojo raj. savivaldybėje 0,41 vidutiniškai ES šalyse 0,9, Olandijoje 5,8, Danijoje 5 kiaulės.

Lietuvoje vidutiniškai vienam ūkiui tenka 7 kiaulės, tačiau stambiose ūkiuose sukoncentruota per 60 proc. šalyje turimų kiaulių, 63 ūkiai vidutiniškai augina po 8,6 tūkst. kiaulių.

Vykdamas kiaulių selekciją raumenų masės didėjimo linkme gerėja skerdenų kokybė – daugėja S ir E raumeningumo klasių skerdenų ir mažėja U ir R kategorijų skerdenų. O ir P kategorijų skerdenos baigia išnykti.

Lietuvoje užauginama tik 48 proc. šalyje suvartojamos kiaulienos. Jos kaina yra aukštesnė nei ES vidutiniškai. Tai įtakoja visa eilė priežasčių. Kiaulininkystė rajono savivaldybės ūkiuose nėra išvystyta. 2010 metų pradžiai buvo deklaruoti 1565 ūkiai, kuriuose buvo laikomos 33404 kiaulės. Taigi vienam ūkiui vidutiniškai teko 21,3 kiaulės. Atėmus Mūšos komplekso kiaules ūkių, auginančių kiaules pardavimui lieka nedaug. Be to, rajono savivaldybės ūkiuose tik vienas A. Krivickienės ūkis yra pripažintas veislynu, kur laikoma apie 1500 kiaulių. Tenka konstatuoti, kad kaip intensyvios žemdirbystės zonos kiaulininkystės galimybės kuriant pridedamąją vertę rajono ūkiuose išnaudojamos nepakankamai. Savivaldybės ūkiuose yra senos kiaulių auginimo tradicijos, geras veislinių kiaulių genofondas, didėjantis kiaulienos suvartojimas šalyje ir užsienyje, didėjančios kiaulienos supirkimo kainos galimai parama gamybos modernizavimui tai aplinkybės kurias reikėtų geriau panaudoti didinant sektoriaus pajamingumą.

Avininkystės vystymas intensyvios žemdirbystės zonose nėra perspektyvus. Savivaldybėje yra tik viena stambesnė J.-R. Puželio avių banda kur laikoma apie 170 avių arba daugiau nei trečdalis savivaldybėje esančių avių skaičiaus. Likusios avys pasiskirsčiusios smulkiuose bandose ir prekinės produkcijos duoda mažai.

4.5 GYVULIŲ LAIKYMAS IR GEROVĖS UŽTIKRINIMAS.

Gyvūnų laikymo ir gerovės sąlygas reglamentuoja 1987 m. lapkričio 13 d. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos (žin. 2004, Nr. 80–2839), Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2007 m. sausio 12 d. įsakymas Nr. B1-50 (žin. 2007, Nr. 6–276) bei 2004 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. B1-210 „Dėl skerdziamų ir žudomų gyvūnų gerovės“. Siekiant vystyti aplinką tausojančią žemės ūkio gamybą ūkiams gali būti suteikiami ekologinio ūkio arba išskirtinės kokybės produktų gamybos sertifikatai. Ūkius sertifikuoti teisę turi VšĮ „Ekoagros“. Savivaldybės teritorijoje gyvulininkystės produkcijos gamybos ekologinės bei išskirtinės kokybės produkcijos gamybos sertifikuotų ūkių nėra. Pradėta vykdyti programa sveikos bandos statusui gauti. Šioje programoje jau dalyvauja 31,25 proc. visų savivaldybės teritorijoje esančių bandų.

Gyvūnų laikymo sąlygos smulkiuose bandose ne visada pilnai atitinka gerbūvio reikalavimus. Senuose tvartuose sunkiau užtikrinti optimalų mikroklimatą, spręsti veterinarijos problemas. Dažnai tokiuose tvartuose sunku užtikrinti ir žmonių sanitarines ir darbo saugos sąlygas. Tačiau visumoje galima teigti, kad žmonių sanitarinės ir darbo saugos sąlygos savivaldybės teritorijoje esančiuose ūkiuose yra neblogos ir atitinka reikalavimus. Gyvūnų gerbūvio sąlygas stebi Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos specialistai. Stambinant bandas, rekonstruojant senus pastatus gerės ir gyvūnų laikymo sąlygos. Reikia dėti pastangas, kad artimiausiu metu visi gyvūnus auginantys ūkiai įgytų sveikos bandos statusą.

4.6 EPIZOOTINĖ SITUACIJA PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖJE.

Pakruojo raj. Savivaldybėje yra 1808 bandos. Programoje sveikos bandos statusui gauti dalyvauja 565 bandos arba 31,25 proc. visų bandų. Tuberkuliozės atžvilgiu iš dalyvaujančių programoje netirtos 4 bandos, 380 bandų atlikti tyrimai, o 181 suplanuoti tyrimai.

Bruceliozės atžvilgiu nepatikrintos 3 bandos. 57 bandos tiriamos iš pieno bandinių, 504 suplanuoti tyrimai. Leukozės tyrimai nevykdomi 33 bandose. 57 bandose tyrimai vykdomi iš pieno bandinių ir 475 suplanuoti pieno tyrimai.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad savivaldybės bandose sveikos bandos statusui gauti darbas dar tik pradėtas. Epizootinės būklės analizė per paskutinius tris metus rodo, kad situacija nėra bloga. 2008 metais trijose ūkiuose atlikus serologinę analizę 308 gyvuliams, vienoje bandoje rasti 3 gyvuliai teigiamai reagavę į epizootinę galvijų leukozę. 11 bandų ištyrus 307 karvių pieną, dvejose bandose rasta po karvę teigiamai reagavusią į epizootinę galvijų leukozę.

2009 m. ištyrus savivaldybės teritorijoje 5 šernus, trims nustatytas klasikinis kiaulių maras. Tais metais trijose bandose ištyrus 308 gyvulius serologiškai vienoje bandoje rasti trys gyvuliai teigiamai reagavę į epizootinę galvijų leukozę. 201 bandoje ištyrus 13928 gyvūnus serologiškai ir pagal pieną, dvejose bandose trys gyvuliai teigiamai reagavo į epizootinę galvijų leukozę. 2010 metais 841 bandoje ištyrus 2695 gyvulius serologiškai ir 16 bandų 4615 gyvulių serologiškai ir pagal pieną epizootinės galvijų leukozės nenustatyta. Kitų tirtų užkrečiamų ligų atžvilgiu reagavusių teigiamai gyvulių nenustatyta.

Apibendrinant epizootinę situaciją Pakruojo raj. savivaldybės ūkiuose galima konstatuoti, kad ji yra nebloga. Reikėtų aktyviau vykdyti sveikų bandų statuso suteikimo procesą.

4.7 MĖŠLO IR SRUTŲ KAUPIMAS IR TVARKYMAS.

Daugelis išsivysčiusių šalių jau įsitikino, kad intensyvinant gamybą pasiekama riba, kad papildomos investicijos neduoda ekonominio efekto, o labai pablogina aplinką, kenkia žmonių sveikatai. Dėl to ekonomiškai ir ekologiškai subalansuota ūkių plėtra yra vienintelis žmonijos pažangos kelias. Ruošiantis stojimui į ES buvo parengtas ir pateiktas Europos komisijai 2000 m. Lietuviškasis Gerosios žemdirbystės kodekso variantas ir kalbininkų reikalavimu pavadintas Pažangaus ūkininkavimo taisyklės ir patarimai (PŪTP; Mėšlidžių statyba įgyvendinant ES nitratų direktyvą 91/676/EEB, 2001). Didėjant aplinkosaugininkams ir maisto saugos reikalavimams didėja reikalavimai ir mėšlo bei srutų tvarkymui. Naujas pataisas šioje srityje įnešė Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. D1–608/3D–651. Įsakymas numato mėšlidžių ir srutų sukauptuvų įrengimo ir eksploatavimo sąlygas. Tokių mėšlidžių ir srutų sukauptuvų įrengimas, atitinkančių įsakymo reikalavimus, smulkiuose ūkiuose iki 2012 m. sausio 1 d. bus problematiškas. Tačiau tokios priemonės įgyvendinimas sąlygos gamtinių vandenų taršos mažinimui ir aplinkosaugos gerinimui. Dalyje žemės ūkio bendrovių mėšlo ir srutų tvarkymui skiriamas reikiamas dėmesys. Įsakymas reglamentuoja ir mėšlo kaupimo laukuose bei srutų panaudojimo laistymui sąlygas. Jos dalinai skiriasi nuo įprastų naudojimo būdų. Siekiant greičiau įgyvendinti įsakyme reglamentuotos mėšlo ir srutų kaupimo bei panaudojimo nuostatas tikslinga pravesti seminarus ūkiuose, kur šis klausimas išspręstas arba dauguma sąlygų atitinka įsakymo nuostatoms.

Tikslinga būtų paruošti parodomąjį ūkį kuriame būtų išspręstas mėšlo ir srutų kaupimo bei panaudojimo klausimas ir jo pavyzdžiu apmokyti kitus. Sprendžiant mėšlo ir srutų kaupimo bei utilizavimo problemą reikėtų ieškoti pigiausių variantų. Literatūros duomenys rodo, kad mažesniuose kaip 10–15 karvių ūkiuose dėl mėšlidžių statybos pieno savikaina padidėja daugiau kaip 20 proc. Geresni ekonominiai rodikliai 20–40 karvių pienininkystės ūkiuose. Tokie ūkiai pajėgūs sukaupti lėšų mėšlidės įrengimui jei žaliavinio pieno supirkimo kaina turėtų būti 0,98 Lt/kg. (ŽŪM, Mėšlidžių statyba įgyvendinant ES nitratų direktyvą 91/671EEB, 2001, p.21).

Pakruojo rajono savivaldybės ūkiuose mėšlas ir srutos tvarkomos pagal LR teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir per pastaruosius metus didelių pažeidimų nebuvo fiksuota. Daugelis žemės ūkio bendrovių – Žeimelio, Lygumų, Šukionių, Pelaniškių, Mūšos, Guostagalio turi įrengtas modernias tirštojo ir skystojo mėšlo talpyklas (kauptuvus). Skysto ir tirštojo mėšlo kaupyklos pastatytos atsižvelgiant į laikomų gyvūnų skaičių ir atitinka visus nustatytuosius reikalavimus. Žvirblionių ŽŪB, Kalpokų ŽŪB ir Linkuvos ŽŪB galimai greičiau turėtų būti sprendžiamos problemos su skystuoju mėšlu, įrengiant skystojo mėšlo kauptuvus. Kai kuriuose bendrovėse – Linkuvos ŽŪB, Kalpokų ŽŪB tirštojo mėšlo kaupyklos, atsižvelgiant į laikomų gyvulių skaičių yra per mažos talpos arba jų nėra įrengta visai. Tačiau iki 2012 metų sausio 01 dienos, pagal galiojančius teisės aktus fermose (išskyrus turinčius gilius tvartus), kuriose nėra reikalavimus atitinkančių mėšlidžių ir kuriose laikoma daugiau kaip 300 SG, reikalavimus atitinkančios mėšlidės turi būti įrengtos iki 2008 m. sausio 1 d., o tose fermose, kuriose laikoma nuo 10 iki 300 SG, – iki 2012 m. sausio 1 d. Todėl jeigu vienoje vietoje nėra sukonzentruota 300 ir daugiau SG mėšlidės turi būti įrengtos iki 2012. 01.01. Pakruojo rajono savivaldybės ūkininkų ūkiuose mėšlas ir srutos tvarkomos atsižvelgiant į patvirtintus reikalavimus mėšlo ir srutų tvarkymui, todėl pastaraisiais metais didesnių pažeidimų nebuvo fiksuota ir skleidimo apkrova nebuvo viršyta. Pagal patvirtintą aplinkosaugos reikalavimų mėšlui ir srutoms tvarkyti aprašą (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. D1–608/3D–651) iki 2012 m. sausio 01 d. žemės ūkio veiklos subjektų, vienoje vietoje laikančių nuo 10 iki 500 SG, turi būti įrengti skystojo mėšlo ir srutų kauptuvai, kurie taip pat turi būti uždengti. Žemės ūkio veiklos subjektams, vienoje vietoje laikantiems daugiau kaip 500 SG, šis reikalavimas bus taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

Lietuvos Respublikos šalutiniai gyvūniniai produktai tvarkomi vadovaujantis 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1069/2009, kuriuo nustatomas žmonėms vartoti neskirtų šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių sveikumo taisyklės ir panaikinamas reglamentas EB Nr. 1774/2002(OL2009 L 300 p. 1) reikalavimais. Šis reglamentas taikomas šalutiniams gyvūniniams produktams ir jų gaminiams, kurie pagal Bendrijos teisės aktus nėra skirti vartoti žmonėms, žaliavoms naudojamoms gyvūniniams produktams gaminti. Jis apibrėžia gaišėnų, abortuotų vaisių ir kitų gyvūninės kilmės atliekų bei maisto perdirbimo įmonių nuotekų ir kitų atliekų utilizavimo tvarką.

4.8 GYVŪNINĖS KILMĖS ATLIEKŲ TVARKYMAS.

Gyvūninės kilmės atliekos Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje tvarkomos vadovaujantis 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1069/2009, kuriuo nustatomos žmonėms vartoti neskirtų šalutinių gyvūninių produktų ir jų gaminių sveikumo taisyklės ir panaikinamas reglamentas

(EB) Nr. 1774/2002 (OL 2009 L 300, p. 1) reikalavimais. Gyvūninių atliekų surinkimo ir utilizavimo tvarką kontroliuoja Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Gyvūninės kilmės atliekos surenkamos ir utilizuojamos UAB „Rietavo veterinarinė sanitarija“. Viena iš problemų gyvūninės kilmės atliekų utilizavime yra tai, kad pasitaiko atvejų, kada informacija apie nugaišusius gyvūnus ne visada pateikiama atliekas tvarkančiai įmonei. Pasitaiko atveju, kai savininkai gaišenas užkasa savo žemėje ar sušeria šunims, nors įstatymas tai draudžia daryti. Gerinant padėtį reikėtų plačiau aiškinti gyvūnų augintojams apie būtinumą laikytis reglamento ir vykdyti griežtesnę gyvūninės kilmės atliekų surinkimo kontrolę.

Atlikus Pakruojo raj. savivaldybės plėtros analizę išryškėja tolimesnės šakos plėtros perspektyvos ir grėsmės.

5 SSGG ANALIZĖ

Stiprybės (privalumai)

- aukštas ž. ū. naudmenų našumo balas, dirvožemiai palankūs konkurencingų ūkių plėtrai;
- dideli melioruotų žemių plotai;
- pakankamai aukšti grūdinių ir pašarinių kultūrų derliai;
- palankios klimato sąlygos plėtoti pieno ir mėsos gamybą;
- pakankamas gyvulių produktyvumo genetinis potencialas;
- didėjantis gyvulių produktyvumas;
- sukaupta didelė patirtis plėtojant augalininkystę ir auginant gyvulius;
- pieno ir mėsos gamyba turi senas tradicijas;
- gera epizotinė situacija
- mažas dirvožemio užterštumas, leidžiantis plėtoti ekologinius ūkius ir natūralių produktų gamybą;

Silpnybės

- dominuoja smulkūs mažo investicinio pajėgumo ūkiai;
- dominuoja smulkios gyvulių bandos nesąlygojančios technologinio progreso ir konkurencingumo didėjimo;
- ribotas kvalifikuotų darbininkų ir specialistų dalyvavimas gamyboje;
- kaimo žmonėms mažiau palanki socialinė aplinka mažina kvalifikuotų žmonių dalyvavimą gamyboje;
- nestabilios pieno ir mėsos supirkimo kainos, ilgalaikių sutarčių su perdirbėjais nebuvimas;
- mažas kooperacijos lygis nekonsoliduoja gamintojų bendros kainų politikos vykdymui;
- didėjanti jaunų žmonių ir specialistų emigracija;

Grėsmės

- ES paramą atsiejus nuo gamybos augalininkystė tapo patrauklesnė nei gyvulininkystė;
- kaimo vietovėse mažėjantis darbingo amžiaus žmonių skaičius ribos gyvulininkystės plėtrą. Brangus darbo jėga;
- ūkių smulkėjimas ir gebėjimas konkuruoti pasaulinėje rinkoje;
- rinkos globalizavimas ir pigesnės produkcijos antplūdis į šalį;
- nesugebėjimas ūkiuose taikyti modernias technologijas ir įsisavinti ES struktūrinių fondų teikiamos paramos lėšas;
- lėtas rajono ekonominis vystymas;

- visuomenės priešiškas nusistatymas gyvulininkystės produkcijos gamybos koncentravimui ir intensyviniui, jei šio proceso nelydi aplinkosaugos priemonės.

Galimybės

- didėjanti gyvulinės kilmės produkcijos paklausa tarptautinėje rinkoje ir naujų rinkų atsiradimas sudarys palankias sąlygas gyvulininkystės produktų eksportui;
- gerėjanti ekonominė padėtis šalyje sąlygos didesnę kokybiškų gyvulinės kilmės produktų suvartojimą ir paklausos didėjimą;
- didėjantis lietuviškos gyvulinės produkcijos populiarumas Lietuvoje;
- didėjantis dėmesys sveikai mitybai ir ekologiniams bei išskirtinės kokybės produktams;
- informacinės technologijos leidžia ūkininkams taikyti produkcijos tiesioginio pardavimo vartotojams būdus, eliminuojant tarpininkus;
- naujų mėšlo utilizavimo ir aplinką tausojančių technologijų diegimas sudarys palankias sąlygas gamybos koncentravimui ir intensyviniui.

6 ĮSTATYMAI IR NUTARIMAI REGLAMENTUOJANTYS GYVULININKYSTĖS PLĖTRĄ.

Lietuvos žemės ūkio tame tarpe ir gyvulininkystės plėtros strategijas reglamentuoja eilė dokumentų.

Lietuvos Respublikos vyriausybė 2002 m. birželio 12 d. priėmė nutarimą (NR. 853) „**Dėl Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikės strategijos**“.

Jame numatoma, kad bus skatinamos investicijos į žemės ūkio gamybos ir perdirbimo pramonės restruktūrizavimą, modernizavimą taikant pažangias technologijas, auginant geriausių veislių gyvulius ir augalus. Teikti paramą ūkininkaujantiems ne tokiose palankiose vietovėse, jauniems ūkininkams, kooperatyvams, gamintojų grupėms.

Žemės ūkio subjektų verslumo ir gebėjimo adaptuotis prie rinkos pokyčių ugdymas; ūkininkų ir įmonių vadovų mokymas, konsultavimo plėtojimas, mokslinių rekomendacijų ir kitos informacijos prieinamumas.

Siekiant tolygiai plėtoti kūrimo ekonomikos socialinę sritį ir ekologiją, numatyta tokios svarbiausios priemonės, kurios įgyvendinamos atsižvelgiant į regionų ypatumus. Teikiama didesnė investicinė parama ūkininkaujantiems nepalankesnėse vietovėse, pirmiausia kuriantiems racionalių dydžių specializuotus galvijų (mėsai ir pienui), avių, ožkų ir kiaulių ūkius.

Lietuvos Respublikos seimas 2002 m. lapkričio 12 d. (NR. I X - 1187) patvirtino „**Ilgalaikę valstybės veiklos strategiją**“. Joje numatyta, kad regionų ekonomika bus plėtojama ir jų konkurencingumas didinamas atsižvelgiant į turimus išteklius ir prioritetines veiklos kryptis, intensyvaus žemės ūkio regionuose vyraus grūdų, kaulininkystės ir pieno prekiniai ūkiai, gausės stambių specializuotų ūkių. Ekstensyvesniuose regionuose bus vystomi smulkaus žemės ūkio verslai: vaistinių augalų auginimas, grybų, triušių, kalakutų, kailinių žvėrelių auginimas, bitininkystė. Alternatyvi veikla gamtai paslaugus turizmas.

Lietuvos Respublikos veislininkystės įsakymas (Žin. 1994, NR. 14 – 226; 1997, NR. 59 – 136) „L R gyvulių veislininkystės įstatymo pakeitimo įstatymas“ (1998 m. lapkričio 24 d., NR. VIII – 943). Šis įstatymas sudaro teisinę bazę gyvulininkystei. Apibrėžia atskirų investicijų funkcijas organizuojant veislininkystės darbą.

LR ūkininko ūkio įstatymas 1999 m. gegužės 4 d. NR. VIII – 1159. nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. balandžio 1 d. NR. IX - 1250, 2002 – 12 – 10, Žin., 2002, NR. 123 – 5537 (2002-12-24). Pakeitimai: LR seimo įstatymai

NR. IX – 2538, 2004-11-04, Žin., 2004, NR. 171 – 6298 (2004-11-26)

NR. X – 247, 2005-12-06, Žin., 2005, NR. 148 – 5390 (2005-12-20)

NR. X - 1420, 2008-01-17, Žin., 2008, NR. 10-336 (2008-01-24)

NR. XI – 178, 2010-02-19, Žin., 2009, NR. 25-980 (2009-03-05)

NR. XI – 1023, 2010-09-21, Žin., 2010, NR. 118-5996 (2010-10-02)

Šis įstatymas nustato ūkininko teisinį statusą, ūkininko ir partnerių veiklos pagrindus, ūkininko ūkio įregistravimo ir išregistravimo sąlygas ir tvarką, ūkininkui teikiamą paramą ir ūkininko sodybos ar pagalbinio ūkio ir kitos paskirties (fermų, šiltnamių, kaimo turizmo) pastatų statybos sąlygas. Jis nustato subjektų teisinį statusą, veiklos krypties sritis ir sąlygas, darbo ir turtinis santykis, ūkio įregistravimo ir išregistravimo sąlygas, paramą ūkininkui ir ūkininko sodybos statybos sąlygas.

Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 metų programa. 2007 m. rugsėjo 19 d. programoje akcentuojama, kad Lietuvoje yra palankios gamtinės sąlygos, pašarų atsargas veislininkystės, pieno ir mėsos gamybos tradicijos bei patirtis sudarant tvirtą pagrindą Lietuvos gyvulininkystei plėtoti. Gyvulininkystė yra pagrindinė žemės ūkio šaka, kurioje dominuoja pieno ir mėsos gamyba. Pieno produktai sudaro ketvirtadalį bendro žemės ūkio produktų eksporto. Ūkių smulkumas trukdo kaupti kapitalą, kuriamoms investicijoms ir stabdo modernizaciją. Mėsos gamybos sektoriuje vyrauja pieniniai galvijai, mėsos perdirbimo įmonės įrengimai naudojami neefektyviai dėl gyvulių stokos. Programoje pakeitimai būtinas gerinti gyvulių veisles, pašarų kokybę, daugiau investuoti į žmogiškuosius resursus.

LR žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymo pakeitimo įstatymas. 2008 m. liepos 1 d. NR. X – 1663 (Žin. 2002, Nr. 72 – 3009). Šis įstatymas nustato žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros tikslus LR valstybės, ES paramos žemės, maisto ūkiui ir kaimo plėtrai įgyvendinimo principus, valstybės ir ES paramos priemones, šiai priemonei ir žemės ūkio, maisto ir kaimo plėtros politiką įgyvendinančiais ir žemės ūkio, maisto ūkio oficialią statistiką ir LR žemės ūkio ir kaimo verslo registrą tvarkančios valstybės ir savivaldybių institucijas, įstaigas ir kitus juridinius asmenis. Įgyvendinant žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros politiką, siekiam sudaryti sąlygas konkurencingiems ir veiksmingiems žemės ūkio, maisto sektoriams, eksportui plėtoti, didinti alternatyvios veiklos subjektų pajamas, skatinti kaimo vietovių gyventojų gyvenimo lygio kitimą. Tausoti aplinką, plėtoti ekologinę gamybą, skatinti kooperatyvų ūkyje kūrimą, mažinti gyventojų emigraciją iš kaimo vietovių, didinti ekonominės veiklos įvairumą.

Aktyvinti Lietuvos kaime tinklo veiklą. Įstatyme numatyta parama žemės ūkiui, maisto ūkiui ir kaimo plėtrai. Reglamentuota žemės ūkio, maisto ūkio oficialioji statistika, žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo verslo registras ir informacinė sistema.

LR aplinkos ir žemės ūkio ministro įsakymas dėl 2005 m. liepos 14 d. įsakymo NR. D1 – 367/3D – 342 „**Dėl aplinkosaugos reikalavimų mėšlui tvarkyti patvirtinimo**“ pakeitimo. 2010 m. liepos 14 d. NR. D1 – 608/3D – 651 (įsigalioja nuo 2011 m. sausio 1 d.).

Įsakymas reglamentuoja mėšlo kaupimo, saugojimo ir panaudojimo tvarką. Jis nustato žemės ūkio ploto minimumą reikalingą tam tikram gyvulių skaičiui, kuris sąlygotų įstatyme numatytų reikalavimų įgyvendinimui. Pagal šio įsakymo nuostatas šeimos pieno ūkiui laikančiam 50 melžiamų karvių ir auginančiam telyčias mėšlo utilizavimui užtikrinti reikia turėti apie 50 ha žemės. Ekonomiškai pagrįstai prekiniai kelių bandai 3000 kiaulių per metus su paršavedėmis mėšlo realizavimui reikia turėti 90 – 100 ha, 100 avių 4,1 ha žemės.

Aplinkos ministro įsakymo „**Dėl žemės ūkio veiklos subjektų poveikio požeminiam vandeniui vertinimo ir monitoringo tvarkos aprašo patvirtinimo**“. 2010 m. gruodžio 30 d. NR. D1-1056. Jame rekomenduojama žemės ūkio veiklos

subjektų poveikio požeminiam vandeniui vertinimo ir monitoringo tvarka. Apibrėžti poveikio požeminiam vandeniui vertinimo ir monitoringo tinklo reikalavimai, požeminio vandens monitoringo organizavimo principai, pateiktos ribinės teršiančių medžiagų koncentracijos.

Žemės ūkio valdos bendrojo standartinio gamybinio pelno ir ekonominio dydžio , išreikšto ekonominiiais vienetais, apskaičiavimo tvarkos aprašas. LR Žemės ūkio ministro 2010 m. gruodžio 23 d. įsakymas NR. 3D-1106. Įsakymu reglamentuojama valdos arba ūkio bendrajam standartiniam gamybiniam pelniui (SGP) ir ekonominiam dydžiui paskaičiuoti tvarka bei metodika. Už Lietuvoje auginamų augalų, ūkinių gyvūnų SGP apskaičiavimą ir pajamų už paslaugų žemės ūkiui teikimo normatyvų nustatymą atsakingas LAEI. Už valdos ar ūkio bendrojo SGP ir ekonominio dydžio apskaičiavimą ir ekonominio dydžio pateikimą valdų ar ūkių valdytojams ir valstybės institucijoms atsakingas ŽŪIKVC.

LR Žemės ūkio ministro įsakymas. Dėl žemės ūkio ministro 2004 m. gegužės 28 d. įsakymo NR. 3D – 324 „***Dėl gyvulių skaičiaus prilyginimo vienam sąlyginiam gyvuliui bei augalų priskyrimo augalų grupėms ekologinės gamybos ūkiuose***“ pakeitimo. 2007 m. liepos 13 d. NR. 3D – 342.

Įsakymas nustato gyvulių perskaičiavimo į sąlyginius gyvulius tvarką, ekologinio ūkininkavimo programoms priskiriamus augalus.

LR žemės ūkio ministro įsakymas „***Dėl mėšlo ir nuotekų tvarkymo technologinio projektavimo*** „, ŽŪTPT 03: 2010 patvirtinimo. 2010 m. gegužės 14 d. NR. 3D – 472.

Mėšlo ir nuotekų tvarkymo statinių projektavimo taisyklės nustato pagrindinius technologinius reikalavimus projektuojant mėšlo, gamybinių, buitinių ir paviršinių nuotekų šalinimo, kaupimo ir tvarkymo statinius gyvulininkystės, paukštininkystės ir žvėrininkystės ūkiuose, garantuojančiais gyvūnų gerovę, švarią aplinką ir saugų darbą.

Pakruojo rajono savivaldybės 2007 – 2013 m. strateginis plėtros planas. Patikslinta: Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2008 m. gruodžio 29 . sprendimu NR. T – 430.

Pakruojo rajono savivaldybės strateginiame plėtros 2007 – 2013 m. plane numatytas rajono kompleksinės plėtros gairės. Prioritetu laikoma subalansuota žemės ūkio plėtra ir kaimo modernizavimas.

LR žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas. 2002 m. birželio 25 d. NR. IX - 987. Nauja įstatymo redakcija nuo 2008 m. gruodžio 31 d. NR. X 1663, 2008-07-01, Žin., 2008, NR. 813174 (2008-07-17).

Šis įstatymas numato žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros politikos tikslus, LR valstybės ES paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai įgyvendinimo principus, valstybės ir ES paramos priemones. Įgyvendinant žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros politikos siekiama tikslų sudaryti sąlygas konkurencingai gamybai ir užtikrinti kaimo vietovių gyventojų gyvenimo lygio kitimą, palaikyti kaimo gyventojų gyvybingumą, užtikrinti kad rinkoj būtų teikiama saugūs, geros kokybės ir plataus asortimento žemės ūkio ir maisto produktai.

Lietuvos respublikos ilgalaikės gyvulininkystės plėtros strategijos iki 2020 koncepcija (Vilnius, 2011). Koncepcijoje aptariami svarbiausi išorės veiksniai, darantys įtaką gyvulininkystės sektoriaus plėtrai, demografinė Lietuvos situacija. Analizuojamos galimos paramos formos ir jų poveikis sektoriaus vystymuisi ir konkurencingumui, pateikiama žemės ūkio produktų kainų prognozė. Numatomos galimos priemonės sektoriaus vystymui. Siekiant, kad Lietuvos žemės ūkio produkcijos vertės struktūroje plėstųsi gyvulininkystės sektorius, kuris užtikrintų šalies ūkiui didesnę pridėtinę vertę ir didesnę užimtumą, reikėtų tobulinti pajamų palaikymo, rinkos reguliavimo ir struktūrinės politikos priemones. Koncepcijoje didžiausias dėmesys skiriamas pieninei ir mėsinei galvijininkystei ir jos plėtrai. Pieno sektorių Lietuvoje reikėtų laikyti prioritetiniu ir visomis galimomis priemonėmis palaikyti jo stipriąsias puses: tradiciškai esamą sveikų pašarų bazę, produktyvumo didėjimą, modernią pieno perdirbimo pramonę, išlaikyti bei plėsti pieno produktų užsienio rinkas.

Ūkinių gyvūnų veislininkystės plėtojimo ir rėmimo programa 2010–2015 metams . (2009 metų gruodžio 24 dienos įsakymas Nr. 3D-1026) sudarys sąlygas plėstis visuomeninėms savivaldos organizacijoms bei prielaidas gerinti visų ūkinių gyvūnų veislines savybes, produkcijos kokybę, veiksmingiau naudoti genetinius išteklius, išsaugoti genofondą, suteiks galimybę kontroliuoti, kad tiesiogiai ir genetiniu būdu nebūtų platinamos paveldimos ligos.

Mėsinės galvijininkystės plėtros programa (2010 metų rugsėjo 27 dienos įsakymas Nr. 3D-867), kuria siekiama paskatinti mėsinės galvijininkystės plėtrą Lietuvos Respublikoje bei kokybiškos galvijienos gamybą, racionaliai panaudojant mažiau palankių ūkininkauti vietovių žemės ūkio naudmenas, diegti ir tobulinti veislininkystės technologijas bei metodus, optimaliai išnaudoti vietinį gamybinį potencialą.

Paramos Lietuvos bitininkystės sektoriui 2011–2013 metų programa (2011 metų vasario 8 dienos įsakymas Nr. 3D-96), kurios tikslas – nustatyti bičių produktų bendrųjų gamybos ir prekybos sąlygų gerinimo priemones bei jų įgyvendinimą, o taip pat pagerinti bičių produktų gamybos ir pardavimo sąlygas Lietuvoje bei padidinti entomofilinių augalų derlingumą ir produkcijos kokybę.

Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos (LRV nutarimas Nr. 343, 1992.05.12, redakcija 2011.07.13 Nr. 823). Naudojimo sąlygose nustatoma pastatų, kuriuose laikomi ūkiniai gyvūnai, su esančiais prie jų mėšlo ir srutų kaupimo įrenginiais arba be jų, sanitarinių apsaugos zonų dydžiai. Sanitarinių apsaugos zonų dydžiai nustatyti priklausomai nuo laikomų gyvūnų rūšies ir skaičiaus. Nutarime nurodyta, kad sanitarinės apsaugos zonos numatytos tik ūkiams, laikantiems daugiau kaip 300 sutartinių (SG). Pastatuose, kuriuose laikoma: triušių nuo 300 SG sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 100 m; arklių, avių, ožkų, žvėrelių, paukščių, (nuo 300 SG) sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 300 m; kiaulių (nuo 300 iki 499 SG) sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 500 m, o nuo 500 iki 2300 SG sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 1500 m; broilerių ir vištų (nuo 300 SG) sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 300 m; galvijų nuo 300 iki 1199 SG sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 300 m, o nuo 1200 SG sanitarinės apsaugos zonos dydis 500 m. Teigiamų ir neigiamų gyvulininkystės plėtros pusių analizė Pakruojo rajone

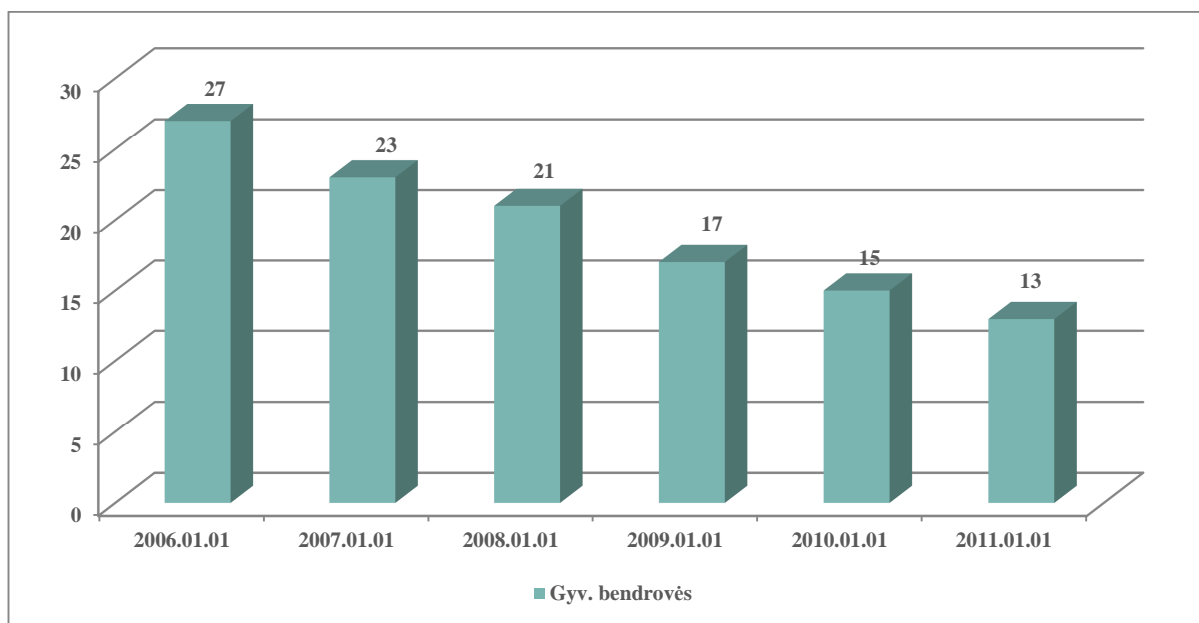
Pagal techninę specifikaciją šioje dalyje turi būti išanalizuotos teigiamos ir neigiamos gyvulininkystės plėtros pusės rajone (rinkos analizė, gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainos ir parama, darbo vietų sukūrimas, ekologinių problemų analizė, žmogiško faktoriaus įvertinimas gyvulininkystės plėtros atžvilgiu, kitos teigiamos ir neigiamos pusės).

6.1 RINKOS ANALIZĖ

Gyvulininkystės veikla užsiimantys ūkininkai ir žemės ūkio bendrovės rajone. Pakruojo rajone gyvulininkystė nėra labai stipriai išvystyta, kadangi dėl didelio našumo ir derlingų dirvožemių pagrindinis dėmesys yra skiriamas augalininkystei. Tačiau rajone taip pat vystomos ir tokios gyvulininkystės veiklos kaip pienininkystė, kiaulininkystė, bitininkystė. Pakruojo rajone gyvulininkystė užsiima žemės ūkio srityje veikiančios įmonės ir ūkininkai.

Remiantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, 2011 m. sausio mėn. 1 d. Pakruojo rajone buvo įregistruotos ir veikė 13 bendrovių, kurios užsiėmė gyvulininkystės veikla. Rajone gyvulininkystėje užsiėmė tokios įmonės: Žvirblonių ŽŪB, Linkuvos ŽŪB, Kalpokų ŽŪB, Lygumų ŽŪB, Gačionių ŽŪB, Degėsių ŽŪB, Guostagalio ŽŪB, UAB „Šukioniai“, „Žalgirio“ ŽŪB, ŽŪB „Peleniškiei“, Žeimelio ŽŪB, ŽŪK „Linkuvos kraštas“, UAB „Antėjos valda“. Taip pat rajone veikė ir kiaulių augintojos UAB „Saerimmer“ padalinys „Mūša“. Pagrindinės gyvulininkystės veiklos, kurias vykdo išvardintos įmonės, yra: gyvulių auginimas, pienininkystė ir kiaulininkystė (kiaulių, paršelių iki 7 kg auginimas).

Pastarųjų metų statistikos duomenys rodo, kad Pakruojo rajone vyrauja ryški gyvulininkystėje užsiimančių įmonių skaičiaus mažėjimo tendencija, kadangi per paskutinius šešerius metus šių įmonių skaičius sumažėjo daugiau negu per pusę, t.y. nuo 27 iki 13 įmonių (žr. Pav. 6-1). Gyvulininkystės įmonių skaičius rajone mažėjo kiekvienais metais per visą analizuojamą laikotarpį.

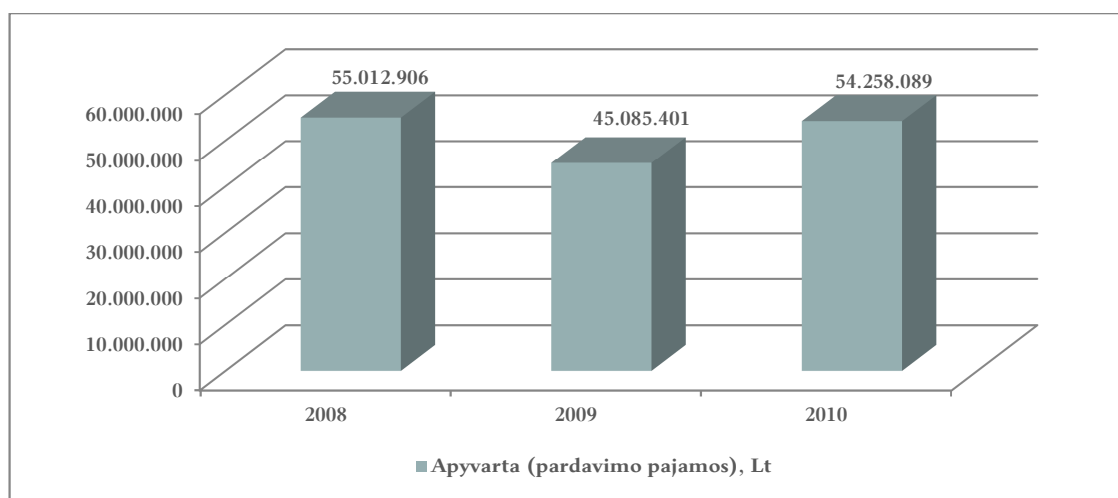

Pav. 6-1. Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonių skaičius 2006–2011 metų pradžiai, vnt.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

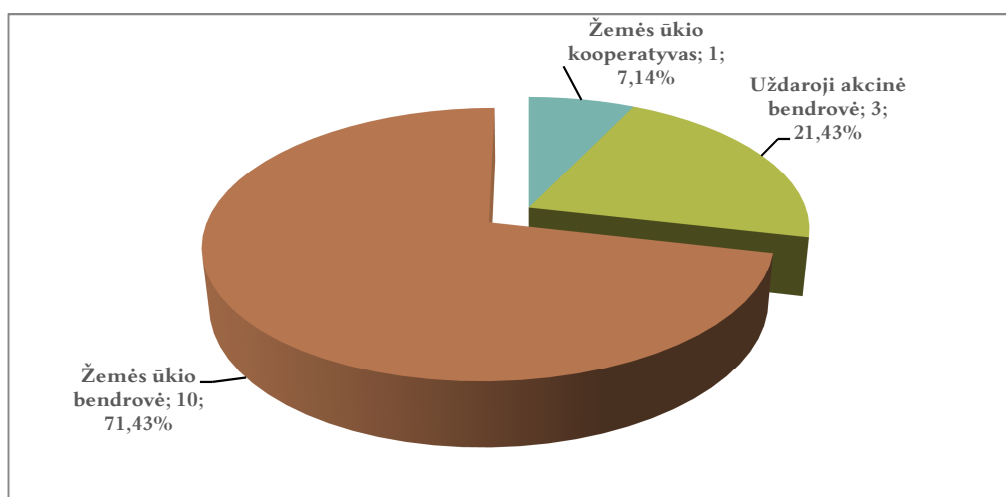
Taip pat reikėtų pažymėti, kad beveik visos išvardintos bendrovės vykdo mišrią veiklą, t.y. užsiima tiek gyvulininkyste, tiek augalininkyste, o ne vien tik gyvulininkyste (išskyrus, kiaulių augintoją UAB „Saerimmer“). Dėl vykdomos mišrios įmonių veiklos, statistinių duomenų apie smulkiuosius rajono ūkininkus trūkumo yra pakankamai sudėtinga identifikuoti tikruosius gyvulininkystės veiklos mastus rajone.

Vertinant gyvulininkyste užsiimančių bendrovių iš veiklos gaunamas pajamas, matome, kad bendra visų šių įmonių apyvarta 2009 metais buvo smarkiai nukritusi (iki ~45 mln. Lt), tačiau 2010 metais ji vėl augo (žr. Pav. 6-2). Nors pardavimo pajamos 2010 metais ir nepasiekė 2008 metų lygio, tačiau tai rodo, kad bendrovės išgyveno ekonominę krizę. Skaiciuojant bendrą įmonių apyvartą, buvo skaičiuojamos visos įmonių pajamos, o ne vien tik pajamos iš gyvulininkystės veiklos, kadangi informacija apie tokias pajamas nepateikiama atskirai. Vidutinė vienos bendrovės apyvarta 2010 metais siekė 6,8 mln. Lt.

Pav. 6-2. Gyvulininkystės veikla užsiimančių įmonių pardavimo pajamos 2008–2010 m., Lt
Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės ir įmonių duomenys

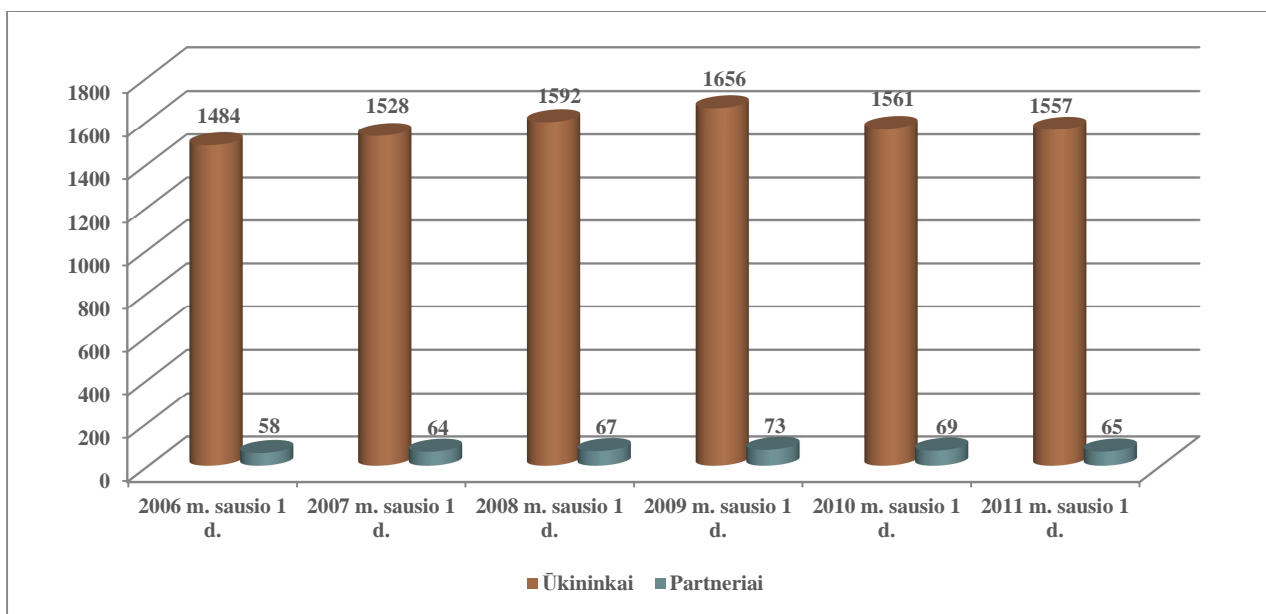
Pagal nuosavybės formą vyrauja žemės ūkio bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės ir žemės ūkio kooperatyvai. Gyvulininkyste užsiima 10 žemės ūkio bendrovių, 3 uždarnosios akcinės bendrovės ir 1 žemės ūkio kooperatyvas (žr. Pav. 6-3).

Pav. 6-3. Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonių struktūra pagal nuosavybės formą 2011 m., vnt. ir proc.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Be paminėtų įmonių gyvulininkystės veikla užsiima ir Pakruojo rajono ūkininkai, kadangi gyvuliai taip pat yra auginami ūkininkų bei šeimos ūkiuose. Remiantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, ūkininkų ūkių registre iš viso yra įregistruota 1.622 ūkininkai ir partneriai (1.557 ūkininkai ir 65 partneriai) (žr. Pav. 6-4).

Pav. 6-4. Ūkininkų ir partnerių, įregistruotų Ūkininkų ūkių registre, skaičius Pakruojo rajone 2006–2011 metų pradžiai, vnt.

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Ūkininkų ir partnerių skaičiaus kitimo dinamika Pakruojo rajone rodo, kad ūkininkų ir jų partnerių skaičius svyruoja nežymiai, tačiau per paskutinius du metus matoma jų mažėjimo tendencija (žr. Pav. 6-4). Rajono ūkininkai užsiima gyvulių auginimu, pienininkyste ir mėsos perdirbimu. Remiantis Šiaulių teritorinės darbo biržos duomenimis, pagal darbuotojų skaičių stambiausi rajono ūkininkai, kurie vykdo gyvulininkystės veiklą, yra J. Jurgeliūnas (gyvulininkystė), M. Šimoliūnienė (pienininkystė), F. Jareckas (pienininkystė ir gyvulininkystė), A. Krivickienė (gyvulininkystė ir mėsos perdirbimas). Pas šiuos ūkininkus bendrai dirbo 35 darbuotojai.

Kiti rinkos dalyviai. Be minėtų žemės ūkio bendrovių, kurios užsiima gyvulininkystės veikla, Pakruojo rajone taip pat veikia kitos įmonės, įstaigos, kurios yra susiję su gyvulininkyste, t.y. įmonės ir įstaigos, kurios užsiima mėsos perdirbimu, pieno supirkimu, teikia gyvulių veisimo ir veterinarijos paslaugas, specialistų rengimo paslaugas (žr. Lentelė 6-1). Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonių konkurentai yra kaimyninių rajonų įmonės, užsiimančios analogiška arba panašia veikla kaip ir rajono bendrovės.

Lentelė 6-1. Su gyvulininkystės sritimi susijusios įmonės ir įstaigos

Eil. Nr.	Įmonės pavadinimas	Veikla

1.	UAB "Kangurėlė"	Skilandžiai, karšto ir šalto rūkymo mėsos gaminiai, virti mėsos gaminiai
2.	UAB "Linkuvos mėsa"	Mėsos gaminiai - didmeninė, mažmeninė prekyba (mažmeninė prekyba kiaulienos, jautienos mėsa, karšto, šalto rūkymo mėsos (kiaulienos, jautienos) gaminiiais, rūkytomis dešrelėmis, dešromis, kumpiais, vyniotiniais).
3.	ŽŪK "Šiaurės pienas"	Pienas, pieno produktai
4.	Žeimelio žemės ūkio mokykla	Žemės ūkio mokykla
5.	Pakruojo rajono bitininkų draugija „Dobilas“	Pakruojo rajono bitininkų draugija, vienijanti 63 narius, kurie laiko bites.
6.	Individuali A. Pociaus veterinarijos tarnyba	Veterinaro paslaugos
7.	Pakruojo r. valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	Maisto ir veterinarijos tarnyba Pakruojo rajone

Gyvulininkystės produkcija, gyvulių išteklių rajone. Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonės, ūkininkai labiausiai augina karves, bulius, kiaules ir paukščius (vertinant pagal auginamų gyvulių skaičių). Per 2006–2010 metus taip pat didėjo auginamų triušių, avių ir bičių šeimų skaičius. Ypač padidėjo bičių šeimų ir avių skaičius. Tiesa, per paskutinius du metus taip pat augo kiaulių, buliukų, telyčaičių ir triušių skaičius (labiausiai augo auginamų kiaulių skaičius). Karvės, telyčios ir kiaulės yra auginamos tiek žemės ūkio bendrovėse, tiek ūkininkų ir šeimų ūkiuose, tuo tarpu triušiai, bitės, arkliai, ožkos, avys auginamos beveik tik ūkininkų ir šeimų ūkiuose.

Tokiu būdu galima daryti išvadą, kad Pakruojo rajone perspektyvios tokios pagalbinės gyvulininkystės sritys kaip avių, triušių ir bičių auginimas, taip pat atsigauna ir plečiasi kiaulių auginimo verslas. Pakruojo rajone pagaminamą gyvulininkystės produkciją sudaro kiaušiniai, pienas, gyvulių ir paukščių mėsa, vilna ir kiti gyvulininkystės produktai (perskaičiuoti į pieno vienetus).

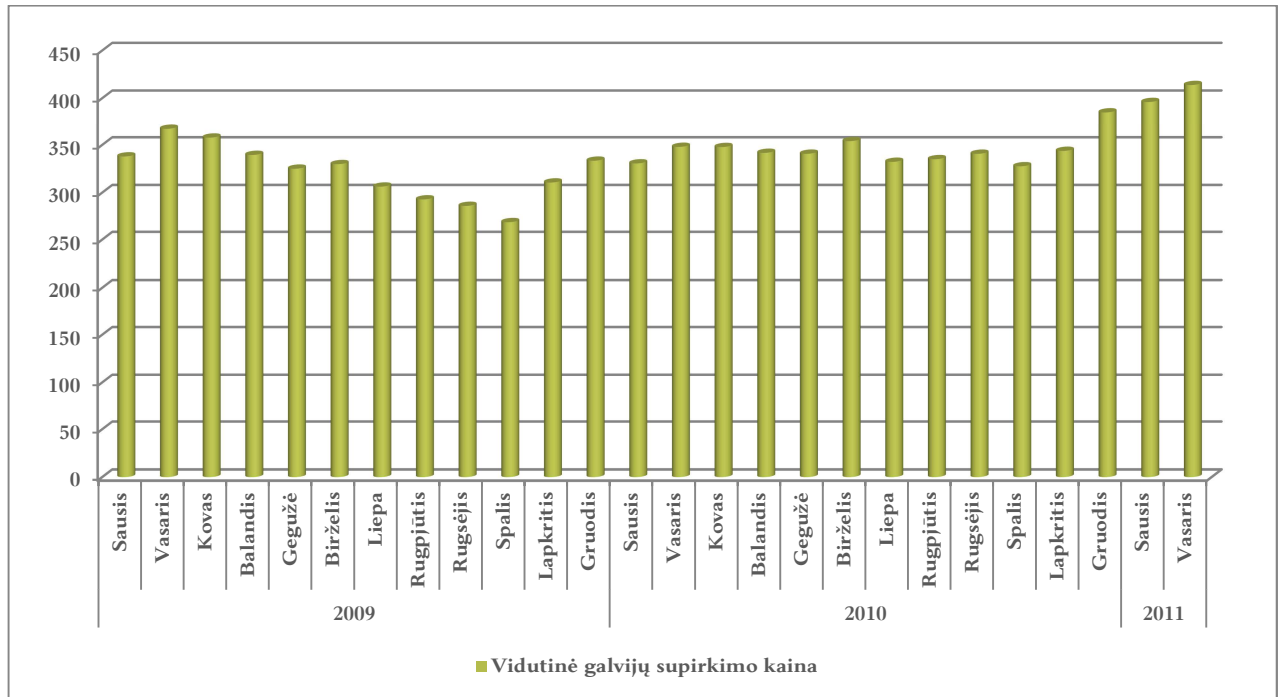
6.2 GYVULININKYSTĖS PRODUKCIJOS SUPIRKIMO KAINOS

Gyvulininkystės produkcijos vidutinės supirkimo kainos nėra skaičiuojamos atskirai Pakruojo rajonui, jos skaičiuojamos visos šalies mastu, todėl iš šiuo metu renkamų statistikos duomenų neįmanoma išskirti vidutinių supirkimo kainų rajone. Iš kitos pusės, vidutinių supirkimo kainų išskyrimas būtent Pakruojo rajonui neturi tokios labai jau didelės reikšmės, nes šiais laikais galima produkciją parduoti ten, kur supirkimo kainos yra palankiausios.

Toliau apžvelgsime pagrindinių auginamų gyvulių rūšių supirkimo kainas šalyje. Šiuo metu galima išskirti tokios gyvulių supirkimo kainas:

- galvijų supirkimo kainos;
- kiaulių supirkimo kainos;
- avių supirkimo kainos;
- triušių supirkimo kainos;
- paukštienos produkcijos kainos;
- kiaušinių pardavimo kainos;
- pieno supirkimo kainos.

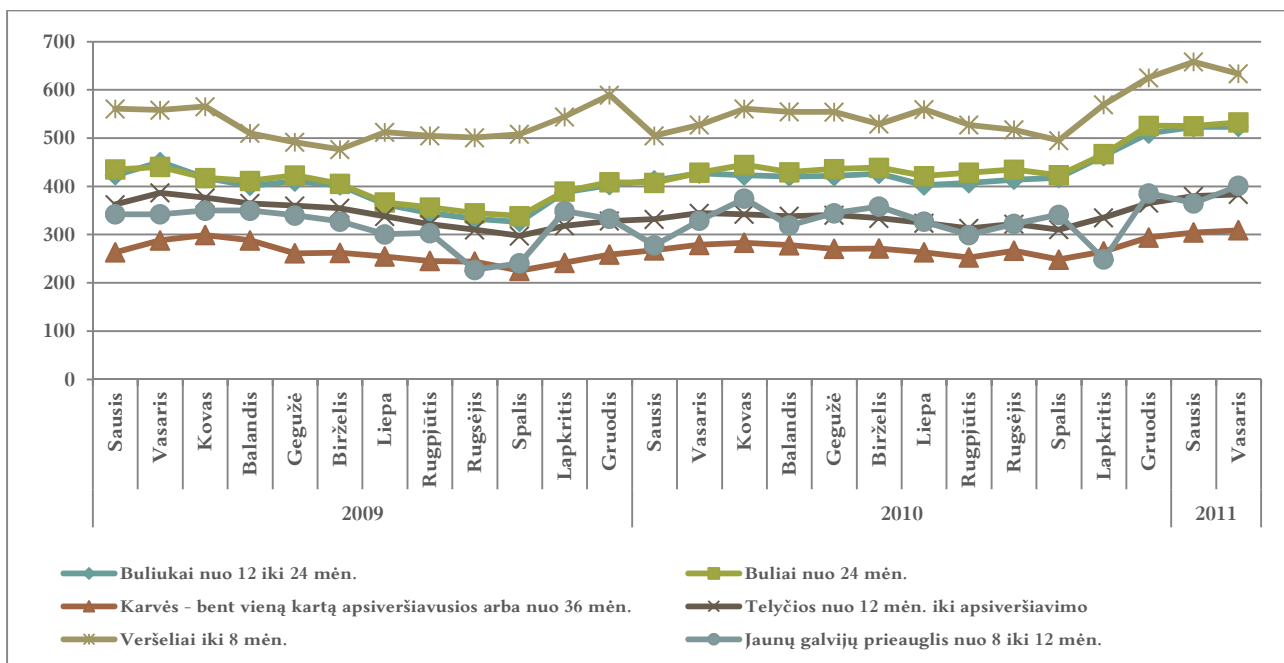
Galvijų supirkimo kainos. Remiantis Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, vidutinė galvijų gyvojo svorio supirkimo kaina augo nuo 2009 m. spalio mėnesio. Nors šis augimas nėra tolygiai didėjantis, o daugiau svyruojantis, tačiau pati kainų augimo tendencija yra aiškiai matoma. Analizuojamu laikotarpiu vidutinė galvijų supirkimo kaina priklausomai nuo mėnesio svyravo nuo 268,05 Lt iki 413,83 Lt/100 kg (be PVM).

Pav. 6-5. Galvijų vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos įmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Į vidutinę galvijų supirkimo kainą buvo įskaičiuotos buliukų nuo 12 iki 24 mėn., bulių nuo 24 mėn., jaučių nuo 12 mėn., karvių (bent vieną kartą apsiveršiusių arba nuo 36 mėn.), telyčių nuo 12 mėn. iki apsiveršavimo, veršelių iki 8 mėn., jaunų galvijų prieauglio nuo 8 iki 12 mėn. supirkimo kainos. Kaip matome iš žemiau pateikto grafiko, didžiausia supirkimo kaina (Lt/100 kg (be PVM)) buvo veršelių iki 8 mėn., o mažiausia - karvių, telyčių ir jaunų galvijų prieauglio.

Pav. 6-6. Galvijų vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos įmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), išskiriant galvijų veisles, Lt/100 kg (be PVM)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

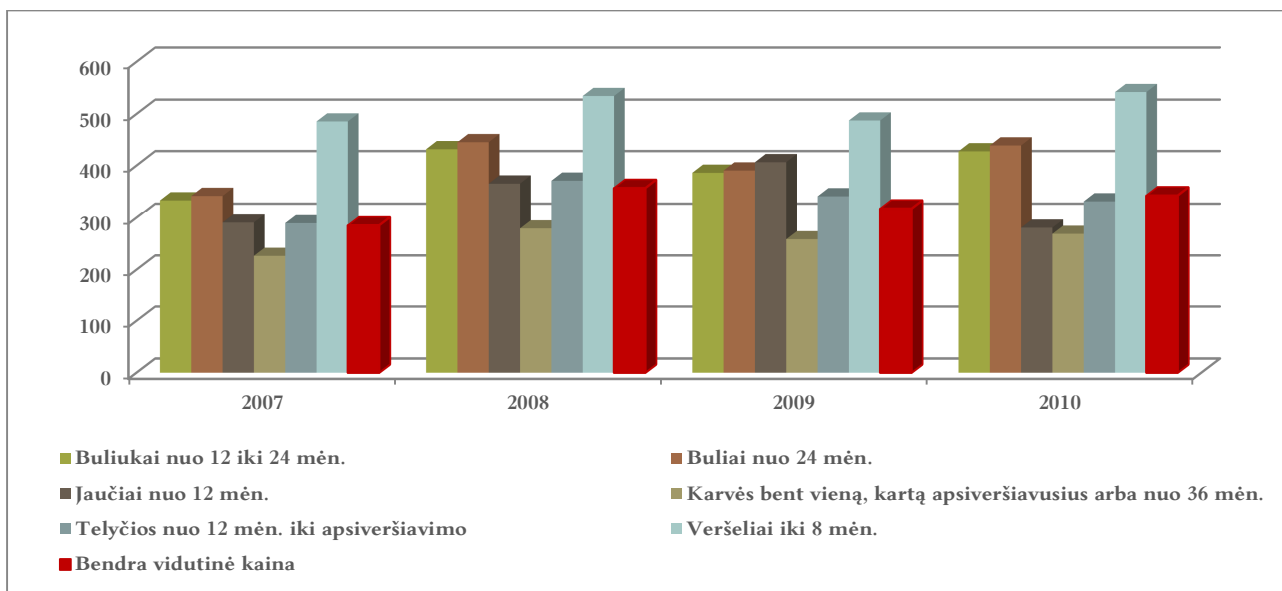
Lyginant 2010 metus su 2009 metais, tai per 2010 metus didėjo beveik visų rūšių galvijų supirkimo kainos, išskyrus, jaučius iki 12 mėn. ir telyčias (žr. Lentelė 6-2). Bendra metinė vidutinė galvijų supirkimo kaina 2010 metais siekė 343,09 Lt/100 kg (be PVM). Tokiu būdu vidutinė galvijų supirkimo kaina artėja prie 2008 metų lygio kainų. Galvijų supirkimo kainos yra aktualios ir daugumai Pakruojo rajono žemės ūkio įmonių, ūkininkų, kadangi jie užsiima pienininkyste, galvijų auginimu, todėl neišvengiamas yra galvijų prieaugis ir jo pardavimas supirkėjams.

Lentelė 6-2. Vidutinės galvijų supirkimo kainos Lietuvos įmonėse 2007-2010 Lt/100 kg (be PVM)

Galvijai	2007	2008	2009	2010	Pokytis* %
Buliukai nuo 12 iki 24 mėn.	333,78	431,02	386,24	427,01	10,6
Buliai nuo 24 mėn.	342,24	444,36	390,56	438,1	12,2
Jaučiai nuo 12 mėn.	290,67	365,7	406,41	280,83	-30,9
Karvės bent vieną, kartą apsiveršnavusius arba nuo 36 mėn.	226,61	279,35	258,64	268,97	4,0
Telyčios nuo 12 mėn. iki apsiveršnavimo	289,48	371,15	341,43	331,86	-2,8
Veršeliai iki 8 mėn.	485,71	534,49	487,53	542,01	11,2
Jaunų galvijų prieauglis nuo S iki 12 mėn.	-	-	-	337,44	
Bendra vidutinė kaina	285,08	357,27	318,05	343,09	7,9

*Pastaba: pokytis skaičiuojamas lyginant 2010 metus su 2009 metais.

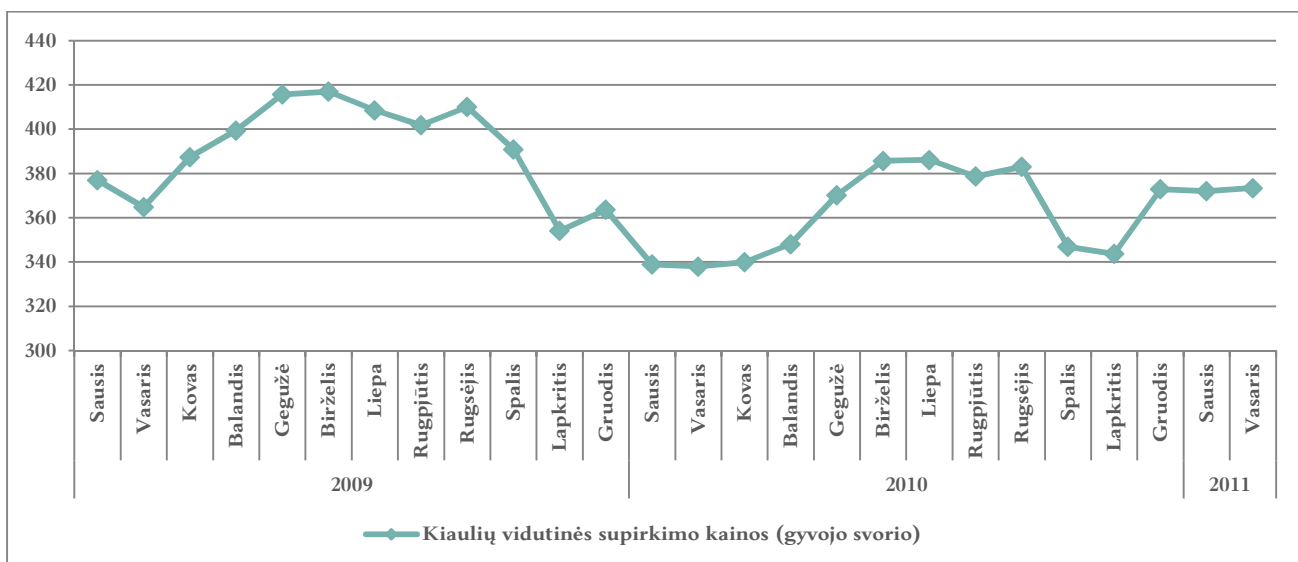
Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Pav. 6-7. Galvijų vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos ūmonėse 2007-2010 metais, išskiriant galvijų veisles, Lt/100 kg (be PVM)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

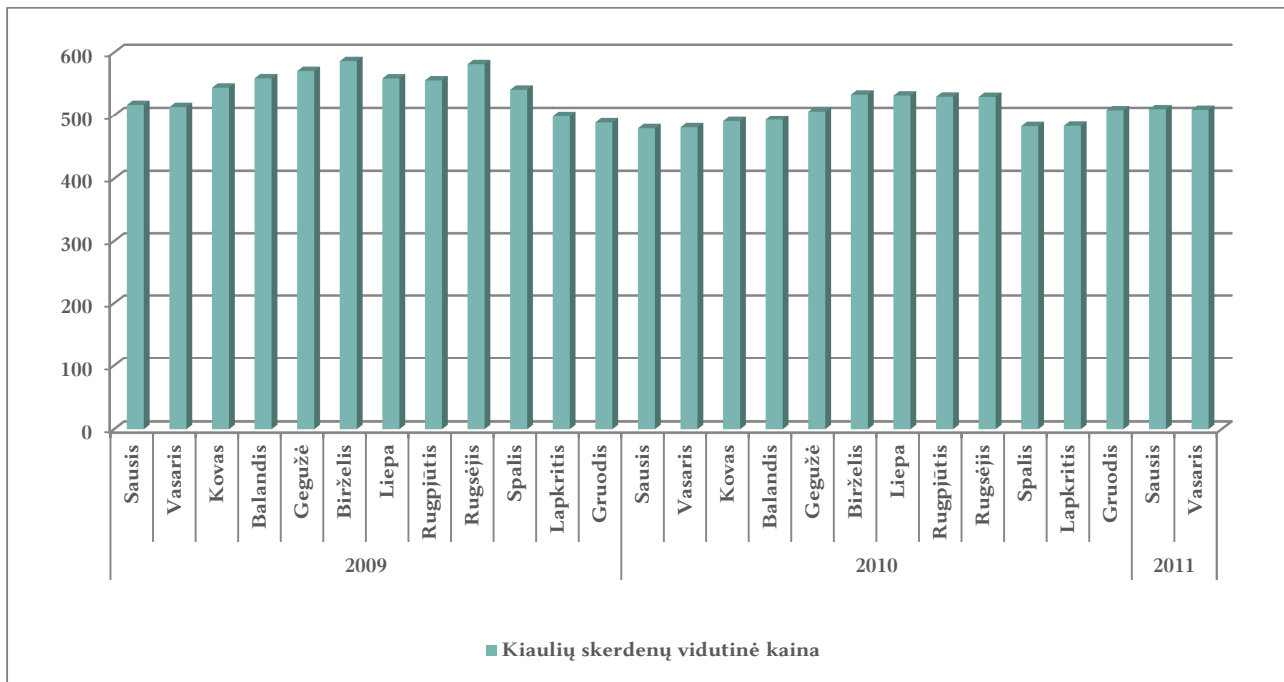
Kiaulių supirkimo kainos. Analizuojamu laikotarpiu kiaulių (gyvojo svorio) supirkimo kainos taip pat neišvengė svyravimų, jos svyravo 337,99 Lt iki 416,99 Lt/100 kg (be PVM) (žr. Pav. 6-8). Didžiausios supirkimo kainos buvo 2009 m. gegužės-birželio mėnesiais, o mažiausios – 2010 m. sausio-vasario mėnesiais. Lyginant su 2009 metais, kiaulių supirkimo kainos yra sumažėjusios, tačiau 2011 m. pirmieji mėnesiai rodo kainų augimo tendenciją.

Pav. 6-8. Kiaulių vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos ūmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Analizuojamu laikotarpiu vidutinės kiaulių skerdenų supirkimo kainos svyravo nuo 478,89 iki 586,31 Lt/100 kg (be PVM), tačiau 2010 metais ir 2011 metų pradžioje kainos buvo mažesnės, lyginant su 2009 metais, bet didesnės negu 2010 metų atitinkamais mėnesiais (žr. Pav. 6-9).

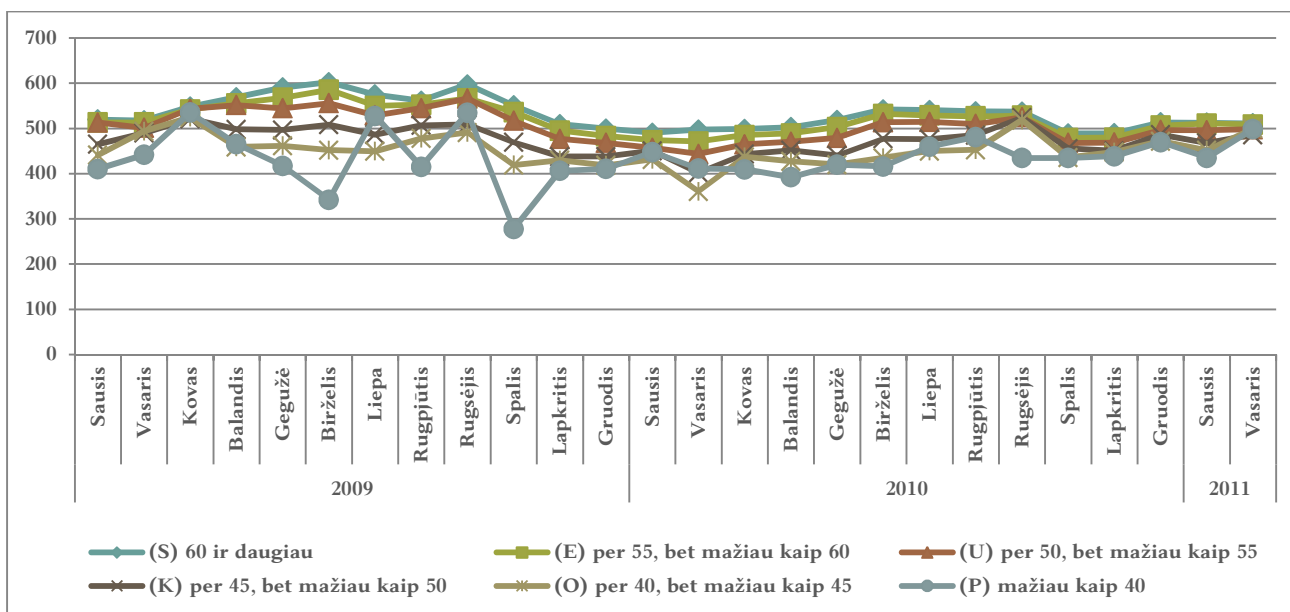

Pav. 6-9. Kiaulių supirkimo, pagal SEUROP skerdenų klasifikavimo skalę, vidutinės kainos* Lietuvos įmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM) (pagal MS-2 ataskaitą)

*Pastaba: į vidutinę (svertinę) kainą įskaityti transportavimo kaštai

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Kiaulių supirkimo, pagal SEUROP skerdenų klasifikavimo skalę, vidutinių kainų pagal atskiras kategorijas kitimo tendencijos yra pavaizduotos žemiau esančiame paveiksle (žr. Pav. 6-10). Atskirų raumeningumo klasių kiaulių skerdenų supirkimo kainų dinamika atitinka apibendrintos kiaulių supirkimo kainos kitimo tendencijas (žr. Pav. 6-9). Brangiausiai buvo superkamos aukščiausių klasių kiaulės (S, E, U), o pigiausiai - prasčiausios klasės (P) (šios klasės kiaulių supirkimo kainos taip pat ir pasižymėjo didžiausiais svyravimais).

Pav. 6-10. Kiaulių supirkimo, pagal SEUROP skerdenų klasifikavimo skalę, vidutinės kainos Lietuvos įmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM) (pagal MS-2 ataskaitą)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Kiaulių supirkimo, pagal SEUROP skerdenų klasifikavimo skalę, vidutinės metinės kainos rodo, kad dėl kilusios ekonominės krizės beveik visų raumeningumo klasių kiaulių supirkimo kainos mažėjo tiek 2009 metais, tiek 2010 metais, išskyrus prasčiausios klasės (P) kiaulieną, kurios kaina didėjo 2010 metais (žr. Lentelė 6-3). Lyginant su 2009 metais, 2010 metais kiaulių supirkimo vidutinė kaina sumažėjo 6,1 proc.

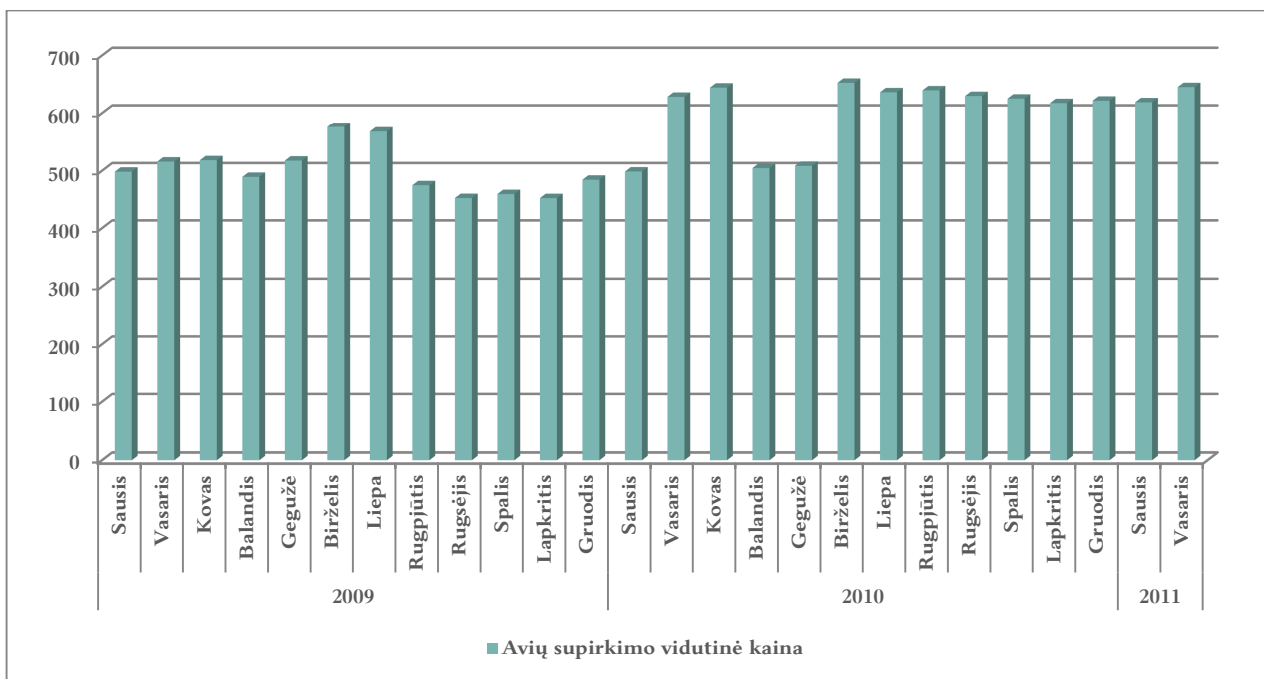
Lentelė 6-3. Kiaulių supirkimo, pagal SEUROP skerdenų klasifikavimo skalę, vidutinės kainos Lietuvos įmonėse 2007-2010 metais, Lt/100 kg (be PVM)

Raumeningumo klasė	2007	2008	2009	2010	Pokytis, %
S	488,01	570,51	545,74	512,18	-6,1
E	481,60	565,63	531,08	499,46	-6,0
U	453,17	541,25	521,06	483,56	-7,2
R	416,89	498,85	482,1	460,74	-4,4
O	392,15	481,11	457,11	440,39	-3,7
P	414,10	446,97	400,6	421,59	5,2
S-P	474,79	560,64	535,55	503,14	-6,1

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

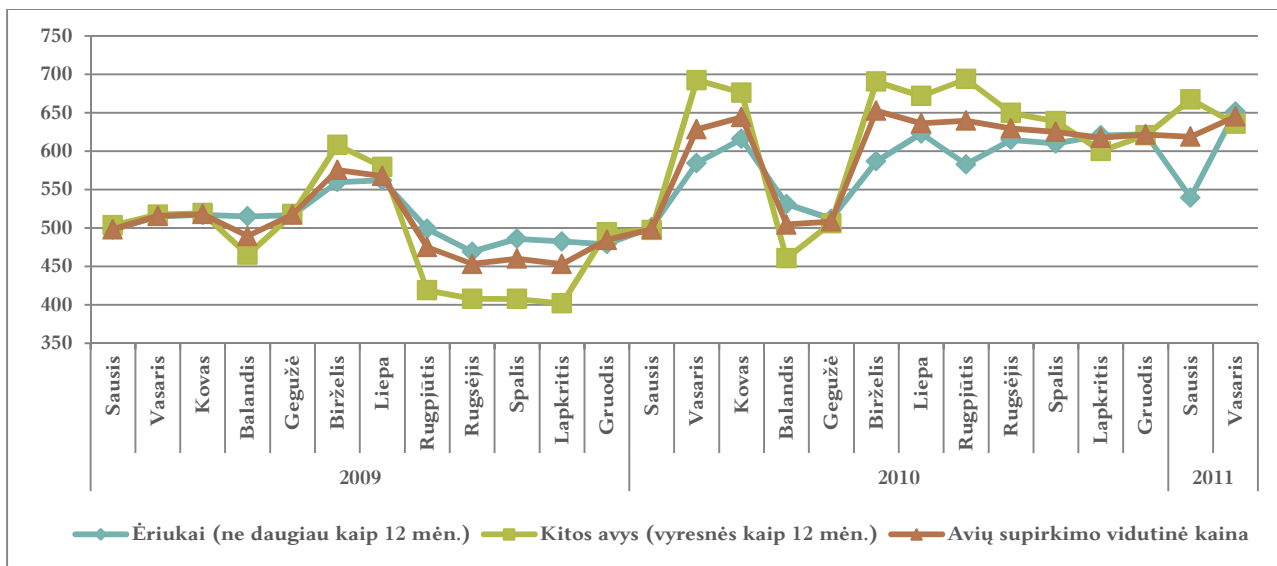
Pakruojo rajone veikia kiaulių augintojos UAB „Saerimmer“ padalinys „Mūša“, kuriame auginami paršeliai iki 7 kg, taip pat kiaulės auginamos rajono ūkininkų ir šeimų ūkiuose, todėl kiaulienos pardavimo kainų kitimo tendencijos aktualios ir Pakruojo rajono žemės ūkio sektoriui.

Avių supirkimo kainos. Nors avių auginimas ir nėra labai paplitęs Pakruojo rajone, tačiau avių augintojų yra ir čia. Remiantis ŽŪMPRIS duomenimis, vidutinės avių (gyvojo svorio) supirkimo kainos 2009-2011 metais siekė nuo 453,16 iki 652,57 Lt/100 kg (be PVM) (žr. Pav. 6-11). Avių (gyvojo svorio) supirkimo kainos 2010 m. II ketvirtį ir 2011 m. pradžioje pasiekė rekordines aukštumas, o tai rodo, kad aviena turi paklausą, todėl jų auginimas yra perspektyvus.

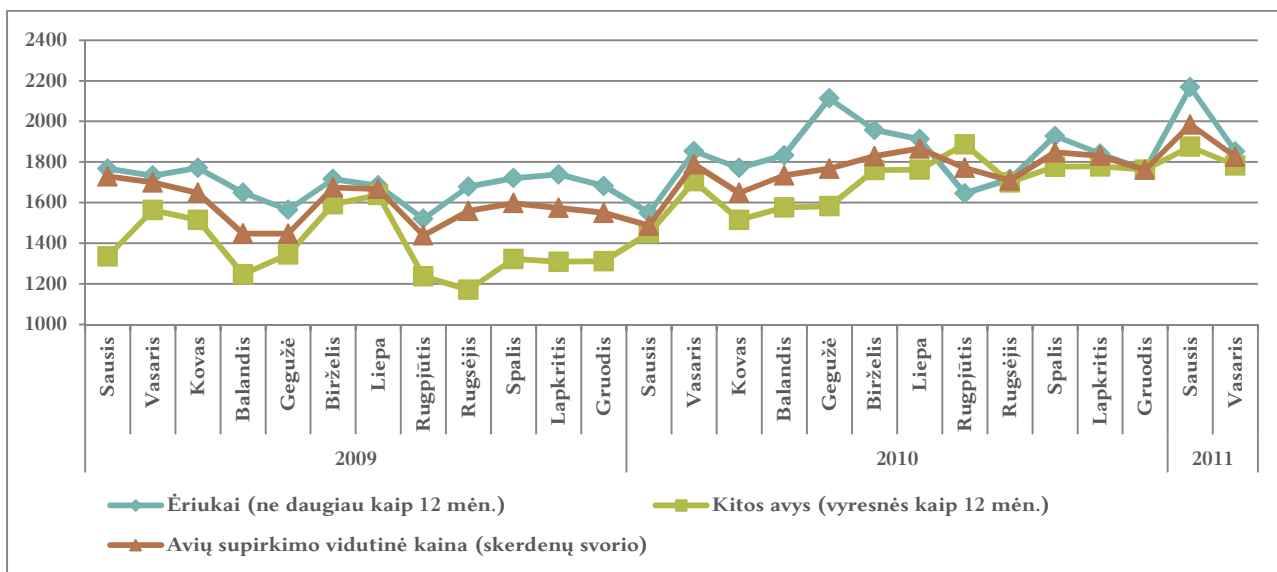
Pav. 6-11. Avių vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos ūmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM)) (pagal MS-3 ataskaitą)
 Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Nors avių supirkimo kainos ir turi tendenciją augti, tačiau jos taip pat pasižymi ir dideliais svyravimais, nes jų kaina svyravo nuo 401 iki 693 Lt/100 kg (be PVM), todėl galima teigti, kad jos yra šiek tiek neprognozuojamos. Supirkimo kainos yra skaičiuojamos ėriukams (iki 12 mėn.) ir kitoms avims (vyresnėms kaip 12 mėn.). Pagal paskutinių metų kainų tendencijas didesnė yra kitų avių supirkimo kaina, tačiau iš esmės ėriukų ir kitų avių supirkimo kainos yra labai panašios.

Pav. 6-12. Avių vidutinės supirkimo kainos (gyvojo svorio) Lietuvos ūmonėse 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM)) (pagal MS-3 ataskaitą)
 Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Avių skerdenų supirkimo kainos taip pat rodo kainų didėjimo tendenciją, nes jos augo 2010 metais ir 2011 metų pradžioje (žr. Pav. 6-13). Vidutinė avių skerdenų supirkimo kaina per šį laikotarpį svyravo nuo 1.438,04 iki 1.984,61 Lt/100 kg (be PVM). Priešingai negu gyvojo svorio kainų atveju, didesnės buvo ėriukų skerdenų supirkimo kainos.

Pav. 6-13. Avių vidutinės supirkimo kainos (skerdenų svorio) Lietuvos įmonėse 2009–2011 metais (mėnesiais), Lt/100 kg (be PVM) (pagal MS-3 ataskaitą)

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Vertinant vidutines metines avių gyvojo svorio ir skerdenų supirkimo kainas, matome, kad tiek gyvojo svorio, tiek skerdenų supirkimo kainos kasmet didėja nuo 2007 metų. Per 2010 metus avių gyvojo svorio vidutinė supirkimo kaina padidėjo 19,8 proc., o skerdenų vidutinė supirkimo kaina – 14,3 proc. (žr. Lentelė 6-4). Pakruojo rajone avys auginamos ūkininkų ir šeimų ūkiuose. Nors avių auginimas rajone nėra labai išvystytas, tačiau kaip rodo statistikos duomenys, didėja auginamų avių skaičius, todėl avių gyvojo svorio ir avienos supirkimo kainos turi įtaką ir Pakruojo rajono gyvulininkystės sričiai.

Lentelė 6-4. Avių supirkimo vidutinės kainos Lietuvos įmonėse 2007–2010 metais, Lt/100 kg (be PVM) (pagal MS-3 ataskaitą)

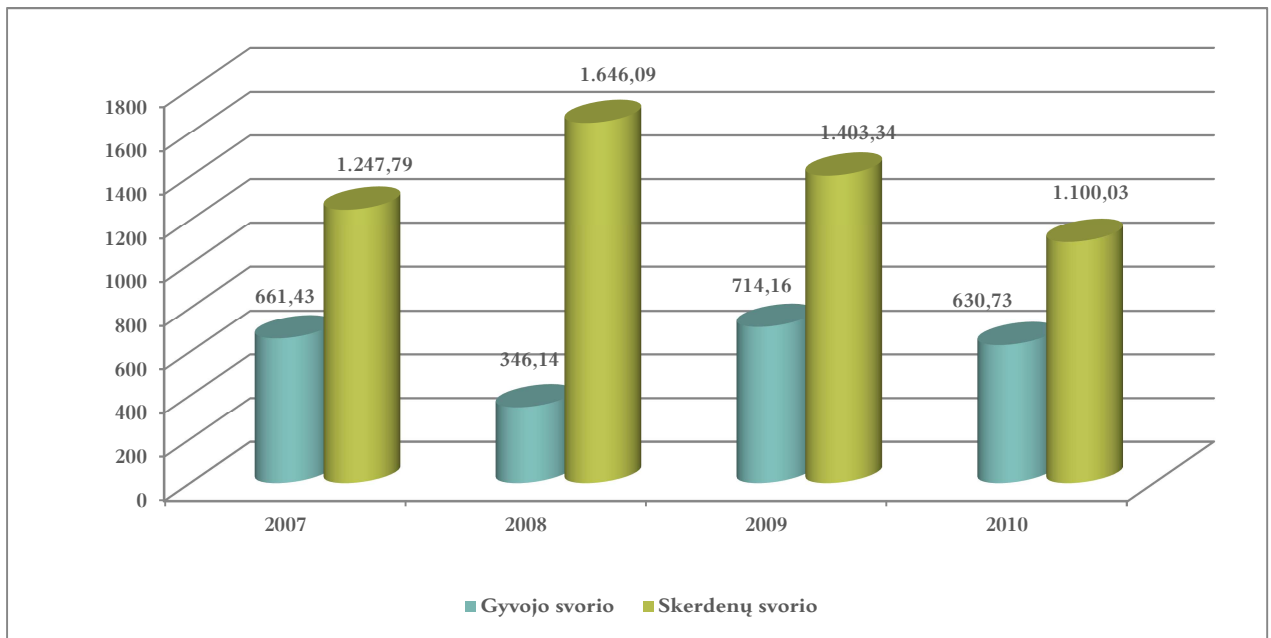
Kategorija	Gyvojo svorio					Skerdenų svorio				
	2007	2008	2009	2010	pokytis %	2007	2008	2009	2010	pokytis %
Ėriukai (ne daugiau kaip 12 mėn.)	327,09	498,05	512,08	596,4	16,5	1.204,01	1.492,67	1.680,97	1.841,93	9,6
Kitos avys (vyresnės kaip 12 mėn.)	331,59	453,39	494,89	618,6	25,0	1.267,09	1.238,69	1.388,74	1.749,64	26,0
Avių supirkimo vidutinė kaina	327,77	489,34	505,84	606,05	19,8	1.213,49	1.443,56	1.575,85	1.800,68	14,3

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Triušių supirkimo kainos. Remiantis ŽŪMPRIS duomenimis, vidutinės triušių (gyvojo svorio) supirkimo kaina 2010 metais siekė 630,73 Lt/100 kg (be PVM), o triušių skerdenų supirkimo kaina – 1.100,03 Lt/100 kg (be PVM) (žr. Pav. 6-14). Per 2010 metus triušių gyvojo svorio supirkimo kaina sumažėjo 11,7 proc., o skerdenų svorio kaina sumažėjo 21,6 proc. Vertinant 2007–2010 metų kainų kitimo tendencijas, neįmanoma įžvelgti ryškios didėjimo ar mažėjimo tendencijos, tačiau

matome, kad kainos, ypač skerdenų, mažėjo nuo 2008 metų dėl ekonominės krizės įtakos.

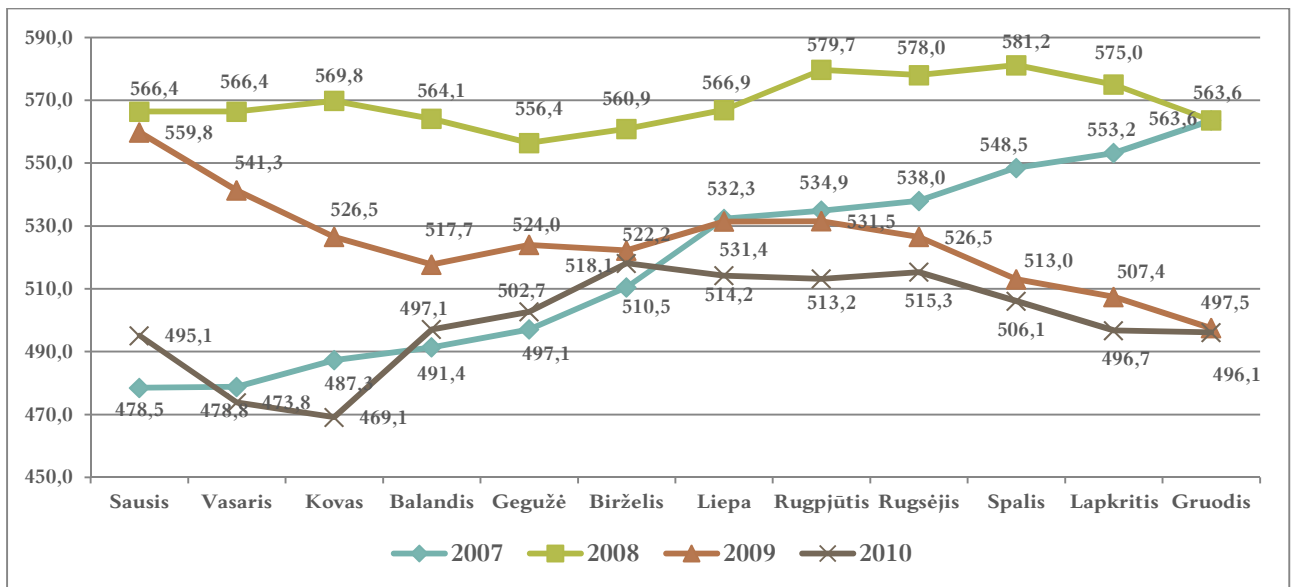
Triušių auginimas yra išvystytas Pakruojo rajone. Pagal statistikos duomenis rajone užauginama apie 25–27 proc. visų Šiaulių apskrityje užauginamų triušių, todėl galima teigti, kad tai yra pakankamai svarbi veikla, kurios plėtrą lemia ir triušių supirkimo kainos.

Pav. 6-14. Triušių supirkimo vidutinės kainos Lietuvos įmonėse 2007-2010 metais, Lt/100 kg (be PVM)

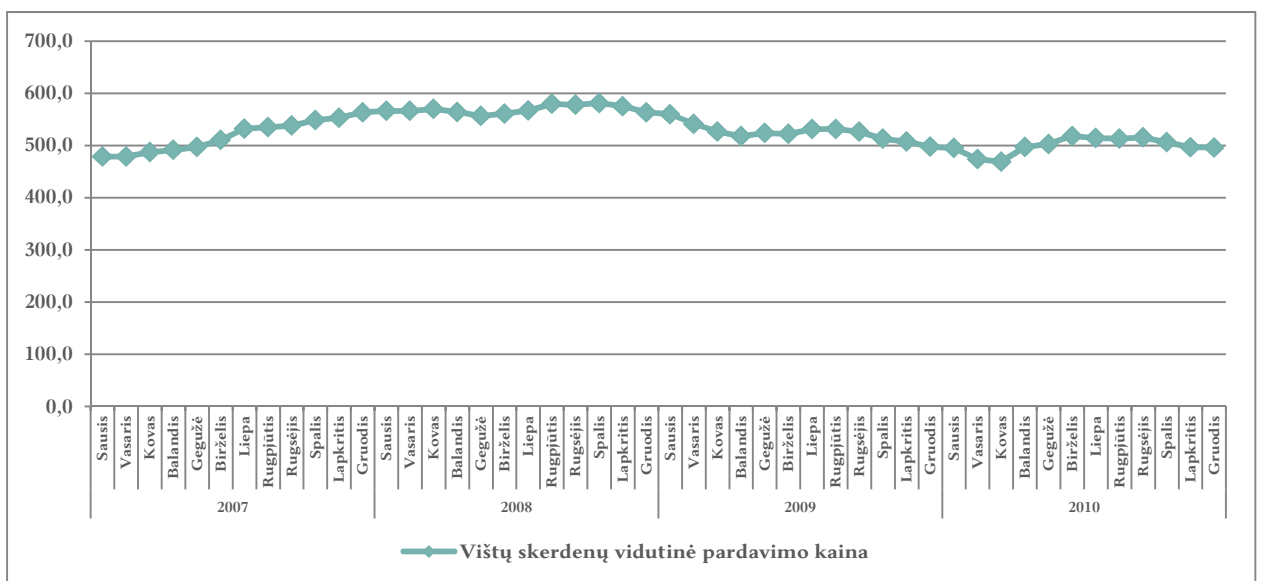
Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Paukštienos pardavimo kainos. 2010 metais vištienos pardavimo kaina didėjo iki birželio mėnesio, o vėliau mažėjo (žr. Pav. 6-15). Skirtumas tarp mažiausios kainos 2010-ųjų kovo mėnesį ir aukščiausios liepos mėnesį siekė daugiau beveik 10 proc. Palyginti su 2009 metais, 2010 metais vidutinė vištienos pardavimo kaina buvo 5 proc. mažesnė. Tokius vištienos pardavimo kainos pokyčius iššaukė paukščių lesalų kainų kaita, nes jie brango 2010 metais. Taip pat vištienos kainos didėjimui 2010 metų pradžioje įtakos turėjo paukštienos paklausa.

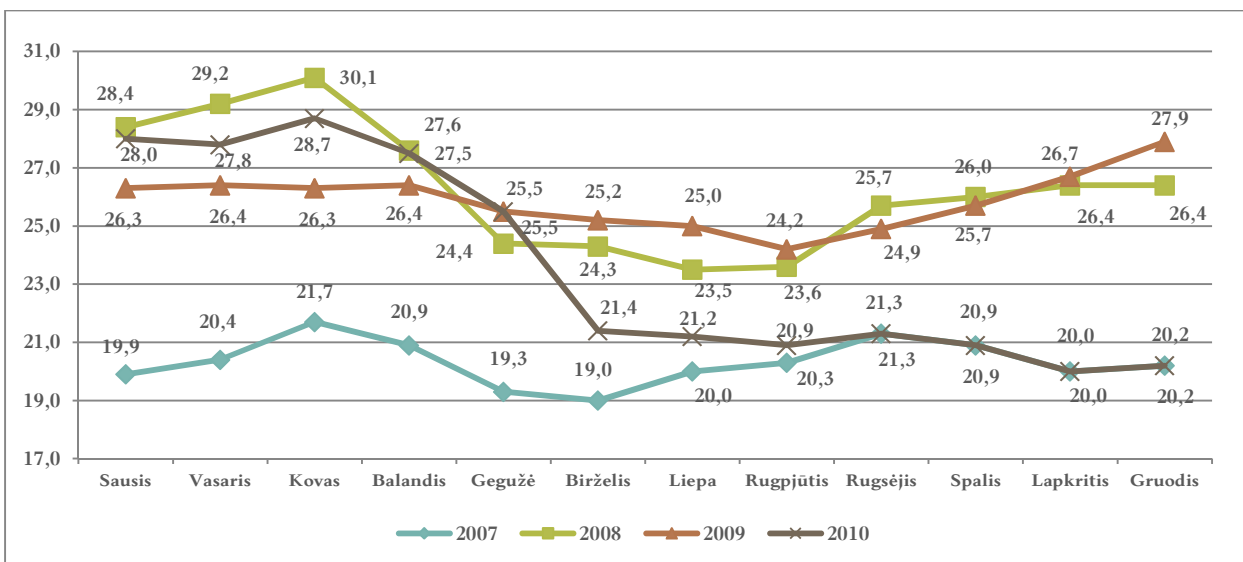
Pav. 6-15. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina Lietuvoje 2007-2010 metais, Lt/100 kg
Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS), Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Vištų skerdenų vidutinės pardavimo kainos dinamika 2007-2010 metais yra pateikta žemiau esančiame paveiksle (žr. Pav. 6-16). Pakruojo rajone paukštininkystės sektorius yra pakankamai menkai išplėtotas, nes artimiausi paukštynai yra įsikūrę aplinkiniuose Pasvalio, Šiaulių, Panevėžio rajonuose.

Pav. 6-16. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina Lietuvoje 2007-2010 metais, Lt/100 kg
Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS), Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

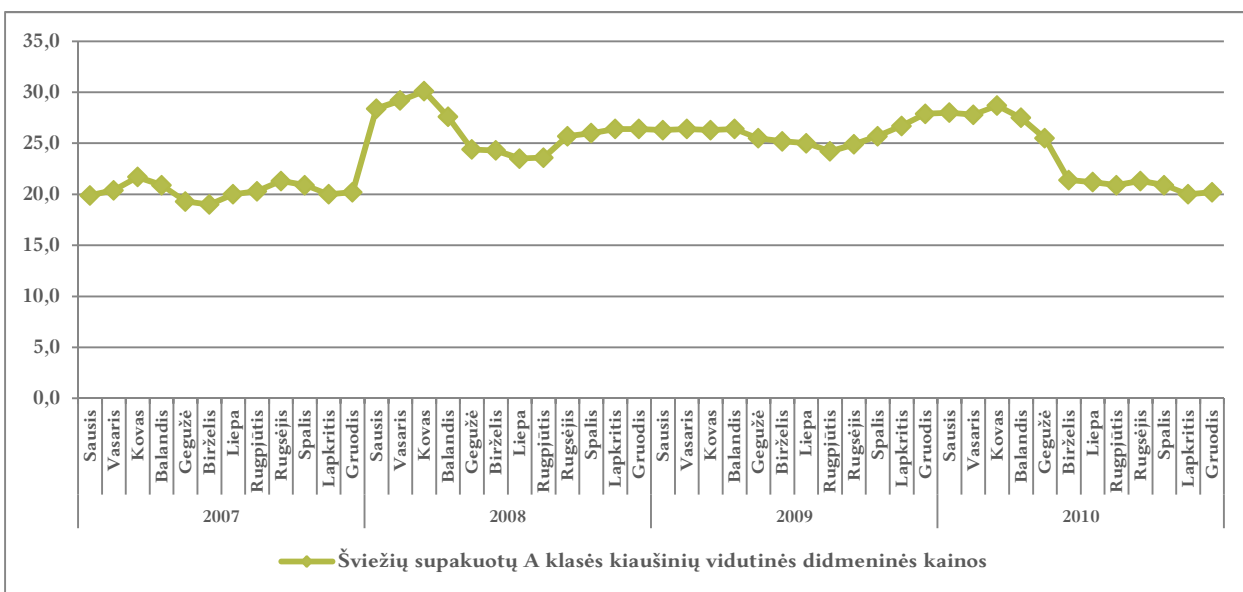
Kiaušinių pardavimo kainos. 2010 metų I ketvirtį tęsėsi dar 2009 metais prasidėjęs vidutinės didmeninės kiaušinių pardavimo kainos augimas. Bet jau nuo II ketvirčio kaina pradėjo smarkiai mažėti ir iki gruodžio mėnesio ji nukrito beveik 30 proc. Šis ženklus kainos pokytis nulėmė, kad 2010 metais kiaušiniai didmeninėje rinkoje kainavo 8,8 proc. mažiau nei prieš metus (žr. Pav. 6-17).

Pav. 6-17. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos Lietuvoje 2007-2010 metais, Lt/100 vnt.

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS), Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Šviežių supakuotų kiaušinių vidutinė kaina 2010 metų pabaigoje faktiškai grįžo į 2007 metų kainų lygį, o 2008-2009 metais kiaušinių kainos buvo padidėjusios aukščiau įprastos ribos (žr. Pav. 6-18).

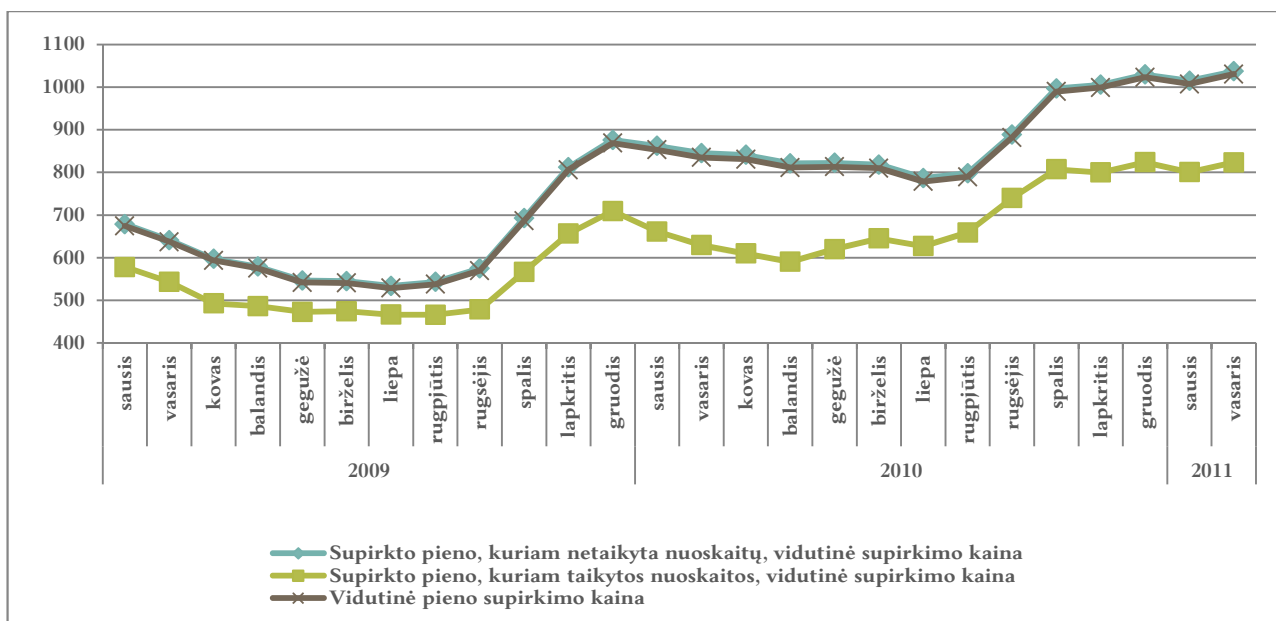

Pav. 6-18. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos Lietuvoje 2007-2010 metais, Lt/100 vnt.

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

Pieno supirkimo kainos. Remiantis turimais 2009-2011 metų ŽŪMPRIS duomenimis, per šį laikotarpį kilo vidutinės žaliavinio pieno supirkimo kainos. Nors žaliavinio pieno supirkimo kainos augo netolygiai (buvo tiek padidėjimų, tiek sumažėjimų), tačiau vertinant paskutinių dvejų metų ir 2011 m. 1-2 mėnesių kainų kitimo dinamiką, matoma ryški supirkimo kainų augimo tendencija, t.y. ilgalaikėje perspektyvoje augo žaliavinio pieno supirkimo kaina (žr. Pav. 6-19). Prastesnės kokybės pieno, kuriam buvo pritaikytos nuoskaitos, supirkimo kainos buvo mažesnės negu žaliavinio pieno, kuriam nuoskaitų nebuvo taikoma, o tokio pieno

supirkimo kainos didėjo kaip ir įprastinio. Analizuojamu laikotarpiu vidutinė mėnesinė žaliavinio pieno supirkimo iš pieno gamintojų kaina siekė nuo 528,66 iki 1.030,44 Lt/t.

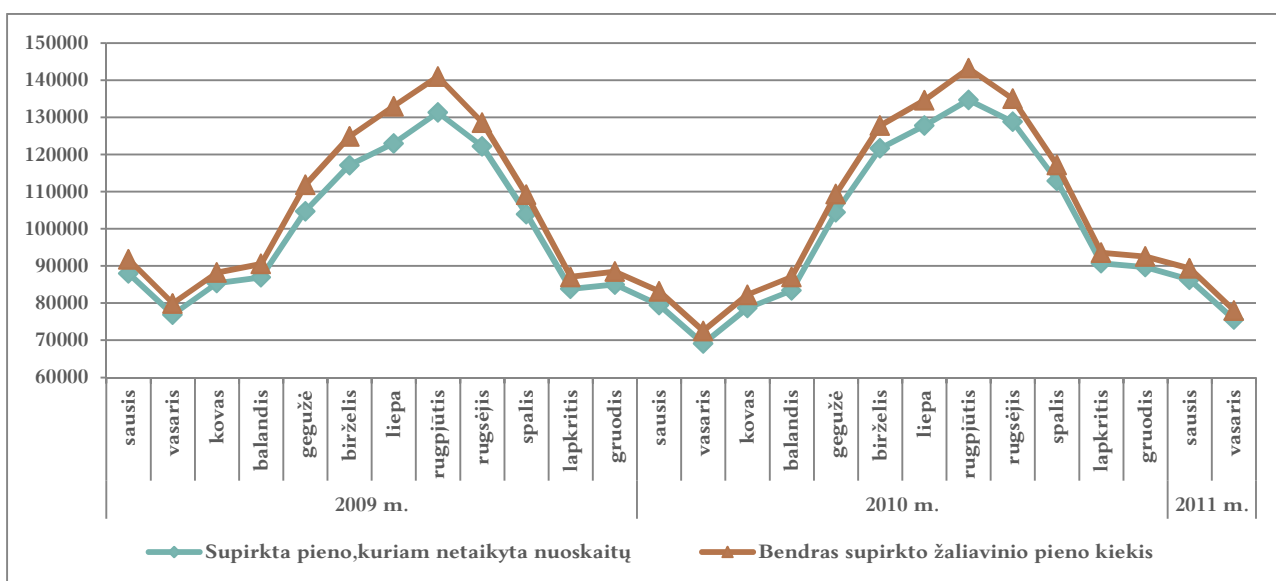

Pav. 6-19. Žaliavinio pieno supirkimo vidutinės kainos 2009-2011 metais (mėnesiais), Lt/t*

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

*Vidutinė svertinė Lietuvos pieno gamintojams mokama kaina

Per 2009-2010 metus superkamas žaliavinio pieno kiekis išliko panašus ir siekė apie 1,2 mln. t. Daugiausiai žaliavinio pieno superkama kiekvienų metų rugpjūčio mėnesį, o mažiausiai – vasario mėnesį (žr. Pav. 6-20). Žaliavinio pieno supirkimo kainų dydis yra labai aktualus ir Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonėms bei ūkininkams, nes dauguma jų užsiima pienininkyste, todėl nuo pagaminto pieno supirkimo priklauso ir jų veiklos rezultatai.

Pav. 6-20. Žaliavinio pieno supirkimo kiekiai 2009-2011 metais (mėnesiais), t

Šaltinis: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema (ŽŪMPRIS)

6.3 PARAMA GYVULININKYSTEI RAJONE

Šiuo metu Lietuvoje yra galimi du paramos žemės ūkiui būdai: tiesioginės išmokos ir kompensacinės išmokos. Paramos žemės ūkiui struktūra būtų tokia:

1. Tiesioginės išmokos:

- *Tiesioginės išmokos gyvulių augintojams:*
 1. specialiosios išmokos už bulius;
 2. atsietosios nuo gamybos ekstensyvinimo išmokos;
 3. atsietosios nuo gamybos skerdimo išmokos;
 4. išmokos už karves žindenes;
 5. išmokos už ėriavedes.
- *Tiesioginės išmokos už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus ir parama už energetinius augalus.*

2. Kompensacinės išmokos:

- *kompensacinės išmokos asmenims mokamos pagal 2007–2013 metų KPP priemones;*
- *kompensacinės išmokos iš Specialiosios kaimo rėmimo programos.*

Toliau bus pateikiama informacija tik apie paramą gyvulininkystės sektoriui (gyvulininkystė užsiimančioms įmonėms ir ūkininkams).

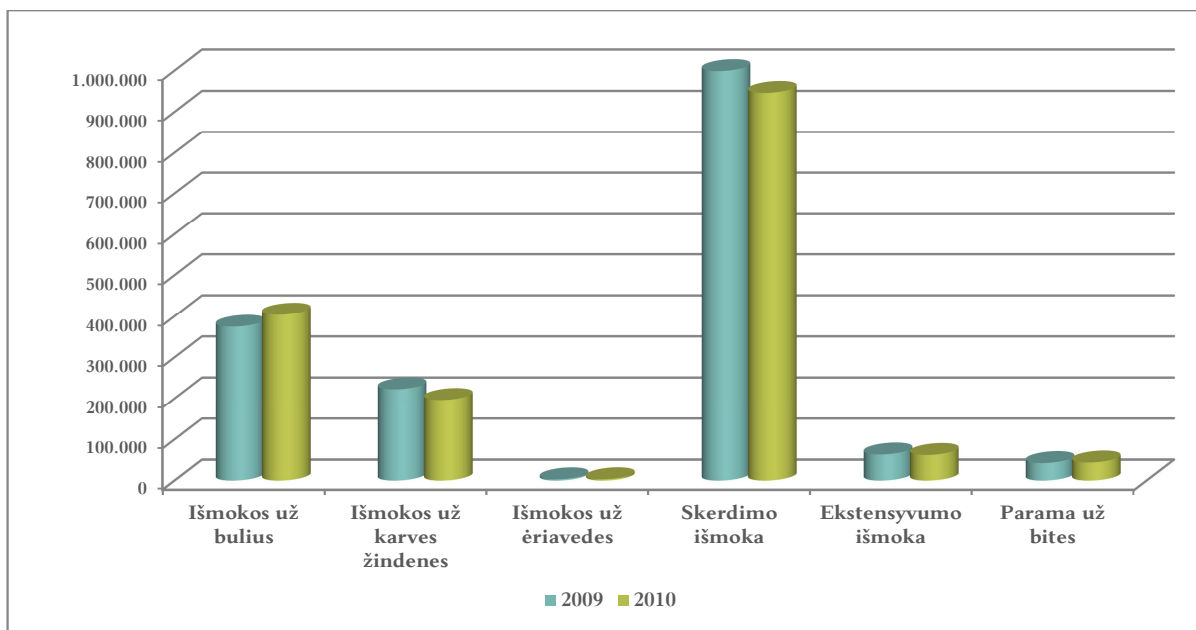
Tiesioginės išmokos. Remiantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenimis, 2010 metais Pakruojo rajone tiesiogines išmokas už bulius gavo 174, už žindenes karves – 71, už ėriavedes – 4 laikytojai. Tuo tarpu skerdimo išmokas gavo 1.139, ekstensyvumo išmokas – 365, paramą už bites – 115 laikytojai (žr. Lentelė 6-5). Išmokos dydis siekė nuo 48 iki 590 Lt/vnt.

Lentelė 6-5. Tiesioginių išmokų už gyvulius ir bites Šiaulių regione 2010 metais ataskaita, vnt.

Apskritis	Savivaldybė	2010 m.		2010 m.		2010 m.		ATSIETOS SKERDIMO IŠMOKOS 2010 m.				PARAMA UŽ BIČIŲ MAITINIMĄ 2010 m.		Sertifikuotos (ekologinės)	
		ĖRIAVEDĖS		ŽINDENĖS		BULIAI		Skerdimo išmoka		Ekstensyvumo išmoka		Nesertifikuotos (paprastos)		Sertifikuotos (ekologinės)	
		Laikytojai	Gyvulių sk.	Laikytojai	Gyvulių sk.	Laikytojai	Gyvulių sk.	Laikytojai	Gyvulių sk.	Laikytojai	Gyvulių sk.	Laikytojai	Šeimų sk.	Laikytojai	Šeimų sk.
Šiaulių	Šiaulių m.	0	0	9	15	14	44	35	119,5	22	52,3	47	1.153	1	40
	Šiaulių r.	2	165	138	629	270	1.122	1.451	3.419,9	624	912,2	84	2.044	0	0
	Akmenės r.	2	102	59	213	168	408	762	1.741,9	333	527,2	71	2.153	0	0
	Joniškio r.	0	0	65	218	186	604	977	2.426,8	390	527,1	56	1.459	0	0
	Kelmės r.	10	270	861	2.280	970	2.730	3.109	6.544,5	1.844	2.892,5	86	1.737	0	0
	Pakruojo r.	4	73	71	333	174	744	1.139	4.442,7	365	1.246,7	115	2.205	0	0
	Radviliškio r.	3	605	163	353	356	1.439	1.686	4.185,8	710	1.217,9	60	1.761	0	0
VISO:	VISO:	430	18.893	16.869	42.870	22.004	57.803	87.258	178.507	46.827	70.043	4.561	108.047	12	410
		Išmokos dydis: 48 Lt už 1 vnt.		Išmokos dydis: 590 Lt. už 1 vnt.		Išmokos dydis: 543 Lt. už 1 vnt.		Išmokos dydis: 213 Lt. už 1 vnt.		Išmokos dydis: 50 Lt. už 1 vnt.		Išmokos dydis: iki 20 Lt. už 1 šeimą		Išmokos dydis: iki 40 Lt. už 1 šeimą	

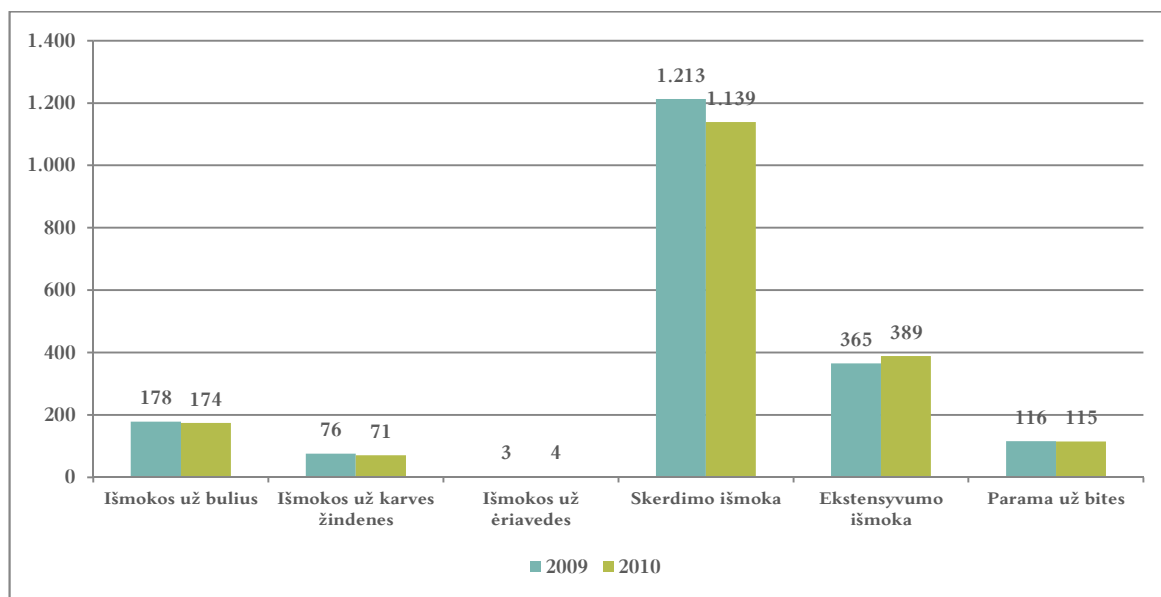
Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Remiantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro pateikta informacija, 2010 metais tiesioginės išmokos už gyvulius ir bites Pakruojo rajone siekė 1,66 mln. Lt. 2009 metais tiesioginės išmokos iš viso siekė 1,71 mln. Lt. Lyginant su 2009 metais, sumažėjo gautų tiesioginių išmokų už gyvulius ir bites dydis. Daugiausiai tiesioginių išmokų buvo gauta už gyvulių skerdimą, bulius ir karves žindenes, mažiausiai – už ėriavedes (žr. Pav. 6-21).

Pav. 6-21. Tiesioginės išmokos už gyvulius ir bites Pakruojo rajone 2009-2010 metais, Lt
Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

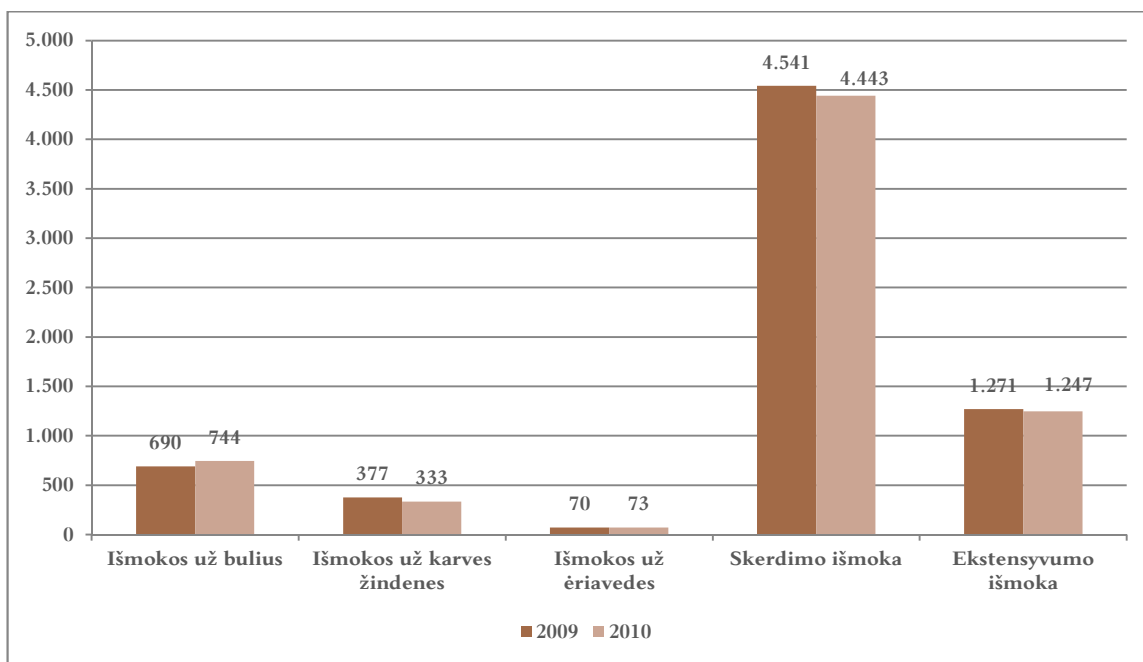
Kaip rodo turimi statistikos duomenys, paramos gavėjų skaičius Pakruojo rajone per 2009-2010 metus sumažėjo nuo 1.951 iki 1.892 gyvulių laikytojų, vertinant kiekvieną nurodytą laikytoją kaip atskirą subjektą (žr. Pav. 6-22). Daugiausiai gyvulių laikytojų gavo skerdimo ir ekstensyvumo išmokas.

Pav. 6-22. Tiesioginės išmokos už gyvulius ir bites Pakruojo rajone 2009-2010 metais, paramos gavėjų skaičius

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

2009-2010 metais Pakruojo rajone taip pat mažėjo ir gyvulių, už kuriuos buvo skaičiuojamos ir mokamos susietos su gamyba bei atsietos nuo gamybos išmokos, skaičius. Gyvulių skaičius sumažėjo nuo 6.948 iki 6.839 vnt., neįtraukiant bičių šeimų (žr. Pav. 6-23).

Pav. 6-23. Gyvulių skaičius Pakruojo rajone 2009-2010 metais susietoms ir atsietoms nuo gamybos išmokoms mokėti

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Kaip rodo 2008-2010 metų statistikos duomenys, apskaičiuota tiesioginių išmokų už pieną suma sumažėjo nuo 2,78 mln. Lt iki 2,65 mln. Lt (žr. Lentelė 6-6). Išmokų gavėjų skaičius taip pat sumažėjo – nuo 622 iki 566 gavėjų. Šie paskutinių trejų metų duomenys rodo, kad nuosekliai mažėja išmokų už pieną gavėjų skaičius ir jų gaunamos tiesioginės išmokos Pakruojo rajone.

Lentelė 6-6. Tiesioginių išmokų už pieną gavėjų skaičius ir jų gautos išmokos, vnt. ir mln. Lt

Savivaldybės	Išmokų gavėjų skaičius (vnt.)			Apskaičiuota išmokų suma (mln. Lt)		
	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Akmenės r. sav.	331	326	317	1,01	1,00	1,02
Joniškio r. sav.	682	634	604	1,84	1,81	1,80
Kelmės r. sav.	2.708	2.634	2.568	4,59	4,56	4,52
Pakruojo r. sav.	622	593	566	2,78	2,77	2,65
Radviliškio r. sav.	1.452	1.416	1.359	4,67	4,61	4,64
Šiaulių m. sav.	2	4	1	0,00	0,00	0,00
Šiaulių r. sav.	984	956	905	3,24	3,23	3,20
Iš viso:	6.781	6.563	6.320	18,13	17,98	17,83

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Taip pat 515 Pakruojo rajono pieno gamintojų yra gavę ES išmokas pieno gamintojams, nukentėjusiems nuo pieno sektoriaus krizės. Šios išmokos iš viso siekė 244.118 Lt (žr. Lentelė 6-7).

Lentelė 6-7. ES išmokos pieno gamintojams, nukentėjusiems nuo pieno sektoriaus krizės, vnt. ir Lt

Savivaldybės	Gamintojų, gavusių išmoką, skaičius	Apskaičiuota išmokų suma (Lt)
Šiaulių apsk.		
Akmenės r. sav.	271	91.862
Joniškio r. sav.	520	164.799
Kelmės r. sav.	2.448	405.804
Pakruojo r. sav.	515	244.118
Radviliškio r. sav.	1.291	435.661
Šiaulių m. sav.	1	20
Šiaulių r. sav.	885	295.886
Iš viso apskrityje:	5.931	1.638.150
IŠ VISO LIETUVOJE:	53.519	10.634.996

Šaltinis: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

Kompensacinės išmokos. Kompensacinės išmokos yra mokamos pagal šias 2007–2013 metų KPP priemones:

- agrarinės aplinkosaugos išmokos;
- pirmas žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;
- pirmas ne žemės ūkio paskirties ir apleistos žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku;
- miškininkystės potencialo atkūrimas ir prevencinių priemonių diegimas;
- miškų aplinkosaugos išmokos;
- Natura 2000 išmokos ir išmokos susiję su Direktyva 200/60/EC;
- Natura 2000 išmokos (parama Natura 2000 miškų teritorijose);
- parama ūkininkaujantiems vietovėse su kliūtimis, išskyrus kalnuotas vietoves (mažiau palankios ūkininkauti vietovės).

Remiantis VBI Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos duomenimis, gyvulininkyste užsiimančių Pakruojo rajono ūmonių ir mėsos perdirbimo ūmonių prašoma arba jau skirta ES paramos suma iš viso siekia 35 mln. Lt. Į šią sumą buvo įskaičiuota ūmonių gauta SAPARD ir 2004–2006 metų bendrojo programavimo laikotarpio (pagal BPD) parama bei skirta ir prašoma Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos parama. Iš šios sumos veikloms, susijusioms su gyvulininkyste, buvo skirta apie 15 mln. Lt (SAPARD, 2004–2006 m. parama – 5 mln. Lt, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos parama – 10 mln. Lt). Ši parama buvo skirta (arba bus skirta) gyvulininkystės ūkio, pašarų ir pieno ūkio modernizavimui, srutų tvarkymui, mėsos perdirbimo ir rinkodaros procesų modernizavimui. Šios paramos gavėjai yra tokie: UAB „Saerimner“, Žvirblonių žemės ūkio bendrovė, Kalpokų žemės ūkio bendrovė, Lygumų žemės ūkio bendrovė, Gačionių žemės ūkio bendrovė, Degėsių žemės ūkio bendrovė, Guostagalio žemės ūkio bendrovė, UAB „Šukioniai“, „Žalgirio“ žemės ūkio bendrovė, žemės ūkio bendrovė „Pelaniškiai“, Žeimelio žemės ūkio bendrovė, Žemės ūkio kooperatyvas „Linkuvos kraštas“, Linkuvos žemės ūkio bendrovė ir UAB „Linkuvos mėsa“.

6.4 ŽMOGIŠKOJO FAKTORIAUS ĮVERTINIMAS GYVULININKYSTĖS PLĖTROS ATŽVILGIU, DARBO VIETŲ SUKŪRIMAS

Gyvulininkystės srityje yra trys bene svarbiausi faktoriai: gyvulių genetika, pašarai ir žmogiškasis faktorius. Gyvulininkystė yra specifinė sritis, kurioje labai didelę įtaką turi žmogiškasis faktorius, kadangi veiklos sėkmė priklauso nuo darbuotojų skaičiaus, jų kvalifikacijos, žinių ir turimos patirties. Nuo darbuotojų žinių ir patirties dažnai priklauso ir mėsos gaminių, pieno kokybė. Žmogiškojo faktoriaus svarbą parodo ir tai, kad krizės metu (kai sumažėjo vartojimas, veiklos apimtys) darbuotojų skaičius gyvulininkystės veikla užsiimančiose rajono įmonėse taip pat sumažėjo, tačiau atsigauvant ekonomikai ir galvojant apie veiklos plėtrą, didėja darbuotojų skaičius. Tokią tendenciją rodo 2010 metų duomenys (žr. Pav. 6–24). Tuo tarpu daugumoje ūkininkų ūkių dirba savininkas su vienu ar keliais šeimos nariais, o samdomų darbuotojų (ne šeimos narių) skaičius priklauso nuo veiklos apimčių.

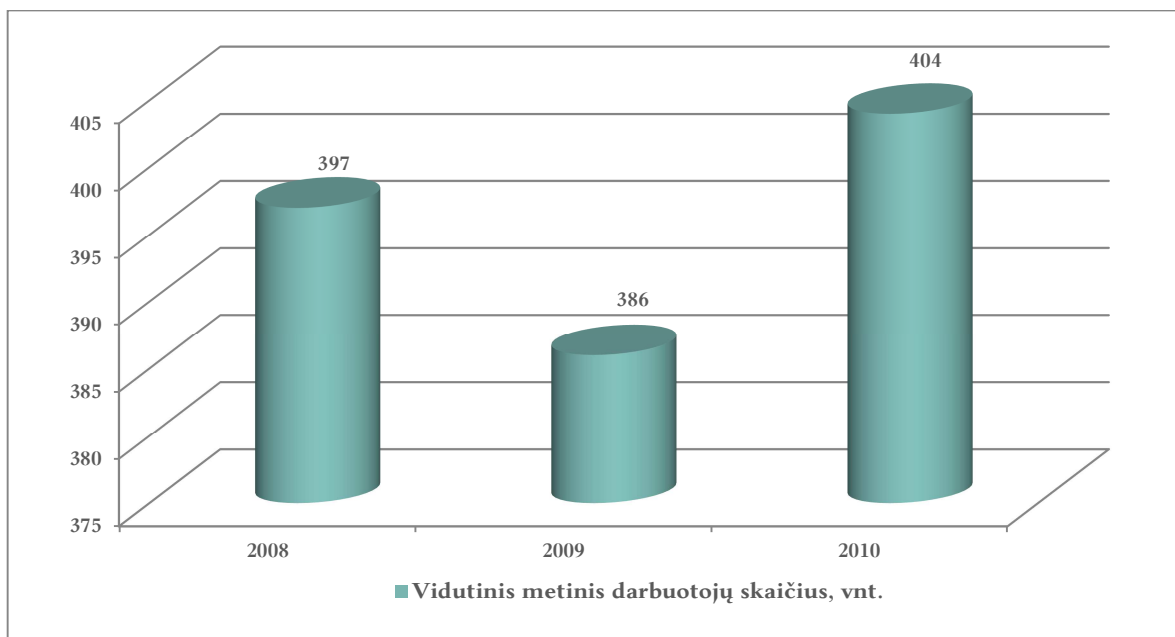
Tokiu būdu galima daryti išvadą, kad vykstant gyvulininkystės plėtrai, didėja ir darbuotojų skaičius arba esamų darbuotojų užimtumas.

Remiantis Statistikos departamento duomenimis, gyventojų skaičius Pakruojo rajone mažėja jau nuo 1996 metų ir 2011 metų pradžioje siekė 25,7 tūkst. gyventojų (iš jų 16,6 tūkst. darbingo amžiaus gyventojai). Taip pat rajone 2007–2010 metais didėjo gyventojų migracija, išvykstančių gyventojų skaičius padidėjo nuo 647 iki 1.112 gyventojų per metus, o migracijos saldo nuo -237 iki -694 gyventojų per metus. Tai ateityje atsilies rajono vartojimui, mėsos gaminių paklausai ir darbo jėgos pasiūlai.

Apie naujų darbo vietų sukūrimą Pakruojo rajono gyvulininkystės sektoriuje kalbėti yra pakankamai sudėtinga, kadangi nei Šiaulių teritorinė darbo birža, nei Statistikos departamentas ir kitos statistinius duomenis pateikiančios įstaigos nerenka informacijos apie darbo vietų skaičių gyvulininkystės sektoriuje.

Remiantis turimais duomenimis, 2010 metais Pakruojo rajono gyvulininkystės įmonėse, neskaitant ūkininkų ūkių, iš viso dirbo 404 darbuotojai (žr. Pav. 6–24). Čia kalbama apie bendrą vidutinį metinį darbuotojų skaičių įmonėse. Lyginant su 2009 metais, vidutinis metinis darbuotojų skaičius padidėjo 4,66 proc., taip pat jis viršijo 2008 metų užimtumo lygį (2008 metais įmonėse dirbo 397 darbuotojai). Vidutinis vienos gyvulininkystės įmonės darbuotojų skaičius 2008–2010 metais siekė 29–31 darbuotojus.

2008–2009 metų duomenys apie darbuotojų skaičių rodo, kad Pakruojo gyvulininkystės įmonių veiklą taip pat palietė ekonominė krizė, todėl darbuotojų skaičius per 2009 metus sumažėjo 4,66 proc. Tačiau pastebimos ir teigiamos tendencijos, kadangi 2010 metai rodo veiklos atsigavimo ženklus, nes vėl padidėjo darbuotojų skaičius.

Pav. 6-24. Gyvulininkystėje užsiimančių Pakruojo rajono įmonių vidutinis metinis darbuotojų skaičius 2008–2010 metais, vnt.

Šaltinis: Bendrovių apklausos, Pakruojo rajono savivaldybės duomenys

Kalbant apie naujų darbo vietų kūrimo perspektyvas, tikėtina, kad jų gali atsirasti pienininkystės srityje, kuria Pakruojo rajone užsiima didžioji dalis gyvulininkystės įmonių, taip pat srityse, susijusiose su gyvulių auginimu ir mėsos perdirbimu. Kaip rodo 2008–2010 metų duomenys, naujų darbo vietų taip pat galima būtų tikėtis kiaulininkystės srityje, kadangi šioje srityje dirbančių darbuotojų skaičius per paskutinius tris metus tik didėjo.

6.5 EKOLOGINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Gyvulininkystės veikla yra neišvengiamai susijusi su gyvūninių atliekų, srutų, mėšlo tvarkymu ir maisto nuostoliais bei lokalios ir globalios taršos pasekmėmis, nemaloniais kvapais. Įvairių rūšių gyvulių ir paukščių tvartuose kaupiasi amoniakas, sieros vandenilis, metanas, anglies dvideginis ir dar 130 kitų cheminių medžiagų, kurios mažina gyvūnų ir žmonių atsparumą kvėpavimo ligoms ar jas sukelia. Apie trečdalis su pašarais gyvūnams sušeriamo azoto fermų aplinkoje išgaruoja į atmosferą amoniako pavidalu. Tai labai svarbu mažinti aplinkos taršą, spręsti ekologines problemas. Tai galima pasiekti tinkamai tvarkant mėšlą, srutas, subalansuotai šeriant gyvulius ir taikant kitus pažangius ūkininkavimo metodus.

Su tokiomis pačiomis problemomis susiduria ir Pakruojo rajono ūkininkai bei bendrovės, užsiimančios gyvulininkystės veikla, todėl bendrovės planuoja renovuoti fermas, įrengti bei atnaujinti mėšlides ir t.t.

Siekiant aplinkos taršos sumažėjimo, rajono ūkininkai, žemės ūkio bendrovės, kooperatyvai ir kiti žemės ūkio subjektai turi atitikti Pieno ir Nitratų direktyvos reikalavimus, aplinkosaugos, maisto saugos, gyvūnų gerovės, sveikatos ar darbo saugos standartus. Tai reikalauja nemažų laiko sąnaudų ir finansinių investicijų.

Dauguma Pakruojo rajono bendrovių, užsiimančių gyvulininkystėje, jau pradėjo investuoti į veiklos vykdymą, laikantis aplinkosaugos direktyvų ir standartų reikalavimų, t.y. gavo paramą pagal Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano

priemonę „Standartų laikymasis“. Jos taip pat įgyvendina projektus pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos (KPP) priemones.

Būtent dėl ekologinių, aplinkos taršos problemų Pakruojo rajono vietos gyventojai priešinasi kiaulių auginimo komplekso (UAB „Saerimner“ padalinio „Mūša“) plėtrai rajone, nes baiminamasi, kad ši veikla padidins aplinkos taršą, gyventojų sergamumą.

6.6 TEIGIAMOS IR NEIGIAMOS PUSĖS

Remiantis ankstesniuose skyriuose pateikta informacija, Pakruojo rajono savivaldybės 2007–2013 m. strateginiu plėtros planu, Pakruojo rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu, Pakruojo rajono 2007–2013 m. kaimo plėtros strategija ir kita informacija, galima būtų įvardinti tokias pagrindinės gyvulininkystės sektoriaus Pakruojo rajone teigiamas ir neigiamas pusės:

I. Teigiamos pusės:

- 1. Palankios sąlygos gyvulininkystės veiklai plėtoti.** Pakruojo rajone yra susidariusios palankios sąlygos gyvulininkystės veiklai, ypač pienininkystei ir kiaulininkystei vystyti. Aukštas rajono žemės ūkio naudmenų balas, dideli melioruotos žemės plotai, palankios klimato sąlygos, lygus reljefas sąlygoja tai, kad žemė yra derlinga, gaunami dideli pašarinių ir grūdinių kultūrų derliai, todėl gyvulių ūkių aprūpinimui pašarais sąlygos yra geros.
- 2. Išplėtotas pieno ūkis ir vystoma galvijininkystė.** Pakruojo rajono gyvulininkystės sektoriuje galima aiškiai išsiskirti dvi sritis: pienininkystę ir galvijininkystę (galvijų, gyvulių auginimą mėšai). Rajone auginami buliai, karvės, telyčios, kiaulės, avys, triušiai, veikia mėsos perdirbimo įmonės, skerdyklos. Taip pat rajone sėkmingai plėtojamas pieno ūkis (per metus primelžiama apie 50 tūkst. tonų pieno, t.y. apie 18 proc. visoje Šiaulių apskrityje primelžiamo pieno).
- 3. Gyvulininkystės sektoriaus plėtra.** Nepaisant šiuo metu vyraujančių sunkių ekonominių sąlygų šalyje, dauguma Pakruojo rajono įmonių, užsiimančių gyvulininkystės veikla, galvoja apie gyvulininkystės veiklos plėtrą, nes planuoja naujų mėšlidžių įrengimą ir senų renovavimą, fermų renovavimą, tuščių fermų panaudojimą gyvulininkystės veiklai. Šiuo metu Pakruojo rajone labiausiai vystomos yra pienininkystės ir gyvulių auginimo mėšai veiklos, kurios rajone turi senas tradicijas, todėl reikėtų ir toliau vystyti šias veiklas, didinti jų efektyvumą.
- 4. Didėjantis gyvulininkystės veikla užsiimančiose įmonėse dirbančių darbuotojų skaičius.** Nors šalyje yra sudėtinga ekonominė situacija, o Pakruojo rajonas pasižymi didele migracija, tačiau 2010 metų duomenys rodo, kad bendrovėse, užsiimančiose gyvulininkystės veikla, didėjo dirbančių darbuotojų skaičius (padidėjo nuo 386 darbuotojų 2009 metais iki 404 darbuotojų 2010 metais). Tai rodo teigiamas užimtumo tendencijas šioje srityje.
- 5. Sukaupta didelė patirtis auginant gyvulius.** Pakruojo rajone veikia Žeimelio žemės ūkio mokykla, kurioje mokoma ūkininkavimo ir gyvulininkystės pagrindų, taip pat veikia Pakruojo rajono valstybinė veterinarijos tarnyba, gyvulių veislininkystės tarnyba UAB „Pakruojo veislininkystė“. Gyvulininkystė rajone plėtojama jau daug metų, todėl tiek gyvulininkystės veikla užsiimančios įmonės, tiek ūkininkai yra sukaukę didelę patirtį ir žinomi visoje šalyje (įmonės net patenka į patikimiausių rajono įmonių dešimtuką).
- 6. Mišrių ūkių vyravimas.** Dėl palankių sąlygų augalininkystei ir gyvulininkystei rajone vyrauja mišrūs ūkiai, kurie užsiima tiek augalininkyste, tiek gyvulininkyste, pvz. užsiima augalininkyste, grūdų auginimu ir pienininkyste. Taip gaunamas sinergetinis efektas, nes šios veiklos papildo viena kitą. Gerokai perspektyvesni yra mišrios gamybos ūkiai, kuriuose gyvulininkystė derinama su augalininkyste, kadangi tokie ūkiai gali patys apsirūpinti pašarais, lanksčiau vykdyti veiklą.

7. **Netradicinių gyvulininkystės sričių vystymas rajone.** Pakruojo rajone vystomos ne tik tradicinės (karvių, kiaulių auginimas), bet ir ne tokios tradicinės, tačiau perspektyvios gyvulininkystės sritys kaip avių, triušių auginimas (rajone užauginama apie 25-27 proc. visų Šiaulių apskrityje užauginamų triušių). Taip pat rajone plėtojama ir bitininkystė, veikia bitininkų draugija.

II. Neigiamos pusės:

1. **Fermų, mėšlidžių modernizavimas.** Dauguma Pakruojo rajono įmonių, užsiimančių gyvulininkystės veikla, kaip vieną iš svarbiausių savo veiklos problemų įvardina turimų fermų, mėšlidžių modernizavimo poreikį, tačiau jam reikalingos didelės lėšos ir investicijos, nes pastatai, statiniai yra pakankamai seni.
2. **Ekologinės, aplinkos taršos problemos bei prevencinės priemonės aplinkos užterštumui išvengti.** Intensyvi gyvulininkystės veikla ir jos plėtra yra susijusi su ekologinėmis ir aplinkos užterštumo problemomis, nes ji gali turėti neigiamą poveikį aplinkai (srutos, mėšlas, nemalonūs kvapai, gruntinių vandenų užterštumas, šiltnamio efektas ir kt.). Pakruojo rajono įmonės, užsiimančios gyvulininkyste, susiduria su mėšlo kaupimo, srutų šalinimo, fermų pritaikymo ir kitomis problemomis, siekiant atitikti ES aplinkosaugos reikalavimus. Tokiu būdu būtina sumažinti gyvulininkyste užsiimančių rajono įmonių, ypač didžiųjų gyvulininkystės kompleksų, neigiamą poveikį aplinkai. Plėtojantis gyvulininkystei, svarbu imtis prevencinių priemonių aplinkosauginėms problemoms išvengti (plėtoti ekologinį ūkininkavimą, ekologinę gyvulininkystę, užtikrinti tinkamą atliekų tvarkymą).
3. **Gyvulininkystės veikla užsiimančių rajono įmonių ir ūkininkų ūkių veiklos efektyvumo didinimas.** Smulkiuose Pakruojo rajono ūkininkų ūkiuose tebenaudojama pasenusi, susidėvėjusi technika, tuo tarpu stambiuose ūkiuose ir įmonėse yra padėtis geresnė, tačiau ir juose darbo našumas vis dar nėra optimalus. Šie veiksniai labai stabdo modernaus, efektyvaus ir konkurencingo gyvulininkystės sektoriaus kūrimą. Veiklos efektyvumo didėjimą lemia dalyvavimas įvairiose paramos programose, pasinaudojimas ES paramos lėšomis, investicijos į pasenusios įrangos atnaujinimą, darbuotojų mokymus.
4. **Rajone dominuoja nedideli mažo investicinio pajėgumo ūkiai, mažėja gyvulininkyste užsiimančių įmonių skaičius.** Kaip rodo paskutinių 6 metų statistikos duomenys, Pakruojo rajone mažėja įmonių, kurios užsiima gyvulininkyste, skaičius. Jų skaičius sumažėjo nuo 27 iki 14 įmonių per 2005-2010 metus, jis mažėjo kiekvienais metais per šį laikotarpį. Todėl galima teigti, kad Pakruojo rajono gyvulininkystės sektoriuje šiuo metu vyrauja nedidelio pajėgumo ūkininkų ir šeimos ūkiai, kurių konkurencingumas yra gana ribotas, bei 14 vidutinių ir mažų bendrovių, kurių įmonės darbuotojų skaičius neviršija 250 darbuotojų (vidutiniškai siekia apie 29-31 darbuotojus), o metinės pajamos nesiekia 138 mln. Lt (vidutinės metinės pajamos siekia 6,8 mln. Lt).
5. **Nestabilios gyvulininkystės produkcijos, mėsos ir pieno supirkimo kainos, ilgalaikių sutarčių su perdirbėjais nebuvimas.** Skyriuje apie supirkimo kainas buvo apžvelgtos supirkimo kainų kitimo tendencijos. Beveik visų gyvulių rūšių (gyvojo svorio ir skerdenų) ir žaliavinio pieno supirkimo kainos 2007-2011 metais kito labai nestabiliai, dažnai svyravo, todėl tai įnešė ir tam tikrą neapibrėžtumą į gyvulininkyste užsiimančių įmonių veiklą, kadangi nuo šių kainų dydžio priklauso įmonių veiklos rezultatai, o žemos supirkimo kainos neleidžia sukaupti lėšų investicijoms.
6. **Nepakankamas ES Struktūrinių fondų paramos įsisavinimas, sumažėjusios tiesioginės išmokos.** Kaip rodo VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys, per 2010 metus sumažėjo išmokų už gyvulius dydis Pakruojo rajone (nuo 1,71 mln. Lt iki 1,66 mln. Lt), taip pat sumažėjo ir išmokos už pieną - nuo 2,78 mln. Lt 2008 metais iki 2,65 mln. Lt 2010 metais. Tokį sumažėjimą lėmė sumažėjęs gyvulių, už kuriuos gaunamos išmokos skaičius, ir išmokų gavėjų skaičius. ES paramos įsisavinimas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos paramos priemonės galėtų būti geresnis, nes didžioji dalis paramos lėšų yra skiriama augalininkystei, grūdų auginimui ir apdirbimui, o didelė dalis gyvulininkystės plėtrai skirtų paraiškų yra santykinai nedidelės vertės.
7. **Ribotas kvalifikuotų darbininkų ir specialistų skaičius, didėjanti jaunų žmonių ir specialistų emigracija.** Pastaraisiais metais Pakruojo rajone suintensyvėjo gyventojų emigracija, iš rajono išvyksta

vis daugiau žmonių, mažėja jaunų žmonių skaičius, todėl ateityje rajono gyvulininkystės įmonės susidurs su kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo problema. 2007–2010 metais iš rajono išvyko daugiau žmonių negu atvyko, t.y. migracijos saldo buvo neigiamas. Be to, jauniems žmonėms dažnai trūksta žinių ir patirties šioje veikloje, taip pat stinga pradinio kapitalo pradėti verslą.

8. **Sunki ekonominė padėtis šalyje, pakankamai lėtas rajono ekonominis vystymasis.** Kilusi ekonominė krizė paveikė ir Pakruojo rajono gyvulininkystės sektorių, kadangi sumažėjus gyvulininkystės produkcijos paklausai, sulėtėjo šio sektoriaus plėtra, krito kai kurių gyvulių supirkimo kainos, sumažėjo auginamų gyvulių skaičius, gaunamos išmokos. Ypač sunkūs buvo 2008–2009 metai, o šiuo metu rajono gyvulininkystės sektorius tik atsigauna po nuosmukio.
9. **Mažas kooperacijos lygis vykdant bendrą ekonominę veiklą.** Pakruojo rajone šiuo metu veikia tik vienas žemės ūkio kooperatyvas, kuris užsiima ir gyvulininkystės veikla, tai rodo mažą kooperacijos lygį. Reikalinga didesnė kooperacija tarp gyvulių augintojų ir mėsos perdirbėjų. Rajono kaimų bendruomenės pradėjo kurtis irgi palyginus neseniai, tam, kad galėtų siekti bendrų tikslų savo teritorijoje ir gauti paramą iš bendruomenių rėmimo programos bei paramą VVG projektams.
10. **Mėsos gaminių importas iš kitų šalių.** Pakruojo rajono gyvulių augintojų veiklą taip pat įtakoja ir mėsos gaminių importas iš kitų šalių, ypač importas mažesnėmis kainomis. Vyraujant globalizacijos procesams ir esant laisvam prekių judėjimui, rajono įmonių veikla priklauso ne vien tik nuo vidaus rinkos tendencijų, bet ir nuo importo.

7 GYVULININKYSTĖS PLĖTROS PAKRUOJO RAJ. SAVIVALDYBĖJE KONCEPCIJA

Numatant rajono ūkiuose tolesnę gyvulininkystės plėtros viziją reikia atsižvelgti į esamas sąlygas, teigiamas ir neigiamas aplinkybes, ekonomines sąlygas, gamtosauginius reikalavimus bei bendrą rajono ir atskirų regionų vystymo strategiją. Rinka ir ekonominė aplinka diktuoja savo sąlygas ir keičia požiūrį į ūkių plėtrą. Pavyzdžiui, pagal LAEI (A. Gapšys) paskaičiavimus 10 melžiamų karvių banda ūkininko ūkyje užtikrina tik minimalų atlyginimą dviem asmenims per metus. Pagal šiandienos sąlygas šeimos ir ūkininkų ūkiuose turėtų būti laikoma bent po 50 pieninių karvių, kurių aptarnavimui reikia 2,5 darbuotojo (LR ilgalaikės gyvulininkystės plėtros strategijos iki 2020 koncepcija). Toks karvių skaičius užtikrina reikiamas šeimos normaliam pragyvenimui pajamas. Išvystytos pieninės gyvulininkystės šalyse maždaug ir yra toks vidutinis pieninių karvių bandų dydis. Pavyzdžiui, Danijoje vidutiniškai vienam ūkiui tenka 75 karvės, o Olandijoje 54,1, Čekijoje 41,8, Vokietijoje 36, Prancūzijoje 35,8 karvės. Pieninė galvijininkystė gerai derinasi su intensyvia augalininkyste. Ji leidžia racionaliau panaudoti augalininkystės atliekas ir sudaro palankias sąlygas dirvų derlingumo didinimui utilizuojant mėšlą. Vystant pieno ūkį mažiau būna gamtosauginių problemų.

Lietuvoje 2007 metais (vėliau tai nebuvo fiksuojama) 60 proc. kiaulių buvo auginama 30 kompleksų. Apie 99 proc. sudarė ūkiai, kurie augino iki 20 kiaulių. Tokių ūkių skaičius pastaruoju metu stipriai sumažėjo. LR ilgalaikės gyvulininkystės plėtros strategijos iki 2020 m koncepcijoje numatoma, kad ekonominiu ir gamtosauginiu požiūriu racionaliausiai būtų orientuotis į 2–5 tūkstančių kiaulių fermas.

Kuriant racionalius ekonominiu ir gamtosauginiu požiūriu vidutinio stambumo ūkius paukščių skaičius turėtų būti toks: stručių 1 tūkst., kalakutų 15 tūkst., vištų 50 tūkst. Racionalus avių ūkio dydis yra ne mažiau kaip 500 avių.

7.1 PAKRUOJO RAJONO GYVULININKYSTĖS PLĖTROS VIZIJA

Atsižvelgiant į aplinkybių visumą gyvulininkystės plėtros Pakruojo raj. savivaldybės ūkiuose vizija būtų tokia:

- intensyvinti pieno ūkių stambėjimą didinant galvijų skaičių juose. Skatinti ūkių, ketinančių auginti ne mažiau kaip 20–50 galvijų kūrimąsi ir plėtrą;
- siekiant racionaliau panaudoti pienininkystės ūkių privalumus ir savivaldybės žemių potencialą, melžiamų karvių skaičių padidinti 1,5 karto. Tai sudarytų 17,3 karvės 100 ha žemės ūkio naudmenų ir prilygtų vidutinio intensyvumo pieno gamybos zonoms;
- didinti karvių produktyvumą ir artimiausiais metais pasiekti, kad rajono ūkiuose kontroliuojamų karvių produktyvumas būtų 10 proc. didesnis nei vidutiniškai šalyje, kuris 2009–2010 kontrolės metais Lietuvoje siekė 6209 kg pieno, 4,35 proc. riebalų ir 3,34 proc. baltymų. Pakruojo raj. Savivaldybės ūkiuose 2009–2010 kontrolės metais kontroliuojamų karvių produktyvumas buvo 6144 kg. pieno, 4,50 proc. riebalų ir 3,48 proc. baltymų.

- didinti kontroliuojamų karvių skaičių. Siekti, kad savivaldybėje būtų kontroliuojama 75-85 proc. karvių. Savivaldybės ūkiuose 2010.01.01 buvo kontroliuojama 68,1 proc. karvių, o Lietuvoje vidutiniškai 42,4 proc. karvių;
- vykdyti intensyvesnę selekciją didinant baltymų kiekį piene išsaugant pieno riebumą;
- siekti, kad produktyvesnės galvijų bandos būtų pripažintos veislainais;
- daugiau auginti veislinių telyčių pardavimui. Veislinių telyčių auginimas pardavimui yra ženkliai papildomos pajamos pieno ūkiui;
- nors intensyvios žemdirbystės zonose grynaveislių mėsinių galvijų auginimas yra mažai perspektyvus, atskiruose ūkiuose, priklausomai nuo sąlygų, gali būti steigiami specializuoti galvijų prieauglio auginimo mėšai ūkiai. Ekonomiškai efektyvios yra 80 galvijų ir didesnės mėsinių veislių galvijų bandos;
- siekiant stiprinti galvijų mėsos gamybos sektorių, savivaldybėje skatinti galvijų prieauglio auginimo mėšai kooperatyvų steigimąsi;
- daugiau dėmesio skirti bandų reprodukcijai ir siekti, kad būtų prailgintas karvių buvimo bandoje amžius;
- parenkant bulius atsižvelgti į jo palikuonių reprodukcinės savybes ir ilgaamžiškumą;
- pastoviai kelti telyčių ir karvių sėklintojų kvalifikaciją ir siekti, kad jie teikdami paslaugas kvalifikuotai atsižvelgtų į apvaisinamos karvės ar telyčios ypatumus ir parinktų atitinkamo reprodatoriaus sėklą;
- aktyviau panaudoti kooperacijos galimybes apjungiant regiono pieno gamintojus;
- periodiškai vykdyti mokymus smulkių ir vidutinių karvių bandų laikytojams, kad sugebėtų namų sąlygomis gaminti sūrius, varškę, grietinę, jogurtus ir realizuoti rinkoje;
- skatinti ekologiškų natūralių, išskirtinės kokybės ir tradicinių pieno ir galvijienos produktų gamybą;
- pagal daugelio išsivysčiusių šalių patirtis aukšto našumo balo žemėse vyraujanti gyvulininkystės šaka yra kiaulininkystė, todėl savivaldybės ūkiuose reikėtų skirti didesnę dėmesį jos plėtrai;
- atsižvelgiant į konkrečios vietovės sąlygas, mėšlo utilizavimo galimybes, aplinkosauginę specifiką ir kt. galėtų būti kuriamos ekonomiškai pagrįstos, aplinkosauginius reikalavimus nepažeidžiančios įvairaus dydžio kiaulių auginimo fermos;
- siekiant išvengti gamybos koncentravimo skatinti vidutinio dydžio kiaulininkystės ūkių kūrimąsi ir plėtrą;
- skatinant kiaulių auginimą nedideliuose ūkiuose tikslinga organizuoti gamybą kooperacijos principu: paršavedžių laikymas ir paršelių gavimas, paršelių penėjimas iki realizacinės kondicijos, veislinių kiaulaičių auginimas ir pan.;
- siekiant gaminti konkurencingą kiaulieną ateityje ūkiuose vykdyti atranką ir paranką pagal raumenų išsivystymą;
- vertinti kuilius ir paršavedes pagal palikuonių penėjimosi ir mėsines savybes;
- vykdyti kiaulių selekciją mėsos kokybės atžvilgiu;
- vystyti veislinę kiaulininkystę. Auginti prieauglį pardavimui;

- skatinti smulkiuose ūkiuose kiaules auginti pagal ekologinio ūkio ar išskirtinės kokybės produktų gamybos reikalavimus;
- periodiškai, pagal poreikį pravesti mokymus, kaip namų ūkio sąlygomis gaminti iš kiaulių mėsos natūralius ir/ar išskirtinės kokybės, gaminius paklausius produktus realizavimui vidaus rinkoje. Skatinti sertifikuoti tradicinius gaminius;
- smulkių ūkių gausa savivaldybėje verčia ieškoti galimybių vystyti ir nepagrindines šakas. Gali būti plečiamas kalakutų, triušių, kailinių žvėrelių, sraigių auginimas;
- skatinti vidutinių racionalių paukštininkystės ūkių kūrimąsi ir plėtrą. Priklausomai nuo paukščių rūšies ir gamybos būdo (ekologinis, išskirtinės kokybės) rajono savivaldybės ūkiuose gali kurtis ūkiai auginantys nuo 750 iki 25 tūkst. paukščių (pvz. stručių 750, vištų 25 tūkst. ir t.t.)
- smulkūs ūkiai gali vystyti bitininkystę. Sėti medingus augalus ir gaminti medų, žiedadulkes, pikį, pienelį ir kitus bičių produktus. Skatinti rajono bitininkus aktyviau įsijungti į nacionalinę Išskirtinės kokybės produktų gamybos schemą ir aktyviau naudotis teikiama nacionaline ir ES parama ;
- avininkystė platesnio išvystymo savivaldybėje perspektyvų neturi. Ji gali būti vystoma pavieniuose ūkiuose, kur yra palankios sąlygos. Tikslinga orientuotis į mėsinių-kailinių veislių avių auginimą;
- smulkiuose ūkiuose gali būti vystoma pieninė ožkininkystė, lygiagrečiai organizuojant pieno pirminį perdirbimą ir pieno ožkų pieno produktų gamybą;
- savivaldybės ūkiuose skatinti ir remti ūkių perėjimą iš įprastinės gamybos į ekologinės gamybos ar Išskirtinės kokybės produktų gamybos ūkius;
- ilginti pridėtinės vertės kūrimo grandinę savivaldybės ūkiuose, greta pirminės gamybos vystant ir perdirbimą bei kitą veiklą;
- skatinti tiesioginės prekybos gyvulininkystės produktais formų plėtrą (ūkininkų turgeliai, internetinė parduotuvė, derliaus šventės ir kt.), leisiančią ūkininkams produktus parduoti tiesiogiai vartotojams;
- ūkiuose skatinti diegti technologijas, mažinančias gyvulininkystės sektoriaus taršą;
- siekiant suderinti vietos bendruomenių poreikį gyventi švaresnėje, neužterštoje aplinkoje skatinti vystyti aplinką tausojančią gyvulininkystę, racionaliai panaudoti atsinaujinančią energetiką. Stambiose gyvulininkystės ūkiuose, skatinti biojėgainių statybą, efektyviai panaudojant srutas, mėšlą ir kt. atliekas;
- klimatinės sąlygos, žemės našumas ir įvairių kultūrų derlingumas leidžia daryti apibendrintą išvadą, kad Pakruojo raj. savivaldybėje yra visos sąlygos intensyvesnei gyvulininkystės plėtrai ir didesniai pridėtosios vertės sukūrimui iš naudojamų žemių.

7.2 GYVULININKYSTĖS VYSTYMO ZONOS PAKRUOJO RAJ. SAVIVALDYBĖJE

Lietuvos gyvulininkystė metai iš metų silpnėja, mažėja gyvulių skaičius. Per paskutinį penkmetį galvijų skaičius sumažėjo 23,7 proc., o karvių 15,6 proc. Lyginant su galvijų skaičiumi prieš žemės ūkio reformą jų skaičius sumažėjo 71,9 proc., o karvių 60,7 proc. Galvijų skaičiaus ženklus sumažėjimas labai sumažino pajamas iš pagrindinės žemės ūkio šakos – galvijininkystės ir susilpnino šalies ekonominį potencialą. Panaši padėtis yra ir kiaulininkystėje. Todėl šaka nepajėgi tenkinti šalies poreikius kiaulienai. Beveik puse jos įvežama iš Vokietijos, Lenkijos, Belgijos, Olandijos. Sumažėjus darbo vietų kaime ir perdirbamojoje pramonėje, dalis darbingų žmonių buvo priversti ieškoti darbo užsienyje ir tuo atitolindami šalies gyvulininkystės potencialo spartesnio vystymo perspektyvas.

Pakruojo rajono savivaldybėje yra palankios sąlygos plėtoti pieninę galvijininkystę ir kiaulininkystę. Gyvulininkystės plėtra turi būti vykdoma atsižvelgiant į ūkių smulkumą, mažą gyventojų tankį, sumažėjusį pastaraisiais metais gyvulių skaičių, kompleksinius savivaldybės plėtros planus, gamtosaugines ir Valstybės saugomas teritorijas. Savivaldybės teritorijoje yra septyni draustiniai bei parkai (Daugyvenės hidrologinis draustinis, Rozalimo miško parkas, Draumėnų kraštovaizdžio draustinis, Gedžiūnų miško biosferos poligonas, Linkuvos geomorfologinis draustinis, Žeimelio botaninis-zoologinis draustinis, Glebavo draustinis). Be to, numatytos turizmui plėtros zonos Žeimelyje, Linkuvoje, Lygumuose, Klovainiuose, Rozalime. Paežerių tvenkinio pakrantėje numatyta kurti kempingus. Iš eksploatuotų karjerų zonoje prie Petrašiūnų ir Klovainių kurti pramogų centrus. Rajone žemės našumo balas yra aukštas. Todėl joje racionaliausiai būtų derinti grūdų gamybą su intensyvia pienine galvijininkyste ir kiaulininkyste. Tikslingiausia skatinti smulkių ir vidutinių ūkių stambėjimą, kiaulių fermų ir kitų gyvulininkystės šakų plėtrą (triušių, kailinių žvėrelių, sraigių auginimą, bitininkystės produkcijos gamybą ir kt.) nesiorientuojant į stambių gyvulininkystės pramoninių objektų statybą. Rajono teritorijoje, visose zonose tikslinga skatinti bioenergetiką. Rajono seniūnijose išlikusių pastatų tinkamų gyvulininkystės plėtrai nėra daug. Daugelis jų yra naudojami ūkininkų sandėliams, kiti neatstatomai sugriauti ir rekonstrukcijai netinkami.

Gyvulininkystės plėtra galima visame Pakruojo rajono žemės ūkio naudmenų plote, nepažeidžiant aplinkosauginių reikalavimų ir gyventojų bendruomenių siekių gyventi švarioje, neužterštoje teritorijoje. Rekomenduojama rajone skatinti vystyti ekologinės gamybos ir išskirtinės kokybės produktų (IKP) gamybos gyvulininkystės ūkius, taikant aplinką tausojančias gamybos technologijas. Stambių, koncentruotų gyvulininkystės centrų kūrimas susidurs su gamtosaugos, mėšlo ir srutų utilizavimo problemomis bei darbo jėgos ištekliais. Rajone tikslinga orientuotis į vidutinius ūkių dydžius. Taip bus išvengta aplinkos taršos gyvulininkystės atliekomis ir nebus viršyta mėšlo ir srutų skleidimo apkrova. Gyvulininkystės plėtra rekomenduojama teritorijoje nurodytoje plėtros brėžinyje, neviršijant leistino sutartinių gyvulių kiekio viename ha žemės ūkio naudmenų – įprastinės ir ekologinės gamybos ūkiuose 1,7 bei 1,4 sutartinio gyvulio išskirtinės kokybės produktų gamybos ūkiuose. Į nurodytos zonos teritoriją turi tilpti ir sanitarinės apsauginės zonos. Statant naujus gyvulininkystės objektus, rekomenduojama numatyti bent 1,5 karto didesnes, pastatų kuriuose laikomi ūkiniai gyvūnai, su esančiais prie jų mėšlo ir srutų kaupimo įrenginiais arba be jų sanitarinių apsaugos zonų dydžius, negu nurodyta LR Vyriausybės nutarime dėl „DĖL SPECIALIŲJŲ ŽEMĖS IR MIŠKO NAUDOJIMO SĄLYGŲ PATVIRTINIMO“. Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje gyvulininkystės plėtra planuojama atsižvelgiant į atstumus nuo gyvenviečių, gyventojų tankį, rajono plėtros koncepciją, gamtinį karkasą ir kt. Gyvulininkystės plėtrai tikslinga pirmiausiai panaudoti teritorijas, kuriuose anksčiau veikė gyvulininkystės įmonės. Planuojant gyvulininkystę svarbu numatyti ir mėšlo ar srutų skleidimo laukus, kad nebūtų viršyta leistina skleidimo apkrova į vieną hektarą žemės ūkio naudmenų, t.y. per metus į dirvą patenkančio azoto (tręšiant mėšlu, srutomis ir ganant gyvulius) kiekis negali viršyti 170 kg/ha. Siekiant utilizuoti mėšlą ir srutas, stambesniems gyvulininkystės ūkiams tikslinga statyti biojėgaines. Atsinaujinančių energetikos šaltinių panaudojimas sąlygotų mažesnę aplinkos užterštumą, taip pat teigiamai įtakotų ir vietinę energetiką.

Prekinių stambesnių avininkystės ir mėsinių galvijų auginimo ūkių kūrimas ekonominiu požiūriu mažai perspektyvus. Racionaliausiai smulkių ūkių panaudojimui ir ekonominiams efektyvumui didinti galima lygiagrečiai kurti triušių, švelniakailių žvėrelių, stručių ir kitų gyvūnų auginimo ūkius.

Savivaldybės teritorijoje yra palankios gamtinės ir ekologinės sąlygos vystyti bitininkystę. Bitininkystė gali būti vystoma visoje Pakruojo rajono savivaldybės teritorijoje.

Parentant tiksliai gyvulininkystės įmonių vietas būtina įvertinti specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas, vandens telkinių zonų ir juostų, vandenviečių apsaugos zonų dydžius, inžinierinės infrastruktūros apsaugos zonos dydžius, dirvožemio, apsaugos ir kt. veiksnius.

7.3 GYVULININKYSTĖS PLĖTROS ZONŲ ĮVERTINIMAS (PAPILDOMA DALIS, 2012-08-16)

Koreguojant galimybių studiją pagal Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento išsakytas pastabas ir pageidavimus, taip pat pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos 2012-03-26 raštą Nr. S-928 (21.15) buvo atlikti šie papildymai:

1. Parengta Pakruojo rajono vandens telkinių būklės apžvalga.
2. Įvertintas esamas gyvulių skaičius kiekvienoje kadastrinėje vietovėje.
3. Įvertintas kiekvienos kadastrinės vietovės plotas ir apskaičiuotas esamas gyvulių skaičius viename hektare SG/ha
4. Pagal parengtus sprendinių brėžinius apskaičiuotas kiekvienos kadastrinės vietovės plotas, kuriame yra galima gyvulininkystės plėtra arba galima ribota gyvulininkystės plėtra. Įvertintos gyvulininkystės plėtros galimybės kiekvienoje kadastrinėje vietovėje.
5. Parengti esamos būklės ir sprendinių dalies papildomi brėžiniai, parodantys esamą gyvulininkystės intensyvumą ir galimą gyvulininkystės plėtrą.

Aukščiau aprašyti pakeitimai atlikti su apribojimais, kuriuos sąlygoja statistinių duomenų deklaratavimo ir kaupimo sistema. Siekiant įvertinti gyvulininkystės plėtros galimybes, esamas gyvulininkystės intensyvumas SG/ha buvo lyginamas su leidžiamu 1,7 SG/ha intensyvumu. Tačiau minėtas SG skaičius ha turi būti skaičiuojamas ne visam kadastrinės vietovės plotui, o tik toje vietovėje esančiam žemės ūkio naudmenų plotui. Žemės ūkio naudmenos deklaruojamos ir statistika skelbiama tik rajono mastu (www.zis.lt ar www.vic.lt), kadastrinių vietovių mastu tokių duomenų nėra. Toks plėtros potencialo vertinimo metodas taip pat turi apribojimų dėl to, kad ūkiai gali būti išsidėstę per kelias kadastrines vietas, rajono ūkininkai gali turėti ar nuomotis žemes gretimuose rajonuose ir pan.

7.3.1 PAKRUOJO RAJONO VANDENS TELKINIŲ BŪKLĖS APŽVALGA

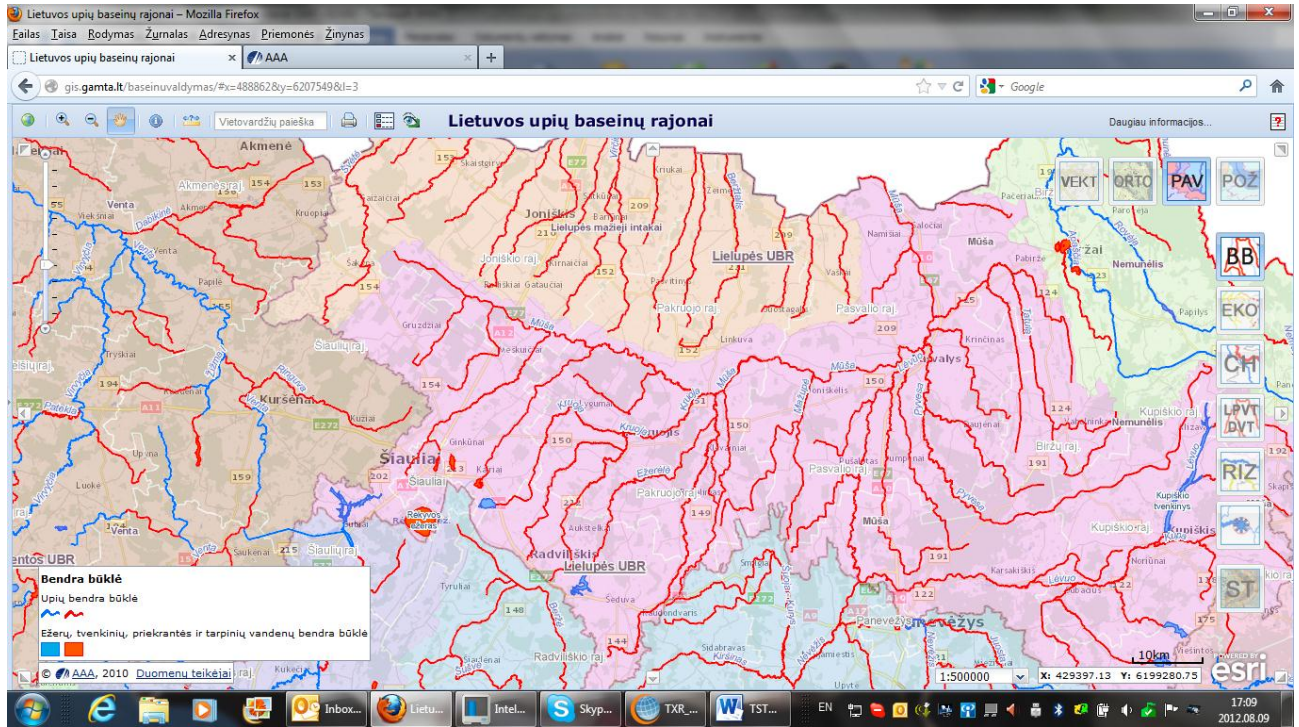
Siekiant įvertinti galimą gyvulininkystės plėtrą, buvo atlikta rajono vandens telkinių būklės apžvalga. Šios trumpos analizės tikslas – nustatyti kokiose vietovėse gyvulininkystės plėtra nepageidaujama dėl jau esamo vandens telkinių užterštumo ir galėtų dar labiau pabloginti jų būklę.

Apžvalgai naudojami duomenys, skelbiami Aplinkos apsaugos agentūros (AAA) administruojamame informaciniame portale www.gamta.lt

Agentūros skelbiami upių vidutiniai hidrocheminiai metiniai duomenys ir upių būklės duomenys neapima visų Pakruojo vandens telkinių ir pateikia duomenis tik apie Mūšos upę.

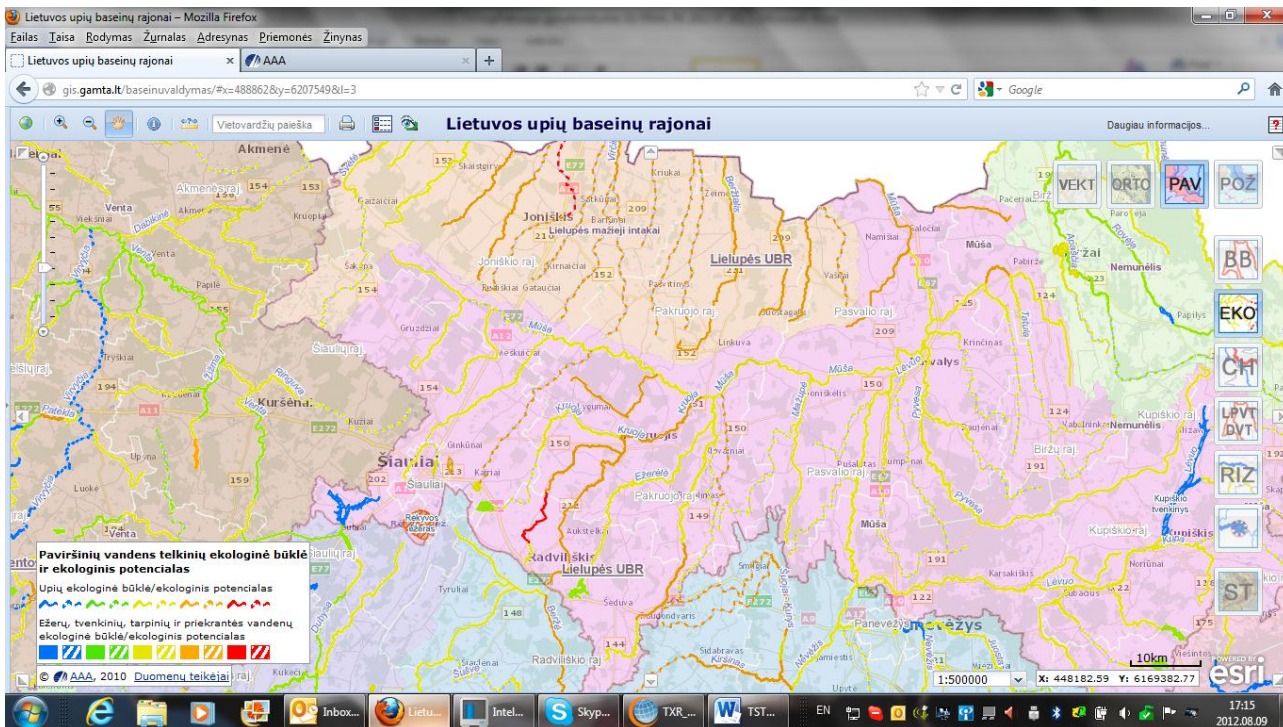
Todėl apžvalgai pasirinkta naudoti gis.gamta.lt (AAA) žemėlapių duomenys.

Upių bendros būklės duomenys rodo, kad visame rajone (taip pat ir kaimyniniuose rajonuose) bendra gera upių būklė yra nepasiekta (upės, pažymėtos raudona spalva):

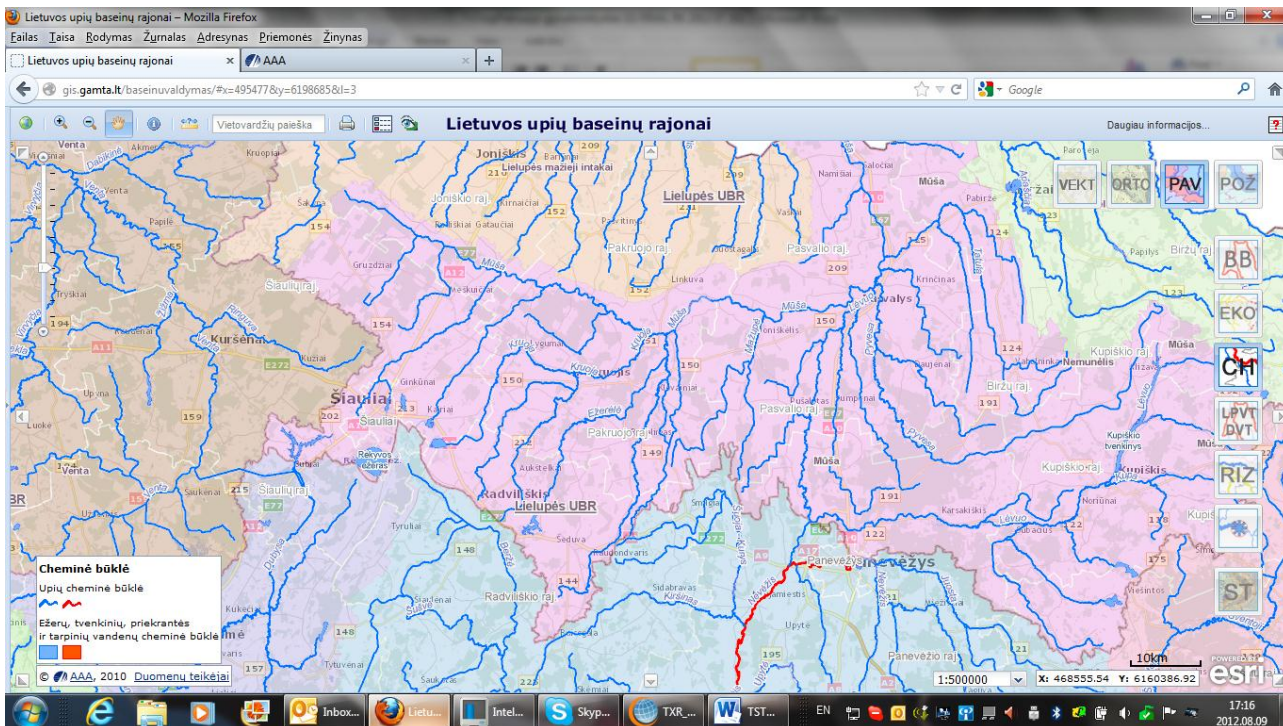
Pav. 7-1 Pakruojo ir kaimyninių rajonų upių bendros būklės duomenys

Pakruojo rajono paviršinių vandens telkinių ekologinė būklė ir ekologinis potencialas taip pat vertinami kaip vidutiniškai arba blogai (geltona spalva – vidutinė būklė, tamsi geltona – bloga būklė):

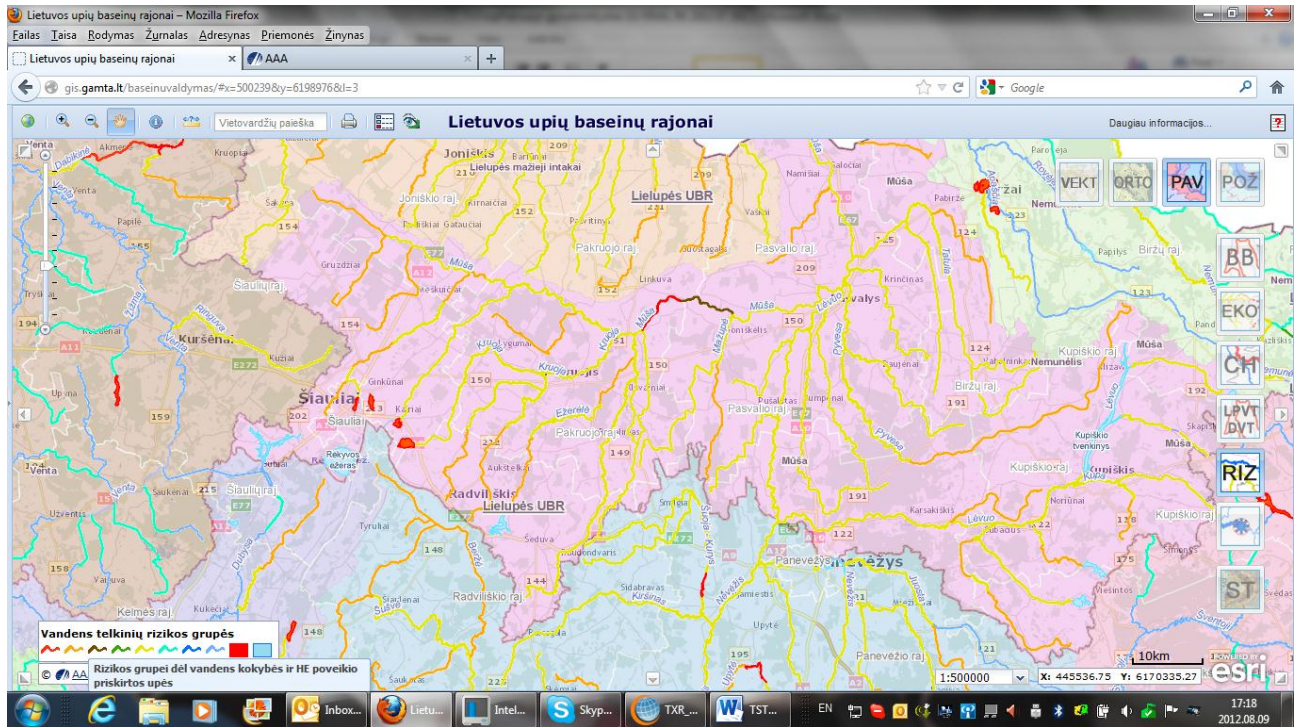
Pav. 7-2 Pakruojo ir kaimyninių rajonų paviršinių vandens telkinių ekologinė būklė ir ekologinis potencialas

Pakruojo rajono upių cheminė būklė yra gera (pažymėta mėlyna spalva):

Pav. 7-3 Pakruojo ir kaimyninių rajonų upių cheminė būklė

Visos Pakruojo rajono upės yra priskirtos vienai ar kitai rizikos grupei, dauguma upių priklauso vandens kokybės ar vandens kokybės ir ištiesinimo, HE poveikio (Mūša) rizikos grupėms:

Pav. 7-4 Pakruojo ir kaimyninių rajonų upių rizikos grupės

Pagal šiuos duomenis sudėtinga išskirti zonas ar kadastrines vietas, kuriose gyvulininkystės plėtra turėtų būti ribojama, nes visų Pakruojo rajono upių, kaip ir kaimyninių rajonų upių būklė panaši.

Sprendinių brėžinyje gyvulininkystės plėtros zonos greta upių neplanuojamos, nes į gyvulininkystės plėtros zonas nepatenka vandens telkinių apsaugos zonos, gamtinio karkaso zonos (kur ribojama plėtra). Kaip nurodyta sprendinių brėžinyje, gyvulininkystės plėtros zonose turi tilpti ne tik gyvulininkystės objektai, bet ir jų sanitarinės apsaugos zonos.

Šiuo atveju gali būti pateikta tik bendro pobūdžio rekomendacija, kad parenkant tiksliai gyvulininkystės ūmonių (objektų) vietas, rekomenduojama atsižvelgti į esamą artimiausių, į galimą poveikio teritoriją patenkančių, vandens telkinių būklę ir įvertinti planuojamo objekto poveikį vandens telkiniams.

7.3.2 ESAMO GYVULIŲ SKAIČIAUS KADASTRINĖSE VIETOVĖSE ĮVERTINIMAS

Esamo gyvulių skaičiaus kadastrinėse vietovėse duomenys rodo, kad daugiausiai gyvulių laikoma Kalpokų kadastrinėje vietovėje, kurioje įsikūrusi ŽŪB „Mūša“.

Mažiausiai gyvulių yra laikoma Kairelių, Degučių, Draudelių kadastrinėse vietovėse.

Lentelė 7-1. Esamų gyvulių skaičius pagal kadastrinės vietoves (2012-05-31 d. duomenys iš Ūkinių gyvūnų registro)

Kadastrinė vietovė	SG galvijai	SG avys	SG viso	Kiaulės, vnt.	Kiaulės SG	SG viso su kiaulėmis	Pastabos
Balsių	127,5		127,5				
Degėsių	479,7		479,7				
Degučių	17,9		17,9				
Draudelių	36,5		36,5				
Dvariškių	44,15		44,15				
Gačionių	144,5		144,5				
Gegiedžių	514,75	3,5	518,25				
Grikpėdžių	43,45		43,45				
Guostagalio	843,7		843,7				
Kairelių	12,8		12,8				
Kalpokų	398	2,24	400,24	23635	1779	2179,24	UAB „Saerimner“ padalinys „Mūša“
Kauksnųjų	137,6		137,6				
Klovainių	86,75	4,83	91,58				
Laipuškių	55,8		55,8				
Lauksodžio	99,65		99,65				
Linkuvos miestas	48,9		48,9				
Lygumų	1802,4	7	1809,4				
Mažeikonių	77,8		77,8				
Medikonių	277,8		277,8				
Mikniūnų	83,45		83,45				
Mikoliškio	81,75		81,75				
Pakruojo kaimas	5,25		5,25				
Pakruojo miestas	4,65		4,65				
Pamūšio	261		261				
Pašvitinio	97,95		97,95				
Peleniškių	696,2		696,2				
Plaučiškių	394,4		394,4	1150	170	564,4	Krivickienės ūkis
Preičiūnų	245,85	3,29	249,14				
Rimkūnų	44,9		44,9				
Rozalimo	707,6		707,6				
Sosdvario	130,1		130,1				
Stačiūnų	207,4		207,4				
Šukionių	549,65		549,65				
Triškonių	92,1		92,1				
Ūdekų	85		85				
Žeimelio	1176,8		1176,8				
Žvirblionių	1116,3		1116,3				
Viso	11230	20,86	11250,86	24785	1949	11230	

7.3.3 KADASTRO VIETOVIŲ PLOTAI IR ESAMAS GYVULININKYSTĖS INTENSYVUMAS

Žemės informacinės sistemos duomenimis, Pakruojo rajono savivaldybės plotas yra 131557,74 ha, pievos ir natūralios ganyklos sudaro 3588,60 ha, dirbama žemė sudaro 102892,00 ha. Bendrai šios paskirties teritorija sudaro 80, 93 proc. nuo bendro Pakruojo rajono savivaldybės ploto.

Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (www.vic.lt) skelbiama statistika rodo, kad 2011 metais bendras deklaruotas žemės ūkio naudmenų plotas sudarė 82988,13 ha, iš jo ariama žemė 73275,33 ha, pievos ir natūralios ganyklos sudarė 9376,47 ha. Taigi, deklaruotos žemės ūkio naudmenos sudarė 63,08 proc. rajono teritorijos.

Pakruojo rajono savivaldybėje 2010 metais deklaruota 82600,18 ha naudmenų, 2011 m. – 82988,13 ha žemės ūkio naudmenų.

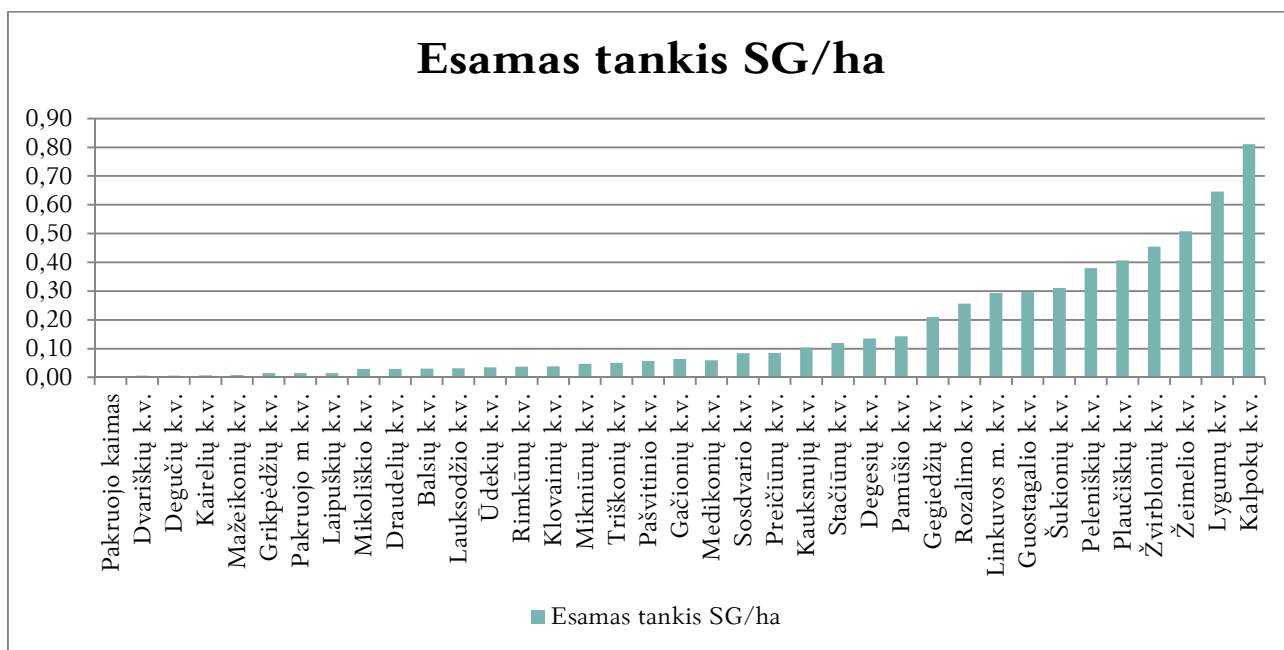
Siekiant išskaičiuoti esamą gyvulininkystės intensyvumą, kiekvienos kadastrinės vietovės plotui pritaikome 63,08 proc. Kaip aprašyta aukščiau, nėra statistikos duomenų, kiek kiekvienoje kadastrinėje vietovėje yra deklaruota žemės ūkio naudmenų, todėl visoms kadastro vietovėms taikomas vienodas rajono statistiką atspindintis rodiklis, ir skaičiuojame, kad kiekvienoje kadastrinėje vietovėje žemės ūkio naudmenos sudarė 63,08 proc. nuo jos bendro ploto.

Lentelė 7-2. Kadastrinių vietovių plotas, žemės ūkio naudmenų plotas ir esamas gyvulininkystės intensyvumas

Kadastrinės vietovės pavadinimas	Kadastrinės vietovės plotas, ha	Esamas žemės ūkio naudmenų plotas, ha	VISO SG	Esamas tankis SG/ha
Balsių k.v.	6.572,53	4145,95	127,50	0,03
Degesių k.v.	5.640,43	3557,982	479,7	0,13
Degučių k.v.	2.754,84	1737,756	17,9	0,01
Draudelių k.v.	1.950,66	1230,475	36,5	0,03
Dvariškių k.v.	7.513,55	4739,548	44,15	0,01
Gačionių k.v.	3.601,51	2271,83	144,5	0,06
Gegiedžių k.v.	3.886,83	2451,815	514,75	0,21
Grikpėdžių k.v.	4.515,54	2848,401	43,45	0,02
Guostagalio k.v.	4.504,54	2841,467	843,7	0,30
Kairelių k.v.	1.934,33	1220,176	12,8	0,01
Kalpokų k.v.	4.259,86	2687,117	2177	0,81
Kauksnųjų k.v.	2.094,51	1321,216	137,6	0,10
Klovainių k.v.	3.625,44	2286,927	86,75	0,04
Laipuškių k.v.	3.603,61	2273,157	55,8	0,02
Lauksodžio k.v.	5.054,22	3188,203	99,65	0,03
Linkuvos m. k.v.	264,48	166,8325	48,9	0,29
Lygumų k.v.	4.423,56	2790,383	1802,4	0,65
Mažeikonių k.v.	9.282,67	5855,509	77,8	0,01
Medikonių k.v.	4.659,26	2939,061	277,8	0,09

Mikniūnų k.v.	2.834,67	1788,107	83,45	0,05
Mikoliškio k.v.	4.397,92	2774,206	81,75	0,03
Pakruojo kaimas		0	5,25	5,25
Pakruojo m k.v.	309,79	195,4147	4,65	0,02
Pamūšio k.v.	2.899,44	1828,964	261	0,14
Pašvitinio k.v.	2.715,30	1712,809	97,95	0,06
Peleniškių k.v.	2.902,05	1830,615	696,2	0,38
Plaučiškių k.v.	2.197,39	1386,112	564,4	0,41
Preičiūnų k.v.	4.569,15	2882,218	245,85	0,09
Rimkūnų k.v.	1.889,87	1192,133	44,9	0,04
Rozalimo k.v.	4.367,48	2755,005	707,6	0,26
Sosdvario k.v.	2.442,36	1540,64	130,1	0,08
Stačiūnų k.v.	2.758,54	1740,084	207,4	0,12
Šukionių k.v.	2.802,99	1768,128	549,65	0,31
Triškonių k.v.	2.857,45	1802,482	92,1	0,05
Ūdekių k.v.	3.845,11	2425,494	85	0,04
Žeimelio k.v.	3.673,77	2317,417	1176,8	0,51
Žvirblonių k.v.	3.897,13	2458,313	1116,3	0,45
Viso	131.502,77	82951,9	13.179,00	0,16

Kaip rodo skaičiavimai, vidutinis gyvulių skaičius 1 ha žemės ūkio naudmenų yra 0,16 SG ir yra labai mažas palyginti su leidžiamu 1,7 SG/ha.

Pav. 7-5 Esamas gyvulininkystės intensyvumas kadastrinėse vietovėse

Parengtame papildomame brėžinyje, parodytas esamas gyvulininkystės intensyvumas pagal kadastrines vietoves. Kadastrinės vietovės pagal apskaičiuotą SG/ha skaičių suskirstytos į 6 grupes:

Lentelė 7-3. Esamo gyvulininkystės intensyvumo atvaizdavimas.

Kadastrinės vietovės pavadinimas	Esamas tankis SG/ha	Kadastro vietovių grupavimas pagal esamą gyvulininkystės intensyvumą
Pakruojo kaimas	0,00	Kadastrinės vietovės, kuriose SG/ha iki 0,01
Dvariškių k.v.	0,01	
Degučių k.v.	0,01	
Kairelių k.v.	0,01	
Mažeikonių k.v.	0,01	
Grikpėdžių k.v.	0,02	Kadastrinės vietovės, kuriose SG/ha nuo 0,02 iki 0,04
Pakruojo m k.v.	0,02	
Laipuškių k.v.	0,02	
Mikoliškio k.v.	0,03	
Draudelių k.v.	0,03	
Balsių k.v.	0,03	
Lauksodžio k.v.	0,03	
Ūdekių k.v.	0,04	
Rimkūnų k.v.	0,04	
Klovainių k.v.	0,04	
Mikniūnų k.v.	0,05	
Triškonių k.v.	0,05	
Pašvitinio k.v.	0,06	
Gačionių k.v.	0,06	
Medikonių k.v.	0,06	
Sosdvario k.v.	0,08	
Preičiūnų k.v.	0,09	
Kauksnujų k.v.	0,10	
Stačiūnų k.v.	0,12	
Degesių k.v.	0,13	kadastrinės vietovės, kuriose SG/ha nuo 0,10 iki 0,20
Pamūšio k.v.	0,14	
Gegiedžių k.v.	0,21	
Rozalimo k.v.	0,26	kadastrinės vietovės kuriose SG/ha nuo 0,21 iki 0,30
Linkuvos m. k.v.	0,29	
Guostagalio k.v.	0,30	
Šukionių k.v.	0,31	
Peleniškių k.v.	0,38	kadastrinės vietovės kuriose SG/ha nuo 0,31 iki 0,50
Plaučiškių k.v.	0,41	
Žvirblonių k.v.	0,45	
Žeimelio k.v.	0,51	kadastrinės vietovės kuriose SG/ha nuo 0,51 iki 0,9
Lygumų k.v.	0,65	
Kalpokų k.v.	0,81	

7.3.4 GYVULININKYSTĖS PLĖTROS TERITORIJŲ ĮVERTINIMAS PAGAL KADASTRINES VIETOVES

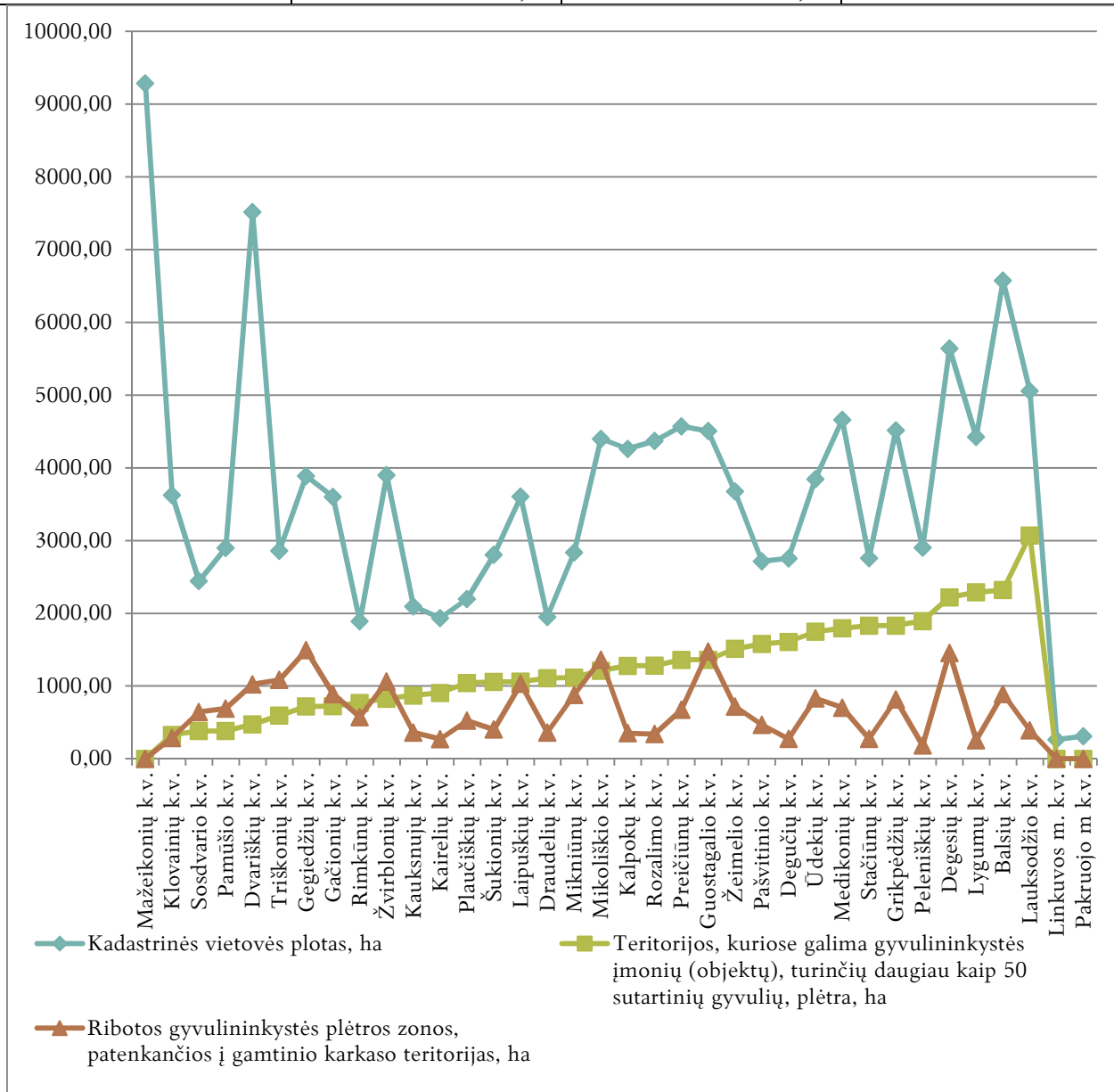
Rengiant gyvulininkystės plėtros sprendinių brėžinį bei nustatant jame galimas plėtros teritorijas, buvo įvertinti įvairūs apribojimai. Pateiktame gyvulininkystės plėtros brėžinyje įvertinti tokie apribojimai kaip: saugotini objektai ir teritorijos, gamtinis karkasas, inžinerinė infrastruktūra, taip pat bendrojo plano sprendiniai (numatytos statybos plėtros, rekreacijos plėtros, gavybos, pramogų, viešojo poilsio naudojimo zonų, naudingųjų išteklių išžvalgytos ir prognozinės teritorijos) ir kiti veiksniai. Sprendinių brėžinys buvo parengtas vadovaujantis principu, kad identifikuojamos visos teritorijos, kuriose gyvulininkystės plėtra negalima vadovaujantis norminių aktų nuostatomis, likusi teritorija identifiukuota kaip tinkama plėtrai arba tinkama ribotai plėtrai (kur vienintelis apribojimas – gamtinis karkasas).

Pagal šio sprendinių brėžinio duomenis, buvo apskaičiuotas kiekvienos kadastrinės vietovės tinkamas gyvulininkystės plėtrai plotas. Duomenys pateikiami Lentelė 7-4:

Lentelė 7-4 Gyvulininkystės plėtros zonos pagal kadastrines vietoves

Kadastrinės vietovės pavadinimas	Kadastrinės vietovės plotas, ha	Teritorijos, kuriose galima gyvulininkystės įmonių (objektų), turinčių daugiau kaip 50 sutartinių gyvulių, plėtra, ha	Ribotos gyvulininkystės plėtros zonos, patenkančios į gamtinio karkaso teritorijas, ha
Balsių k.v.	6.572,53	2.320,88	890,99
Degesių k.v.	5.640,43	2.220,04	1.455,71
Degučių k.v.	2.754,84	1.608,99	274,18
Draudelių k.v.	1.950,66	1.108,14	361,64
Dvariškių k.v.	7.513,55	474,69	1.024,78
Gačionių k.v.	3.601,51	724,06	891,38
Gegiedžių k.v.	3.886,83	720,89	1.492,95
Grikpėdžių k.v.	4.515,54	1.832,96	814,58
Guostagalio k.v.	4.504,54	1.361,69	1.473,29
Kairelių k.v.	1.934,33	907,48	272,30
Kalpokų k.v.	4.259,86	1.279,89	352,63
Kauksnujų k.v.	2.094,51	871,18	362,22
Klovainių k.v.	3.625,44	329,36	286,46
Laipuškių k.v.	3.603,61	1.060,83	1.030,03
Lauksodžio k.v.	5.054,22	3.072,67	391,16
Linkuvos m. k.v.	264,48	-	-
Lygumų k.v.	4.423,56	2.290,16	256,18
Mažeikonių k.v.	9.282,67	0,14	0,10
Medikonių k.v.	4.659,26	1.795,87	703,08
Mikniūnų k.v.	2.834,67	1.118,11	878,46
Mikoliškio k.v.	4.397,92	1.213,40	1.362,23
Pakruojo kaimas			
Pakruojo m k.v.	309,79	-	-

Pamūšio k.v.	2.899,44	384,24	692,06
Pašvitinio k.v.	2.715,30	1.579,48	467,24
Peleniškių k.v.	2.902,05	1.895,74	182,74
Plaučiškių k.v.	2.197,39	1.043,50	523,83
Preičiūnų k.v.	4.569,15	1.360,96	672,55
Rimkūnų k.v.	1.889,87	769,00	572,78
Rozalimo k.v.	4.367,48	1.281,62	341,01
Sosdvario k.v.	2.442,36	384,03	644,42
Stačiūnų k.v.	2.758,54	1.830,61	276,39
Šukionių k.v.	2.802,99	1.057,09	403,36
Triškonių k.v.	2.857,45	595,78	1.085,17
Ūdekių k.v.	3.845,11	1.748,30	830,29
Žeimelio k.v.	3.673,77	1.512,43	718,17
Žvirblonių k.v.	3.897,13	828,53	1.063,54
Viso	131.502,77	42.582,76	23.047,92

Pav. 7-6 Kadastrinių vietovių ploto, gyvulininkystės plėtrai ir ribotai plėtrai tinkamų plotų palyginimas

Siekiant įvertinti gyvulininkystės plėtros potencialą, pirmiausiai reikėtų įvertinti, kad kiekvienoje kadastrinėje vietovėje yra identifiкуotas šiuo metu laikomų gyvulių skaičius ir daroma prielaida, kad šie gyvuliai laikomi gyvulininkystei tinkamose teritorijose. Šiuo metu laikomų gyvulių skaičiaus duomenys pagal kadastrines vietas pateikti Lentelė 7-2.

Kaip aprašyta aukščiau, nėra duomenų, kurių pagrindu būtų galima įvertinti, kiek kiekvienoje kadastrinėje vietovėje yra žemės ūkio naudmenų. Tuo labiau, nėra galimybių įvertinti kiek žemės ūkio naudmenų yra teritorijose, kurios sprendinių brėžinyje yra įvardintos kaip tinkamos gyvulininkystės plėtrai.

Primename, kad Žemės informacinės sistemos duomenimis, Pakruojo rajono savivaldybės plotas yra 131557,74 ha, pievos ir natūralios ganyklos sudaro 3588,60 ha, dirbama žemė sudaro 102892,00 ha. Bendrai šios paskirties teritorija sudaro 80,93 proc. nuo bendro Pakruojo rajono savivaldybės ploto. Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (www.vic.lt) skelbiama statistika rodo, kad 2011 metais bendras deklaruotas žemės ūkio naudmenų plotas sudarė 82988,13 ha, iš jo ariama žemė 73275,33 ha, pievos ir natūralios ganyklos sudarė 9376,47 ha. Taigi, deklaruotos žemės ūkio naudmenos sudarė 63,08 proc. rajono teritorijos.

Pagal Lentelė 7-4 duomenis, **tinkama gyvulininkystės plėtrai teritorija sudaro 42.582,76 ha arba 32,38 proc. nuo visos kadastrinių vietovių teritorijos, o ribotos plėtros zona sudaro 23.047,92ha arba 17,53 proc.**

Rengiant gyvulininkystės plėtros zonų (pagal kadastrines vietas) brėžinį, buvo naudojamos šios prielaidos:

1. Šiuo metu laikomi gyvuliai yra laikomi tinkamose gyvulininkystės plėtrai teritorijose
2. Ribotos plėtros teritorijose gyvulininkystės plėtra yra leidžiama, tačiau ribojama norminiais aktais ir aplinkosauginiu požiūriu neskatintina. Todėl siūlome ribotos plėtros zonų nevertinti skaičiuojant plėtros potencialą SG/ha.
3. Pagal sprendinių brėžinio rengimo logiką (pirmiausiai atmetamos teritorijos, kuriose gyvulininkystės plėtra negalima) ir įvertinus žemės ūkio naudmenų duomenis (63,08 proc. rajono teritorijos) bei dirbamos žemės bei pievų ir natūralių ganyklų užimamo ploto duomenis (80,93 proc. nuo bendro Pakruojo rajono savivaldybės ploto) darome prielaidą, kad visa teritorija, sprendinių plane pažymėta kaip gyvulininkystės plėtros (32,38 proc. nuo visos rajono teritorijos) gali būti priskirta žemės ūkio naudmenoms ir SG/ha plėtros potencialas skaičiuojamas visam šios teritorijos plotui.

Atlikus skaičiavimus vadovaujantis aukščiau įvardintomis prielaidomis, gyvulininkystės plėtros potencialas pagal kadastrines vietas pasiskirsto taip:

Lentelė 7-5 Galima gyvulininkystės plėtra kadastrinėse vietovėse

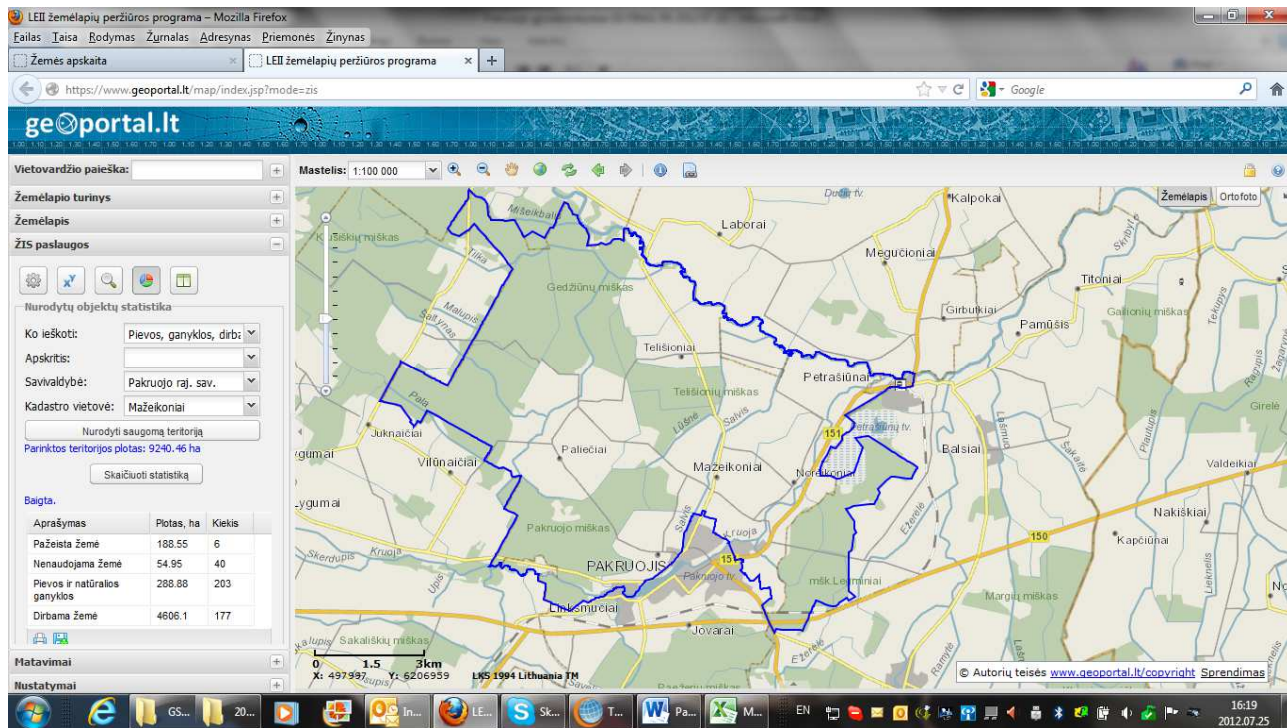
Kadastrinės vietovės pavadinimas	Teritorijos, kuriose galima gyvulininkystės įmonių (objektų), turinčių daugiau kaip 50 sutartinių gyvulių, plėtra, ha	VISO esamas SG	Esamas tankis SG/ha tik plėtos teritorijose	Plėtos potencialas SG/ha pagal maks. 1,7SG/ha	Kadastrinės vietovės, kuriose:
Kalpokų k.v.	1.279,89	2177	1,70	0,00	Plėtra negalima
Linkuvos m. k.v.	-	48,9	-	0,00	
Mažeikonių k.v.	0,14	77,8	572,93	0,00	
Pakruojo kaimas	-	5,25	-	0,00	
Pakruojo m. k.v.	-	4,65	-	0,00	
Žvirblonių k.v.	828,53	1116,3	1,35	0,35	galima plėtra nuo 0,3 iki 0,9 SG/ha
Lygumų k.v.	2.290,16	1802,4	0,79	0,91	
Žeimelio k.v.	1.512,43	1176,8	0,78	0,92	
Gegiedžių k.v.	720,89	514,75	0,71	0,99	galima plėtra nuo 1,0 iki 1,2 SG/ha
Pamūšio k.v.	384,24	261	0,68	1,02	
Guostagalio k.v.	1.361,69	843,7	0,62	1,08	
Rozalimo k.v.	1.281,62	707,6	0,55	1,15	
Plaučiškių k.v.	1.043,50	564,4	0,54	1,16	
Šukionių k.v.	1.057,09	549,65	0,52	1,18	galima plėtra nuo 1,21 iki 1,49 SG/ha
Peleniškių k.v.	1.895,74	696,2	0,37	1,33	
Sosdvario k.v.	384,03	130,1	0,34	1,36	
Klovainių k.v.	329,36	86,75	0,26	1,44	
Degesių k.v.	2.220,04	479,7	0,22	1,48	
Gačionių k.v.	724,06	144,5	0,20	1,50	galima plėtra nuo 1,5 iki 1,6 SG/ha
Medikonių k.v.	1.795,87	277,8	0,15	1,55	
Preičiūnų k.v.	1.360,96	245,85	0,18	1,52	
Kauksnujų k.v.	871,18	137,6	0,16	1,54	
Triškonių k.v.	595,78	92,1	0,15	1,55	
Staciūnų k.v.	1.830,61	207,4	0,11	1,59	galima plėtra nuo 1,61 iki 1,69 SG/ha
Dvariškių k.v.	474,69	44,15	0,09	1,61	
Mikniūnų k.v.	1.118,11	83,45	0,07	1,63	
Mikoliškio k.v.	1.213,40	81,75	0,07	1,63	
Pašvitinio k.v.	1.579,48	97,95	0,06	1,64	
Rimkūnų k.v.	769,00	44,9	0,06	1,64	
Balsių k.v.	2.320,88	127,5	0,05	1,65	
Laipuškių k.v.	1.060,83	55,8	0,05	1,65	
Ūdekių k.v.	1.748,30	85	0,05	1,65	

Draudelių k.v.	1.108,14	36,5	0,03	1,67
Lauksodžio k.v.	3.072,67	99,65	0,03	1,67
Grikpėdžių k.v.	1.832,96	43,45	0,02	1,68
Kairelių k.v.	907,48	12,8	0,01	1,69
Degučių k.v.	1.608,99	17,9	0,01	1,69

Kaip rodo skaičiavimų duomenys, gyvulininkystės plėtra **negalima**: Kalpokų k.v., Mažeikonių k.v.

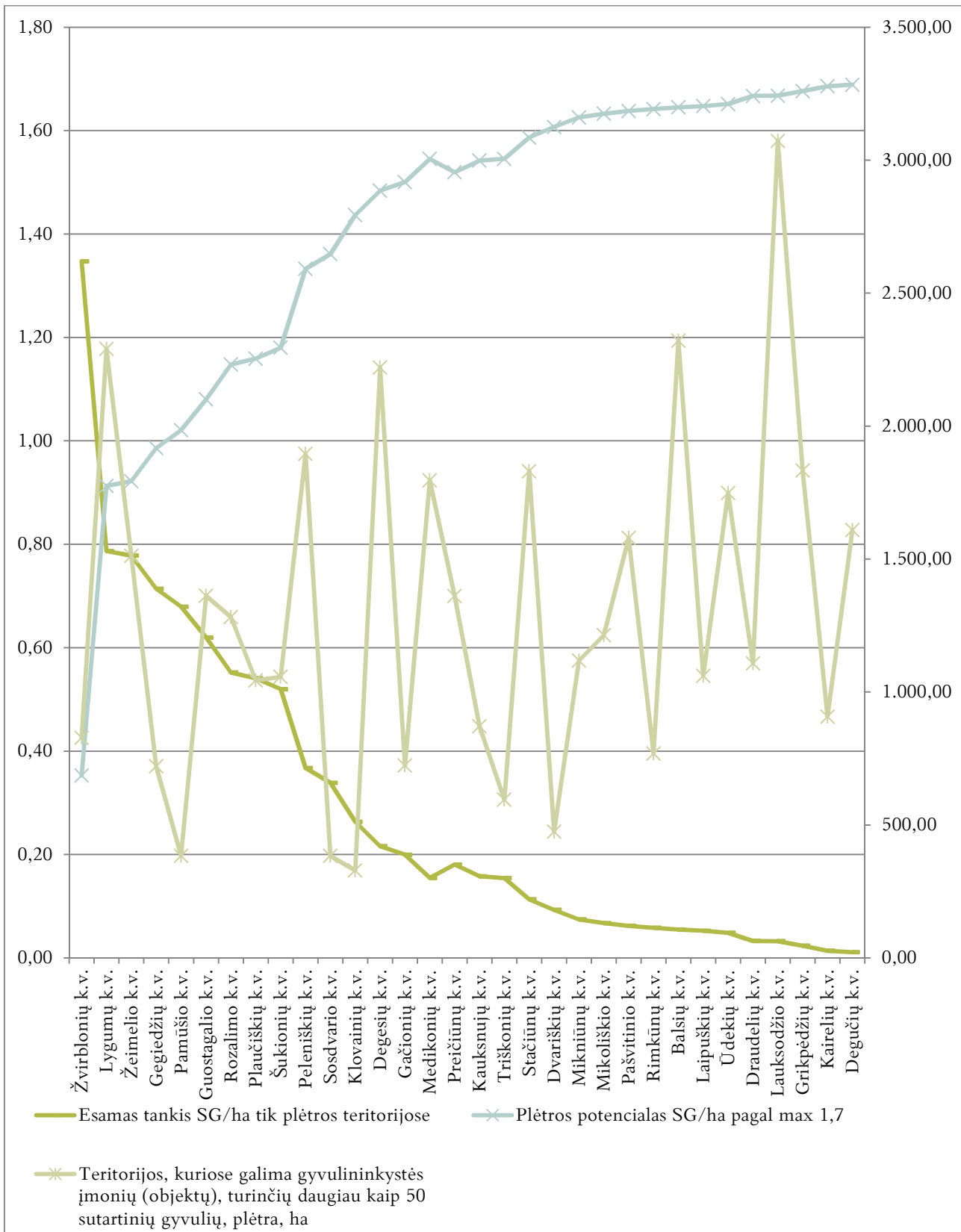
Analizuojant šias vietas reikėtų atskirai komentuoti:

- Kalpokų kadastrinėje vietovėje SG/ha skaičius jau yra 1,7 SG ha, Kalpokų kadastrinėje vietovėje yra UAB „Saerimner“ padalinys „Mūša“, kiti ūkiai.
- Mažeikonių kadastrinėje vietovėje yra laikomi 77,8 SG, tačiau identifikuotas gyvulininkystės plėtrai tinkamas plotas yra tik 0,14 ha. Mažeikonių kadastrinės vietovės plotas yra vienas iš didesnių (9243,46 ha), tačiau dirbama žemė sudaro 4606,1 ha, o pievos ir natūralios ganyklos sudaro 288,88 ha. Dalis Mažeikonių kadastrinės vietovės patenka į gamtinio karkaso teritoriją ir ribotos plėtros zona sudaro 0,1 ha. Įvertinus sprendinių plane identifikuotus visus kitus apribojimus, gyvulininkystės plėtra šioje kadastrinėje vietovėje negalima.

Pav. 7-7 Mažeikonių kadastrinė vietovė

Kitose kadastrinės vietovėse gyvulininkystės plėtra yra galima. Didžiausias plėtros potencialas: Dvariškių, Mikniūnų, Mikoliškio, Pašvitinio, Rimkūnų, Balsių, Laipuškių, Ūdekų, Draudelių, Lauksodžio, Grikpėdžių, Kairelių, Degučių kadastrinio vietovėse.

Pav. 7-8 Gyvulininkystės plėtros potencialas pagal kadastrines vietas

8 PRIEDAI

8.1 I PRIEDAS. ESAMOS GYVULININKYSTĖS SITUACIJOS PAKRUOJO RAJONE BRĖŽINYS

8.2 II PRIEDAS. PAKRUOJO RAJONO GYVULININKYSTĖS PLĖTROS BRĖŽINYS

8.3 III PRIEDAS.

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRO
Į S A K Y M A S

**DĖL APLINKOS MINISTRO IR ŽEMĖS ŪKIO MINISTRO 2005 M. LIEPOS 14 D.
ĮSAKYMO NR. D1-367/3D-342 „DĖL APLINKOSAUGOS REIKALAVIMŲ MĖŠLUI
TVARKYTI PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO**

2010 m. liepos 14 d. Nr. D1-608/3D-651
Vilnius

1. P a k e i ĉ i a m e Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymą Nr. D1-367/3D342 „Dėl Aplinkosaugos reikalavimų mėšlui tvarkyti patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. [92-3434](#); 2007, Nr. [68-2689](#)) ir išdėstome jį nauja redakcija:

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL APLINKOSAUGOS REIKALAVIMŲ MĖŠLUI IR SRUTOMS TVARKYTI APRAŠO
PATVIRTINIMO**

Siekdami mažinti aplinkos taršą iš žemės ūkio šaltinių ir įgyvendindami 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/60/EB, nustatančią Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 5 tomas, p. 275), 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvos 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 2 tomas, p. 68) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1137/2008 (OL 2008 L311, p. 1) reikalavimus ir Vandenių taršos iš žemės ūkio šaltinių mažinimo programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 3D-686/D1-676 (Žin., 2008, Nr. [143-5741](#)), 4.2 punktą:

1. T v i r t i n a m e Aplinkosaugos reikalavimų mėšlui ir srutomis tvarkyti aprašą (pridedama).“
2. N u s t a t o m e, kad šis įsakymas įsigalioja 2011 m. sausio 1 d.

APLINKOS MINISTRAS

GEDIMINAS KAZLAUSKAS

ŽEMĖS ŪKIO MINISTRAS

KAZYS STARKEVIČIUS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. D1-367/3D-342 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-608/3D-651 redakcija)

APLINKOSAUGOS REIKALAVIMŲ MĖŠLUI IR SRUTOMS TVARKYTI APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Aplinkosaugos reikalavimų mėšlui ir srutomis tvarkyti aprašo (toliau – Reikalavimų aprašas) tikslas – mažinti neigiamą mėšlo ir srutų poveikį aplinkai.

2. Reikalavimų aprašo nuostatos privalomos visiems žemės ūkio veiklos subjektams, kurie laiko daugiau kaip 10 SG ir (ar) naudoja mėšlą ir (ar) srutas laukams tręšti. Žemės ūkio veiklos subjektai, laikantys mažiau kaip 10 SG gyvenamosiose vietovėse, privalo užtikrinti, kad mėšlas ir (ar) srutos būtų laikomi uždengtose mėšlidėse ir (ar) srutų kauptuvuose ne ilgiau kaip 6 mėnesius.

3. Reikalavimų aprašas taikomas atliekant poveikio aplinkai vertinimo procedūras, vykdamas teritorijų planavimą, projektavimą, išduodant, atnaujinant ir koreguojant Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (toliau – TIPK) leidimus, vykdamas valstybinę kontrolę ir ūkio subjektų aplinkos monitoringą.

II. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

4. Reikalavimų apraše vartojamos sąvokos:

4.1. **dirvožemio maisto medžiagos** – dirvožemyje esančios augalų maisto medžiagos: mineralinis azotas ($\text{NH}_4\text{-N}+\text{NO}_3\text{-N}$), jodrusis fosforas (P_2O_5), jodrusis kalis (K_2O), organinė medžiaga (humusas);

4.2. **gilusis tvartas** – tvartas žemomis guoliavietės grindimis, nuo kurių mėšlas šalinamas 1–2 kartus per metus;

4.3. **mėšlas** – grynos ar apdorotos gyvulių ir (ar) paukščių išmatos ar kraiko ir gyvulių išmatų mišinys;

4.4. **mėšlidė** – statinys ar įrenginys mėšlui kaupti ir laikyti;

4.5. **mėšlo ir srutų maisto medžiagos** – mėšle ir srutose esančios maisto medžiagos: bendrasis azotas (Nb), bendrasis fosforas (P_2O_5) ir bendrasis kalis (K_2O);

4.6. **pusgilis tvartas** – tvartas neiškeltomis guoliavietės grindimis, nuo kurių mėšlas šalinamas kas keliolika dienų ar kas 2–3 mėnesiai;

4.7. **seklusis tvartas** – tvartas iškeltomis guoliavietės grindimis, nuo kurių mėšlas šalinamas kasdien arba kas kelios dienos;

4.8. **skystasis mėšlas** – mėšlas, turintis ne daugiau kaip 12 proc. sausųjų medžiagų;

4.9. **skystojo mėšlo mėšlidė** – mėšlidė, įrengta kaip kauptuvas skystajam mėšlui ir srutomis kaupti ir laikyti;

4.10. **srutų kauptuvas** – pagal teisės aktų reikalavimus pastatytas sandarus statinys srutomis kaupti ir laikyti;

4.11. **skystojo mėšlo ir srutų išlaistymo laukas** (toliau – SMSIL) (atitinka TIPK leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklėse vartojamą sąvoką žemdirbystės drėkinimo laukas) – laukas, skirtas skystajam mėšlui ir srutomis išlaistyti;

4.12. **skleidimo apkrova** – dirvožemio paviršiuje paskleisto arba į dirvožemį įterpto mėšlo, srutų ar nuotekų kiekis, tenkantis vienam hektarui (t/ha arba m^3/ha). Skleidimo apkrova gali būti metinė (toliau – MSA) arba vienkartinė (toliau – VSA);

4.13. **srutos** – skystis, susidedantis iš gyvūno šlapimo ir mėšlu užteršto vandens;

4.14. **sutartinis gyvulys** (toliau – SG) – sutartinis vienetas, kuriuo nusakomas mėšlo šaltinis. Laikoma, kad vieno SG per metus išskiriamame mėšle yra 100 kg bendrojo azoto. SG atitinkantis skirtingų rūšių gyvūnų skaičius pateiktas Reikalavimų aprašo priede;

4.15. **tirštasis mėšlas** – mėšlas, turintis ne mažiau kaip 20 proc. sausųjų medžiagų;

4.16. **tręšiamas laukas** (toliau – TL) – laukas, kuriam tręšti naudojamas mėšlas, skystasis mėšlas ir srutos;

4.17. **tręšimo norma** – didžiausias leidžiamas maisto medžiagų kiekis mėšlu ir srutomis tręšiamo lauko ploto vienetai (kg/ha), kuris gali patekti į dirvožemį tręšiant. Tręšimo norma gali būti metinė ir vienkartinė;

4.18. **tvartas** – pastatas ūkiniams gyvūnams, išskyrus bites, laikyti. Priklausomai nuo ūkinių gyvūnų laikymo ir mėšlo šalinimo būdo, gali būti seklusis, pusgilis ir gilusis;

4.19. **ūkinis gyvūnas** – gyvūnas, laikomas ar veisiamas maistui, kailiams, vaistams ir kitai produkcijai gauti, darbo ir kitais tikslais;

4.20. **žemės ūkio veiklos subjektas** – žemės ūkio veikla arba žemės ūkio ir alternatyviaja veikla užsiimantis fizinis ar juridinis asmuo arba fizinių ar juridinių asmenų grupė, taip pat Lietuvoje registruotas užsienio juridinio asmens filialas, kurių žemės ūkio valda yra įregistruota Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre.

5. Kitos Reikalavimų apraše vartojamos sąvokos atitinka Galvijų pastatų technologinio projektavimo taisyklėse ŽŪ TPT 01:2009, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 3D-602 (Žin., 2009, Nr. [102-4272](#)), Kiaulidžių technologinio projektavimo taisyklėse ŽŪ TPT 02:2010, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. 3D-50 (Žin., 2010, Nr. [14-682](#)), Nuotekų tvarkymo reglamente, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1-236 (Žin., 2006, Nr. [59-2103](#); 2007, Nr. [110-4522](#)) apibrėžtas sąvokas.

III. MĖŠLO IR SRUTŲ KAUPIMAS

6. Mėšlidėje ir (ar) srutų kaupuve turi būti įrengtas nelaidus visą eksploataavimo laikotarpį sandarus – hidroizoliacinis sluoksnis, užtikrinantis, kad iš gretimų teritorijų į juos negalėtų patekti paviršinis ir požeminis (gruntinis) vanduo, o iš jų – srutos į aplinką.

7. Skystojo mėšlo mėšlidėje ir (ar) srutų kaupuve, įrengtuose grunte, turi būti hermetiškumo kontrolės drenažo sistema su kontroliniu šuliniu.

8. Skystasis mėšlas ir (ar) srutos turi būti pilami į mėšlidės ir (ar) srutų kaupuvo dugno dalį.

9. Tarpinis skystojo mėšlo ir (ar) srutų surinkimo šulinys ir siurblinė turi būti uždengti, kad į juos nepatektų kritulių ar paviršinis vanduo.

10. Žemės ūkio veiklos subjektų, vienoje vietoje laikančių nuo 10 iki 500 SG, skystojo mėšlo ir srutų kaupuvai turi būti uždengti. Tam gali būti naudojamos įvairios plaukiojančios dangos (tirštojo mėšlo, smulkintų šiaudų, medinės, plastikinės, keramzito granulės, 2–3 mm storio aliejaus sluoksnis ir kt.) arba stogo dangos. Žemės ūkio veiklos subjektams, vienoje vietoje laikantiems daugiau kaip 500 SG, šis reikalavimas taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

11. Mėšlidė ir srutų kaupuvas turi būti tokios talpos, kad juose tilptų ne mažiau kaip per 6 mėnesius susidarantis mėšlas ir (ar) srutos. Tais atvejais, kai mėšlas ir (ar) srutos naudojamos komposto, biodujų gamybai ar tvarkomos kitais būdais ir tiesiogiai nenaudojamos tręsimui, mėšlidžių ir (ar) srutų kaupuvų tūris gali būti mažinamas. Tokiu atveju mėšlidės ir (ar) srutų kaupuvo dydis nustatomas atliekant ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ir (ar) TIPK leidimo išdavimo procedūras.

12. Srutų kauptuvas ir skystojo mėšlo mėšlidė turi būti tokios talpos, kad galėtų sukaupti ne mažiau kaip per 11 punkte nustatytą laikotarpį susidarančias srutas (skysčius) ne tik nuo mėšlidėse sukaupto mėšlo, bet ir nuo mėšlo pakrovimo aikštelių, melžimo vietų, pašarų ruošimo aikštelių.

13. Tirštojo, skystojo mėšlo mėšlidės ir srutų kauptuvo talpa apskaičiuojama pagal metodiką, pateiktą Pažangaus ūkininkavimo taisyklių ir patarimų 6.1–6.4 prieduose, atitinkamomis pastatų technologinio projektavimo taisyklėmis ar kitais moksliskai pagrįstais apskaičiavimais. Pažangaus ūkininkavimo taisyklės ir patarimai skelbiami Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos interneto puslapyje.

14. Žemės ūkio veiklos subjektai privalo užtikrinti Reikalavimų aprašo 6–13 punktų įgyvendinimą iki 2012 m. sausio 1 d., išskyrus 10 punkte numatytą išimtį.

15. Atstumas nuo mėšlidžių ir (ar) srutų kauptuvų, mėšlo lauko rietuvių iki vandens kptažo įrenginių (šachtinių, gręžtinių šulinių ir kt.), kuriems apsaugoti nėra nustatytų apribojimo juostų, turi būti ne mažesnis kaip 25 m. Jei nėra kitos įrengimo galimybės, mėšlidės ir (ar) srutų kauptuvai, mėšlo lauko rietuvės gali būti įrengtos žemiau gruntinio vandens srauto krypties, bet ne mažesniu negu 50 m atstumu nuo kptažo įrenginių.

16. Mėšlidžių ir (ar) srutų kauptuvų leidžiama neįrengti, jei gyvūnai laikomi giliajame tvarte, kuriame telpa per kaupimo laikotarpį, nurodytą 11 punkte, susidarantis mėšlas ir (ar) srutos.

17. Žemės ūkio veiklos subjektai gali tirštąjį mėšlą laikyti lauko rietuvėse laikydamiesi šių sąlygų:

17.1. mėšlas lauko rietuvėse laikomas tik tuose laukuose, kurie numatyti juo tręšti ir jo kiekis neturi viršyti tam laukui tręšti leidžiamo panaudoti mėšlo kiekio;

17.2. lauko rietuvės vieta parenkama siekiant užtikrinti didžiausius atstumus iki gyvenamosios ir visuomeninės paskirties objektų ir kad tokių objektų nebūtų vyraujančia vėjo kryptimi, pavasario ir liūčių metu apsemiamoje teritorijoje;

17.3. aikštelė įrengiama iš visų pusių supilant ne žemesnį kaip 50 cm aukščio žemių pylimą. Pylimas turi būti įrengtas taip, kad visą mėšlo saugojimo laikotarpį srutos neištekėtų už jo ribų;

17.4. prieš kraunant mėšlą aikštelėje suformuojamas 50 cm storio orasausių durpių arba 70 cm smulkintų šiaudų pasluoksnis, skirtas srutomis ar skystajam mėšlui absorbuoti;

17.5. rietuvėse mėšlas turi būti laikomas uždengtas ir ne ilgiau kaip 6 mėnesius.

IV. MĖŠLO IR SRUTŲ NAUDOJIMAS LAUKAMS TRĖŠTI

18. Per metus į dirvą patenkančio azoto (tręšiant mėšlu, srutomis ir ganant gyvulius) kiekis negali viršyti 170 kg/ha.

19. Draudžiama mėšlą ir (ar) srutas skleisti nuo lapkričio 15 d. iki balandžio 1 d., taip pat ant įšalusios, įmirkusios ir apsnigtos žemės.

20. Draudžiama mėšlą ir (ar) srutas skleisti nuo birželio 15 d. iki rugpjūčio 1 d., išskyrus tręšiant pūdymus, pievas ir ganyklas.

21. Draudžiama skystąjį mėšlą ir srutas skleisti šeštadieniais, sekmadieniais ir valstybinių švenčių dienomis arčiau kaip per 100 m nuo gyvenamojo namo be gyventojų sutikimo ir 300 m nuo gyvenvietės be seniūno sutikimo.

22. Mėšlo ir (ar) srutų skleidimo normos, atsižvelgiant į laikomų SG skaičių, pateiktos Reikalavimų aprašo priede.

23. Žemės ūkio veiklos subjektas, tręšiantis mėšlu ir (ar) srutomis daugiau kaip 100 ha žemės ūkio naudmenų per kalendorinius metus, privalo turėti Reikalavimų aprašo 24 punkte nustatytus reikalavimus atitinkantį tręšimo planą. Nuo 2012 metų šis reikalavimas taikomas ir žemės ūkio veiklos subjektams, tręšiantiems mėšlu ir (ar) srutomis daugiau kaip 50 ha žemės ūkio naudmenų per kalendorinius metus.

24. Tręšimo planas (toliau – Planas) turi būti sudarytas kiekvienais metais prieš pradėdant laukų tręšimą mėšlu ir (ar) srutomis ir pateikiamas kontroliuojančiai institucijai paprašius. Plane turi būti:

24.1. tręšiamų laukų žemėlapiai su pažymėtomis paviršinių vandens telkinių apsauginėmis zonomis ir pakrančių apsauginėmis juostomis, vandenviečių sanitarinėmis apsauginėmis zonos juostomis, vandens kaptazo įrenginiais;

24.2. tręšimo kalendorinis grafikas (mėnesiais);

24.3. dirvožemio tyrimų arba monitoringo ne senesnių kaip 3 metų duomenys apie azoto ir fosforo sankaupas tręšiamuose laukuose;

24.4. numatomas panaudoti mėšlo ir srutų kiekis;

24.5. apskaičiuota augalų mitybą reguliuojančių maisto medžiagų, reikalingų planuojamam derliui išauginti, visuma (MTN, VTN, MSA ir VSA).

25. Žemės ūkio veiklos subjektas, vienoje vietoje laikantis daugiau kaip 1 200 SG, turi parengti bendrą tvarkymo planą ne mažiau kaip 75 proc. susidarančio mėšlo ir (ar) srutų kiekiui, kuriame turi būti informacija apie:

25.1. susidarančio mėšlo ir (ar) srutų kiekį;

25.2. valdomos žemės plotą;

25.3. sudarytas sutartis su kitais žemės valdytojais dėl mėšlo ir (ar) srutų naudojimo tręšimui ar kitokiam naudojimui (komposto, biodujų gamybai ar pan.).

26. Reikalavimų aprašo 25 punkte numatytas žemės ūkio veiklos subjektas ne daugiau kaip 25 proc. susidariusio mėšlo ir (ar) srutų gali realizuoti supaprastinta tvarka, tačiau tais atvejais, kai perduoda 100 ar daugiau tonų mėšlo ir (ar) srutų vienam asmeniui per kalendorinius metus, privalo registruoti šiuos duomenis apie tokį asmenį ir mėšlo ir (ar) srutų naudojimą:

26.1. fizinio asmens vardas, pavardė, gyvenamoji vieta ar juridinio asmens pavadinimas;

26.2. mėšlo ir (ar) srutų naudojimo vieta.

27. Kitam asmeniui perduoti daugiau kaip 100 t mėšlo ir (ar) srutų per metus galima tik pagal rašytinį susitarimą, o perėmėjas perimtą mėšlą ar srutas privalo tvarkyti Reikalavimų apraše ar kituose teisės aktuose nustatyta tvarka.

28. Žemės ūkio veiklos subjektas, laikantis daugiau kaip 300 SG, ne trumpiau kaip dvejus metus turi saugoti dokumentus, įrodančius teisėtą mėšlo ir (ar) srutų panaudojimą, perdavimą arba realizavimą.

29. Mėšlui ir srutomis paskleisti turi būti naudojama tvarkinga, specialiai tam skirta technika. Nuo 2014 m. balandžio 1 d. tręšiant laukus skystuoju mėšlu ir srutomis, draudžiama naudoti purškiamąsias (sudaranti daugiau kaip 20 proc. smulkių aerosolinių dalelių) skleidimo technologijas.

30. Tirštasis ir skystasis mėšlas po paskleidimo ant dirvos paviršiaus turi būti įterptas ne vėliau kaip per 12 valandų (išskyrus pasėlius, pievas ir ganyklas).

31. Skystasis mėšlas ir srutos iki tręšimo lauko gali būti transportuojami vamzdynais.

V. NUOTEKŲ TVARKYMAS

32. Žemės ūkio veiklos subjekto gamybiniuose pastatuose susidarančios nuotekos turi būti surenkamos ir tvarkomos vadovaujantis šiais principais:

32.1. buitinės ir kitos artimos jų sudėčiai nuotekos turi būti tvarkomos vadovaujantis Nuotekų tvarkymo reglamentu;

32.2. paviršinės nuotekos nuo švarių žemės ūkio veiklos subjekto gamybinių pastatų teritorijų (stogų, pėsčiųjų zonų ir kt.) gali būti nuvedamos paviršiumi arba per žemės ūkio veiklos subjekto gamybinių pastatų paviršinių nuotekų tvarkymo sistemą išleidžiamos į gamtinę aplinką nevalytos. Naujai statomuose ar rekonstruojamuose žemės ūkio veiklos subjektų gamybiniuose pastatuose šios nuotekos neturi patekti į paviršinių nuotekų nuo potencialiai teršiamų teritorijų (mechanizacijos kiemų, trąšų, naftos produktų, kitų aplinkai pavojingų medžiagų sandėlių, atliekų, gyvulių melžimo, pasivaikščiojimo, pašarų ruošimo, paėmimo aikštelių, diendaržių ir kt.) tvarkymo sistemą;

32.3. naujai statomuose ir rekonstruojamuose žemės ūkio veiklos subjektų gamybiniuose pastatuose potencialiai teršiamų teritorijų gamybinėms ir paviršinėms nuotekoms tvarkyti turi būti įrengiama nuotekų tvarkymo ir kontrolės sistema. Susidariusios nuotekos gali būti:

32.3.1. išvalytos nuotekų valymo įrenginiuose iki teisės aktuose nustatytų normų išleidžiamos į gamtinę aplinką (paviršinio vandens telkinius arba į infiltracijos į gruntą įrenginius). Nuotekos gali būti išleidžiamos nevalytos, jeigu vykdant jų užterštumo kontrolę nustatomas Nuotekų tvarkymo reglamente nustatytų normų atitikimas;

32.3.2. surenkamos į srutų kauptuvus arba skystojo mėšlo mėšlides ir naudojamos laukams tręšti taikant tuos pačius reikalavimus kaip ir srutom ar skystajam mėšlui išlaistyti;

32.3.3. išleidžiamos į kitiems asmenims priklausančias nuotekų tvarkymo sistemas pagal Nuotekų tvarkymo reglamento reikalavimus.

VI. APLINKOS MONITORINGAS

33. Žemės ūkio veiklos subjektai privalo vykdyti aplinkos monitoringą aplinkos ministro nustatyta tvarka.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

34. Reikalavimų aprašo nuostatų vykdymą kontroliuoja Lietuvos Respublikos institucijos, atsakingos už aplinkos apsaugos kontrolę.

35. Asmenys, pažeidę Reikalavimų aprašo nuostatas, atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

36. Ginčai, kilę vykdant Reikalavimų aprašo nuostatas, sprendžiami teisės aktų nustatyta tvarka.

Reikalavimų mėšlui ir srutomis tvarkyti
aprašo priedas
(Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro 2010 m. liepos 14 d. įsakymo
Nr. D1-608/3D-651 redakcija)

SUTARTINIŲ GYVULIŲ (SG) SKAIČIAUS IR MĖŠLO BEI SRUTŲ SKLEIDIMO PLOTO NUSTATYMAS

Gyvūnai	Gyvūnų skaičius, atitinkantis SG	Vienas gyvūnas, sudarantis SG	Skleidimo plotas ha
Paršavedės (su paršeliais žindukliais), kuiliai	2,9	0,35	0,21
Paršeliai nuo 7 kg iki 32 kg (3 mėn.)	100	0,01	0,006
Kiaulės nuo 3 iki 8 mėn.	10	0,1	0,06
Kiaulės nuo 8 mėn.	9,1	0,11	0,065
Karvės, buliai	1	1	0,59
Veršeliai iki 1 m.	4	0,25	0,15
Galvijai (prieauglis) nuo 1 iki 2 m.	1,4	0,7	0,41
Taurieji elniai	5	0,2	0,12
Danieliai, dėmėtieji elniai	9	0,11	0,06
Bizonai, stumbrai	1,7	0,6	0,4
Avys, ožkos	14	0,07	0,041
Arkliai nuo 1 m.	1	1	0,59
Kumeliukai iki 1 m.	2,5	0,4	0,24
Vištos (dedeklės)	140	0,007	0,0041
Broileriai (mėsiniai)	2500	0,0004	0,00024
Kalakutai (auginami iki 70 d. amžiaus)	157	0,0064	0,0038
Kalakutai (auginami iki 133 d. amžiaus)	75	0,0133	0,0078
Antys	116	0,0086	0,0051
Žąsys	63	0,016	0,009
Triušiai (patinai ir patelės su prieaugliu iki atjunkymo)	40	0,025	0,015
Šinšilos	714	0,0014	0,00083
Audinės / kiaunės (suaugę gyvūnai)	40	0,025	0,015
Lapės (suaugę gyvūnai)	15	0,067	0,039
Stručiai (suaugę gyvūnai)	2,5	0,4	0,24